

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
SHAHNISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA

“MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGIK JARAYONLARNI
LOYIHALASHTIRISH” FANINING
O'QUV USLUBIY MAJMUASI

(kunduzgi ta'lim shakli 2-kurslar uchun)

Bilim sohasi: 100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim
Bakalavriat yo`nalishi: 60110200 Maktabgacha ta'lim

SHAHNISABZ – 2025

Ushbu O'quv uslubiy majmua Shahrisabz davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Kengashining 29.08.2025 yildagi 1 -sonli qarori bilan tasdiqlangan fan dasturi asosida ishlab chiqilgan.

O'quv-uslubiy majmua **“Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish”** fani bo'yicha tayyorlangan bo'lib, mazkur fanning o'quv dasturi, ishchi dasturi, ma'ruza, amaliy mashg'ulotlarining ta'lim texnologiyalari jamlangan.

Mazkur o'quv-uslubiy majmua oliy o'quv yurtlarining bakalavr ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan.

Tuzuvchilar:

M.Sh.Alikulova – “Maktabgacha ta'lim” kafedra katta o'qituvchi

Sh.A.Sattorova – “Maktabgacha ta'lim” kafedra katta o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

N.Oripova – Qarshi davlat universiteti professori, “Maktabgacha ta'lim” kafedra mudiri

Z.Nurmamatov – p.f.f.d., PhD, “Maktabgacha ta'lim” kafedra mudiri

Kafedra yig'lish qarori №__

28 08 2025 yil

Kafedra mudiri:

Z.Sh.Nurmamatov

Fakultet kengash qarori №

29 08 2025 yil

Kengash raisi:

M.P.Imomov

“Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanidan
tayyorlangan o’quv–uslubiy majmua

Mundarijasi

1	O’quv materiallari	1-3
1.1	Ma’ruza matni	4-113
1.2	Seminar mashg’ulotlar mavzulari va topshiriqlari	114-135
II	Glossariy (asosiy terminlar)	136-147
III	Ilovalar: Fan dasturi Ishchi fan dasturi Baholash mezonlari Tarqatma materiallar (test va boshqa qo’shimchalar xohish bo’yicha)	148-191

MA'RUZA MASHG'ULOT MATERIALLARI

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) III-semestr	
M1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish. Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari
M2	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari. Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning noyob vositasi. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogik faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.
M3	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari. Innovatsion pedagogik texnologiyalar haqida tushuncha. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning bosqichlari. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.
M4	Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirish turlari. Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.
M5	Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish. Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari. Qurish yasash faoliyatini loyihalashtirish. Qurish-yasash faoliyati orqali matematik bilimni shakllantirish.
M6	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi rivojlantiruvchi syujet-rolli o'yinlar va drammalashtirish markaz faoliyat haqida tushuncha. Syujetli-rolli o'yinlar turlari. Sahnashtirishga rahbarlik qilish.
M7	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish. Rivojlantiruvchi til va nutq markaz haqida tushuncha. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish.
M8	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonini tashkil etish.
M9	Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga xos xususiyatlari.
M10	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediyalardan foydalanish. Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish.
JAMI: 20 soat	

1-Mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish

Reja:

1. “Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fani haqida
2. Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.

***Tayanch so'z va iboralar:** pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.*

“Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining

- ularning bilimlari, axborot makonida navigatsiya vazifasini o'taydi;
- o'quv jarayoni sifatini oshiradi;
- tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi;
- tarbiyachilarning malakasini oshirishga hissa qo'shadi.

“Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining asosiy maqsadi: maktabgacha yoshdagi bolalarning erkin ijodiy shaxs sifatida rivojlantirishdir.

“Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining vazifalari qo'yidagilardan iborat:

- muayyan muammoning yechimini aks ettiruvchi turli loyihalarni amalga oshirish uchun sharoit yaratish;
- ularni qiziqtirgan predmet yoki hodisa haqida ma'lumot topishning turli usullarini o'rgatish va bu bilimlardan yangi faoliyat ob'yektlarini yaratishda foydalanish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik, chuqur motivatsiya, maqsadga muvofiq kognitiv faollikni shakllantirish;

- bolaning o'zini o'zi qadrlashini oshirishga yordam berish;
- mehr-oqibat, erkinlik, tenglik muhitida, cheklovsiz hissiy jihatdan qulay **loyihani** yaratish;
- bolalarga mustaqil bo'lishga, o'ziga ishonchni his qilishga yordam berish va har qanday murakkablikdagi materialni o'rganishni yaxshilash;
- maktabgacha yoshdagi bolalarni guruhda o'zlari uchun "sinab ko'rishi" mumkin bo'lgan eng muhim ijtimoiy rollarga tayyorlashga yordam berish, ularga "haqiqiy" hayot sharoitida bir muncha vaqt yashash imkoniyatini berish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda faol ongli aqliy mehnat qobiliyatini rivojlantirishdir.

“Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining ahamiyati:

- dolzarbliki taklif etilayotgan faoliyatga qiziqish uyg'otish;
- bolalarni ta'lim jarayoniga jalb qilish;
- bolalarning turli qarashlarini shakllantirish;
- bolalarni turli xil variantlardan foydalangan holda tasvirlarni qayta tiklashga jalb qilish;
- bolalarni birgalikdagi qidiruv faoliyatiga, eksperimentlarga undash;
- ruhiy jarayonlarni takomillashtirish;
- hissiy qiziqishni shakllantirish;
- obyektlar va ular bilan harakatlar bilan tanishish;
- fikrlash va tasavvurni rivojlantirish;
- so'z boyligini oshirish va nutqini rivojlantirish;
- dizayn va tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish;
- o'z maqsadini anglash;
- vazifalarni hal qilishning turli usullarini o'zlashtirish;
- o'tgan tajribasiga asoslanib, natijani oldindan ko'ra bilish qobiliyati;
- maqsadiga erishish uchun turli vositalarni izlash.

“Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining texnologiyasini bir necha yillar davomida amalga oshirish quyidagi xulosalar chiqarish imkonini beradi:

1. Loyiha faoliyati texnologiyasi maktabgacha ta’lim tashkilotida bolalarni ta’lim-tarbiyalash bilan birgalikda pedagogik jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshiradi.
2. Loyiha faoliyati texnologiyasi maktabgacha yoshdagi bolalar uchun integral ta’lim usullaridan biri sifatida bolalarning qiziqishlariga, maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarining mustaqil faoliyatiga asoslanadi.
3. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda loyiha texnologiyasidan foydalanish bolaning o’zini o’zi qadrlashini faol oshirishga yordam beradi. Loyihada ishtirok etib, bola tengdoshlari guruhida o’zini muhim his qiladi, umumiy ishga qo’shgan hissasini ko’radi, muvaffaqiyatidan quvonadi.
4. Loyiha faoliyati kasbiy va shaxsiy potentsialni yaxshilashga, tarbiyachilarning malakasi va kasbiy mahorati darajasiga, individual imkoniyatlarni ro’yobga chiqarishga, ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilarining ijodiy salohiyatiga sifatli ta’sir qiladi.
5. Ota-onalar ta’lim jarayonining faol ishtirokchilariga aylanadilar. Men va oila pozitsiyalari birgalikdagi ijodiy faoliyatga yaqinlashadi.
6. DTSning moddiy-texnika bazasini faol rivojlantirish, boyitish, takomillashtirish, byudjetdan tashqari mablag‘larni jalb qilish ishlari olib borilmoqda.
7. Bolalar murakkab materialini osonroq o’rganishadi va eslab qolishadi.
8. Bolalar loyiha faoliyatidan zavqlanishadi, ularni mustaqil faoliyatda takrorlash istagini ko’rsatadilar.
9. Loyiha faoliyati jarayonida bolalar maxsus bilim, ko’nikmalarga ega bo’lib, bolalarning bilim faolligi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlanish darajasi oshadi.

2. Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari .

Faoliyat Atrofdagi dunyoni, shu jumladan o’zini va yashash sharoitlarini bilish va ijodiy o’zgartirishga qaratilgan inson faoliyatining o’ziga xos turi sifatida belgilanishi mumkin. Maktabgacha yosh har bir inson hayotidagi yorqin, noyob

sahifadir. Aynan shu davrda ijtimoiylashuv jarayoni boshlanadi, bolaning etakchi sohalar bilan aloqasi o'rnatiladi. bo'lish: odamlar dunyosi, tabiat, ob'ektiv dunyo. Madaniyatga, umuminsoniy qadriyatlarga kirish. Shuning uchun maktabgacha ta'limning asosiy vazifasi bolalarning yoshi va individual xususiyatlariga mos ravishda rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish, har bir bolaning qobiliyatlari va ijodiy salohiyatini rivojlantirish, o'zi, boshqa bolalar bilan munosabatlar sub'ekti sifatida; **kattalar va dunyo**.

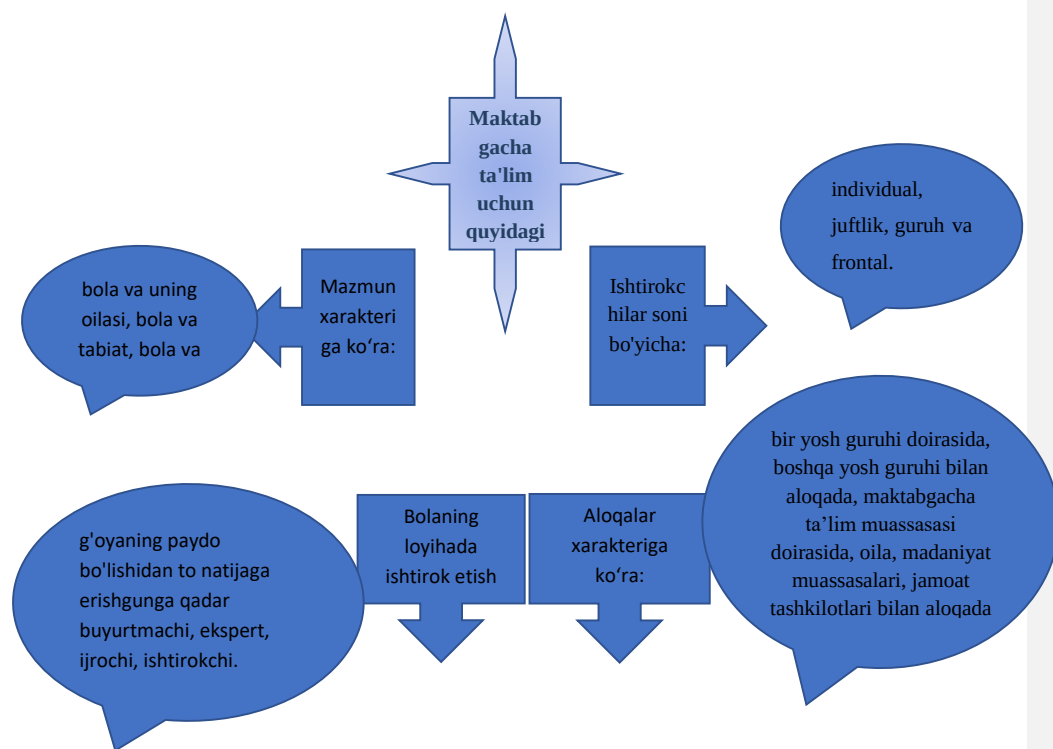
Maktabgacha ta'limda pedagogik faoliyat turlari sifatida o'yin, mehnat, o'quv, tarbiyani olsak bo'ladi. Har bir faoliyat avtonomiya va tashabbusning turli tarkibiy qismlarining rivojlanishiga o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi:

1. O'yin faollik va tashabbusni rivojlantirishga yordam beradi. Bu boladan individuallik, zukkolik, topqirlik, ijodkorlik va mustaqillikni talab qiladi.
2. Mehnat faoliyati-harakatning maqsadga muvofiqligi va ongliligi, natijaga erishishdagi qat'iyatlilikni shakllantirish. Boshlang'ich mehnat topshiriqlarini bajarib, bolalar birgalikda ishlashni boshlaydilar, o'zaro vazifalarni taqsimlaydilar va bir-birlari bilan muzokaralar olib boradilar.
3. Ishlab chiqarish faoliyatida bolaning kattalardan mustaqilligi, o'zini namoyon qilishning zarur vositalarini topishga intilishi shakllanadi.
4. Muloqot (bolalar-bolalar, bolalar-ota-onalar).
5. O'z-o'zini tashkil etish - izlanish va ijodiy yondashishga qaratilgan faoliyat. Mustaqillik bo'lmasa, biz tashabbusni qo'lga kirita olmaymiz. Bolalarda mustaqillikni shakllantirish muammosi bugungi kun pedagogikasining eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda. Hayot o'zining barcha ko'rinishlarida tobora rang-barang va murakkab bo'lib bormoqda, odamdan qoliplashgan, odatiy harakatlardan foydalanish talab etilmaydi, balki katta va kichik muammolarni hal qilishga ijodiy yondashish, mustaqil ravishda yangi muammolarni qo'yish va hal qilish qobiliyati.

Maktabgacha ta'lim uchun quyidagi loyihalar tipologiyasi dolzarbdir:

1.6-jadval

Loyihalar aniq tuzilmani, belgilangan maqsadlarni, tadqiqot predmetining barcha ishtirokchilar uchun dolzarbligini, ijtimoiy ahamiyatligini, natijani qayta ishlashning puxta o'ylangan usullarini talab qiladi.

Bolalar qanchalik kichik bo'lsa, ularning mustaqil harakat qilish qobiliyati shunchalik zaif bo'ladi. Ular o'zlarini nazorat qila olmaydilar, shuning uchun ular boshqalarga taqlid qilishadi. va har doim ham bu misol bolaga ijobiy ta'sir ko'rsatmaydi.

Uzoq vaqt davomida bola hali odam emas degan fikr bor edi. Kichkina bola - bu mustaqil fikrlay olmaydigan, harakat qila olmaydigan, kattalarning xohishlariga to'g'ri kelmaydigan istaklarga ega bo'lmagan past mavjudot. Bola kattalar tomonidan qo'yilgan talablarni o'z tashabbusi va mustaqilligini ko'rsatmasdan bajarishi kerak.

"Aytgan va bajarilgan" tamoyiliga ko'ra. Va yaqinda biz bolaning rivojlanishiga "ijobiy" yondashuvni qabul qildik: ular shaxs bo'lish huquqini tan oldilar.

Mustaqillik esa shaxs kamolotining sodiq hamrohidir. Tashabbusni rivojlantirish uchun sizga kerak:

1. Oddiy topshiriqlarni bering ("**Men qila olmayman**" degan qo'rquvni yo'q qiling, bolalarda tashabbuskorlikni rivojlantiring.
2. Qiziqarli yoki biror narsa qilishda shaxsning shaxsiy qiziqishi bo'lgan topshiriqlarni bering.
3. Tashabbuslarni qo'llab-quvvatlang (to'lashga tayyor bo'ling. Sizning xatolaringiz va muvaffaqiyatsizliklaringiz uchun). ta'lim jarayonida bola va kattalar (o'qituvchilar, ota-onalar) pedagogik faoliyatning sub'ektlari sifatida ishtirok etadilar, bunda kattalar mazmuni, vazifalari, ularni amalga oshirish yo'llarini belgilaydilar va bola o'zini va o'z tabiatini, o'z dunyosini yaratadi. Bolalarga keng ko'lamli ma'lumot beriladi. maktabgacha yoshdagi bolalarga xos bo'lgan tadbirlar to'plami, ularni tanlash kattalar ishtirokida bolaning qiziqishlari va qobiliyatiga e'tibor qaratgan holda amalga oshiriladi.

Fiziologiya, gigiena, psixologiya, pedagogika sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar hayotini tashkil etishning quyidagi tamoyillari ishlab chiqildi:

1. Har bir yosh guruhida bolalarni jamoatchilik ruhida tarbiyalash va ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydigan bir xil shart-sharoitlar yaratish.
2. Bolalarni yosh guruhlariga taqsimlashda har bir guruhga faqat bir xil yoshdagi bolalarni tanlash va shunga qarab ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.
3. Bolalarning har xil faoliyat bilan shug'ullanishlari va bir-birlari bilan muloqotga kirisha olishlari uchun zarur bo'lgan moddiy muhitni yaratish. Buning uchun guruh xonasi va maydonchani gigienik, pedagogik, estetik talablar darajasida kerakli asbob-anjomlar bilan ta'minlash.
4. Bolalarning yoshiga mos kun tartibiga rioya qilish va uning barqarorligini ta'minlash.

5. Bolalar shaxsini shakllantiradigan faoliyat turlarini tashkil etish va bu faoliyatlar uchun kun tartibidan ma'lum vaqt ajratish.

Bolalarning har xil faoliyatlarini ilmiy asoslangan tamoyillar asosida almashtirib borish maktabgacha ta'lim tashkilotlarining har xil yosh guruhlarida bolalar hayotini to'g'ri tashkil etishni ta'minlaydi. Bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan pedagogik jarayon murakkab va rang-barangdir. Ta'lim-tarbiya ishining tashkiliy shakllari, bolalar faoliyatining har xil turlari orqali: mashg'ulotlarda ta'lim berish orqali, ijodiy va qoidali o'yinlar, bolalarning mustaqil faoliyati, ularning o'z mehnati va kattalar mehnati bilan tanishtirish, o'z-o'ziga xizmat qilish, sayrlar, gigienik tadbirlar orqali amalga oshiriladi. Ta'lim-tarbiya ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik jarayonning har bir faoliyat turini to'g'ri tashkil etishga bog'liqdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining pedagogik jarayonida ta'lim muhim ahamiyat kasb etadi va kundalik hayot, o'yin, mehnat, mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi. Mashg'ulotda ta'lim va tarbiya vazifalari hal etiladi. Bolalar tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishish, nutq o'stirish, savodga o'rgatish, matematika, jismoniy madaniyat, tasviriy faoliyat, musiqa bo'yicha eng oddiy tasavvur va bilimlarni, malaka hamda ko'nikma sistemasini egallab oladilar. Bolalar egallab olishlari kerak bo'lgan bilim, malaka va ko'nikmalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari dasturida belgilab berilgan bo'lib, u bolalarning umumiy rivojlanish va ularni maktab ta'limiga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Mashg'ulotlarda ta'lim berish didaktika tamoyillari asosida bolalarning yosh va o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib, ma'lum izchillikda olib boriladi, mazmuni sekin-asta murakkablashtirib boriladi. Natijada, u rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi xususiyatga ega bo'ladi. Dasturda har bir yosh guruhida hafta davomida o'tkaziladigan mashg'ulotlar soni va har bir mashg'ulot qancha davom etishi belgilab qo'yilgan. Tarbiyachi mana shunga asoslanib, o'zining haftalik mashg'ulotlar jadvalini tuzadi, bu ta'limning hamma bo'limlari bo'yicha belgilangan ta'lim-tarbiya ishlarini to'g'ri taqsimlash va bir xilda amalga oshirishga imkon yaratadi.

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.

Pedagogik jarayonning tashkil etilishi:

Mashg'ulotlar jadvalini tuzishda quyidagi talablarga rioya qilish kerak: Dasturning hamma bo'limlari bo'yicha mashg'ulotlarni haftaga teng taqsimlash.

1. Haftaning birinchi va oxirgi kuniga osonroq mashg'ulotlar qo'yiladi.

2. Haftaning seshanba, chorshanba va payshanba kunlarida bolalardagi aqliy faoliyat tezlashadi, shuning uchun bu kunlarga murakkabroq ishlar rejalashtiriladi.

3. Kun davomida birinchi bo'lib bolalardan aqliy zo'r berishni ko'proq talab etadigan, kam harakatli mashg'ulotlar rejalashtiriladi (tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishtirish, ona tili, matematika). Tasviriy faoliyat, jismoniy tarbiya, musiqa va shunga o'xshash mashg'ulotlar keyinroqqa rejalashtiriladi.

4. Kun davomida mashg'ulotlar quyidagicha tartibda almashtirib boriladi: matematika va jismoniy tarbiya, ona tili va tasviriy faoliyat va h.k.

5. Mashg'ulotlarni bunday taqsimlash bolalarning dastur materialini yengilroq o'zlashtirib olishiga imkon yaratadi.

Kun davomida bir necha marta: ertalabki qabul vaqtida, ertalabki va kechki sayrda bolalarning mustaqil faoliyatlari tashkil etiladi. Bolalar o'zlariga tanish bo'lgan didaktik va harakatli o'yinlarni o'ynaydilar, xohlagan rasmlarini chizadilar, xohlagan narsalarini yasaydilar, kitoblar, rasmlarni tomosha qiladilar, xohlagan badiiy asarlarini tinglaydilar. Bolalarning mustaqil faoliyati ular uchun dam olish soati hisoblanadi, ammo ish bilan bir vaqtda bolalarning o'z-o'zini tashkil eta bilish qobiliyati o'sishiga, xulq madaniyati irodaviy sifatlarning tarbiyalanishiga, jamoa munosabatlarining shakllanishiga yordam beradi. U har xil faoliyatlarda bolalardagi o'ziga xos ijodkorlikning rivojlanishiga keng imkoniyat yaratadi. Shuning uchun bolalarning mustaqil faoliyatiga ham tarbiyachining rahbarlik qilishi talab etiladi: chunki xohlagan ishi bilan shug'ullanishiga imkon yaratish, kerakli material va asbob-uskunalar bilan ta'minlashda, tarbiyachining maslahati lozim bo'ladi. Kun

davomida sistemali ravishda mehnat faoliyati tashkil etilib, bolalar kattalarning mehnati bilan tanishtirib boriladi. Bu ish mashg'ulotlarda, ekskursiyalarda, maqsadli sayrlarda, bolalarning kattalar bilan birgalikdagi mehnati davomida amalga oshiriladi. Bunda bolalarning asosiy e'tibori mehnatning insonlar uchun foydasiga, uning xilma-xilligiga, ishlayotganlarning axloqiy munosabatlariga qaratiladi. Bolalarning ovqatlanishi, mashg'ulotga tayyorlanishi, tabiat burchagida navbatchi vazifasini bajarish ularda topshiriqqa nisbatan javobgarlik hissini rivojlantiradi, shu bilan birga ijtimoiy his va munosabatlarni shakllantiradi. Bolalar hayoti kunning birinchi va ikkinchi yarmidagi kun tartibiga binoan tashkil etiladi. Buning uchun hamma zarur shart-sharoitlarni yaratish zarur. Kichkina guruh bolalarning ko'p vaqti guruh xonasida o'tadi. Yaxshi jihozlangan xona, o'yinchoq va qo'llanmalarni to'g'ri tanlash bolalarning to'laqonli hayot kechirishining asosiy sharti hisoblanadi. Guruh xonasidagi o'yinchoqlar bu yoshdagi bolalarning 2-3 ta bo'lib o'ynashlarini e'tiborga olib joylashtirilishi, bir qancha o'yinlar uchun o'yinchoq burchagi tashkil etilishi, unda yana qurilish materiallari, harakatlanuvchi o'yinchoqlar ham bo'lishi kerak, qolgan o'yinchoqlar, rasmlar, javonlarga bolalar bemalol oladigan qilib joylashtirilishi lozim. Xonada bolalarning polda mashina, aravachalarni bemalol yurgiza olishlari va yirik qurilish materiallari bilan o'ynashlari uchun ham joy ajratilishi kerak, harakatlarni rivojlantiruvchi jihozlar binoning maxsus xonalarida saqlanadi va jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridagina olib chiqiladi. Maydonchaga qum yashiklari, bolalarning sakrashlari, tirmashib chiqishlari uchun kerakli jihozlar, qorda, muzda uchishlari uchun chanalar qo'yiladi. Moddiy muhit ikkinchi guruh bolalari uchun ham xuddi birinchi kichik guruhnikidek tashkil etiladi. Bundan tashqari, kuzatish va mehnat uchun tabiat burchagiga akvariumda baliq, to'rlarda qushlar va mayda hayvonlar joylashtiriladi.

Guruh xonasidan kitob javoni uchun joy ajratiladi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti maydonchasida sport o'yinlari bilan shug'ullanish uchun maxsus joy bo'ladi, u kerakli anjomlar bilan jihozlab qo'yiladi. O'rta guruh. Guruhda uxlash xonasi, hojatxona va yechinish xonasi bo'lishi kerak. Guruh xonasi bir necha bo'limdan iborat bo'lishi kerak. Birinchi o'yin bo'limida qo'g'irchoqlar hamda kerakli narsalar

joylashtirilgan javon bo'ladi. Ikkinchi o'yin bo'limida qurilish materiallari qo'yiladigan javon va ular bilan o'ynash uchun joy ajratiladi. Shu xonaning yana bir qismida bolalarning badiiy faoliyat bilan mustaqil shug'ullanishlari uchun kerakli materiallar qo'yiladi. Kitob burchagi va stol usti bosma o'yini bilan shug'ullanishlari uchun o'yin burchagida tinchroq joyni ajratish kerak. Tabiat burchagini derazalarga yaqinroqqa joylashtirgan ma'qul. Xona amaliy san'at asarlari va ko'kalamzorlashtiruvchi o'simliklar bilan bezatiladi. Maydoncha boshqa maydonchalardan yashil, manzarali o'simliklar bilan to'silib, jismoniy mashqlar va sport o'yinlar uchun kerakli asboblardan jihozlanadi. Katta guruh. O'yin bo'limlari bolalarning yoshiga mos holda o'rta guruh xonasi kabi jihozlanadi. Guruh xonasida yana mashg'ulot o'tkaziladigan bo'lim ajratiladi va u yerga tarbiyachining stoli, ekran, javon, taxta joylashtiriladi. Bolalarning mustaqil o'ynashlari uchun hamma kerakli materiallar (stollar, o'yinchoqlar solingan qutichalar, vitrina javoni, tokchalar va boshqalar) bo'lishi lozim. Tabiat burchagi, qo'l mehnati bilan shug'ullanadigan burchak, kitob burchagi, tasviriy faoliyat burchaklari bo'lishi kerak. Tayyorlov guruhi. Bu yerdagi mashg'ulot o'tkaziladigan bo'limda katta guruhdagi singari bolalar uchun ikki kishilik stollar qo'yiladi. Guruh xonasidagi jihozlar zarurat tufayli shug'ullanganda o'yinga joy bo'shatish maqsadida boshqa tomonga surib qo'yadigan qilib joylashtiriladi. Maydonchada sport o'yinlari va har xil o'yin uchun joy ajratiladi, gulxona va poliz tashkil etilib, u yerda bolalar o'zlari gul va sabzavotlarni yetishtiradilar.

Bolalar hayotini tashkil etishga qo'yiladigan talablar. Kunning birinchi yarmida bolalar hayotini tashkil etish. Bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotida 9—12 soat bo'lishi kun tartibida belgilab qo'yilgan. Bunda ertalabki qabul muhim rol o'ynaydi. Tarbiyachi bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotidagi vaqtni qiziqarli, sermazmun o'tishini ta'minlaydi. Shunday qilib, kun davomida bolalar hayotini tashkil etishdagi talablar quyidagicha:

1. Bolalarning hamma faoliyat turlari bilan shug'ullanishlari uchun shart-sharoitlar yaratish.
2. Har bir yosh guruhida faoliyat turlarini almashtirib borish.

3. Bolalarning harakat faolligini yetarlicha ta'minlash.
4. Mashg'ulot, o'yin, mehnat, maishiy faoliyat o'rtasida bog'liqlik o'rnatish.
5. Bolalarning olgan bilim, malaka, ko'nikmalarini mustaqil faoliyatlarida qo'llay olishga o'rgatish.
6. Bolani faol bo'lishga, har doim biron narsa bilan mashg'ul bo'lishga o'rgatish.
7. Har bir bolani ijodiy qobiliyatlari, xohish va qiziqishlarini diqqat bilan kuzatib borish va uning yanada rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratish.
8. Bolalarning butun faoliyatiga tarbiyachining rahbarligi.
9. Kun tartibiga qat'iy rioya qilish.

Mavzu yuzasidan savol va topshiriqlar:

1. "Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish" fani haqida
2. Pedagogik faoliyat turlari haqida nimalarni bilasiz?
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlarini aytib bering.

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y
 2. Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.
 3. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.
- .Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М:ТЦ «Сфера», 2010г

2-Mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari.

Reja:

- 1. MTT va ota-onalar o'rtasida hamkorluikni ta'minlashning noyob vositasi.**
- 2. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi.**
- 3. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogik faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.**

Tayanch so'z va iboralar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.

1. MTT va ota-onalar o'rtasida hamkorluikni ta'minlashning noyob vositasi.

Zamonaviy ta'limni har bir bolaning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash strategiyalarini tanlashga yo'naltirilganligi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining

Har bir bola o'zini isbotlay oladi, kerakli his qiladi, bu o'ziga ishonch paydo bo'lishini anglatadi.

Loyiha - bu ko'zlangan maqsadlarga erishish uchun bosqichma-bosqich va oldindan rejalashtirilgan amaliy faoliyat jarayonida bolaning atrof-muhitni pedagogik jihatdan tashkillashtirilgan rivojlantirish usuli.

Loyiha, shuningdek, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan mustaqil va jamoada ijodiy tugallangan ish sifatida tushuniladi. Loyiha muammoga asoslanadi, uni hal qilish uchun turli yo'nalishlarda tadqiqot izlash kerak, uning natijalari umumlashtiriladi va bir butunga birlashtiriladi.

Loyiha usuli - bu pedagogik texnologiya bo'lib, uning o'zagi bolalarning mustaqil faoliyati - tadqiqot, kognitiv, samarali bo'lib, uning davomida bola atrofda dunyoni o'rganadi va yangi bilimlarni haqiqiy mahsulotlariga kiritadi. Ta'limdagi "loyiha usuli"ning mohiyati o'quv jarayonini shunday tashkil etishdan iborat bo'lib, unda talabalar bilim va ko'nikmalarni, ijodiy faoliyat tajribasini, rejalashtirish va bosqichma-bosqich murakkabroq amaliy mashg'ulotlarni bajarish jarayonida voqelikka hissiy va qadrli munosabatni o'zlashtiradilar, nafaqat kognitiv, balki pragmatik ahamiyatga ega bo'lgan vazifalar va loyihalardir. Loyiha uslubining asosi maktabgacha yoshdagi

bolalarning kognitiv faoliyatini tarbiyachi va bolalarning muayyan amaliy muammo (mavzu) bo'yicha birgalikdagi faoliyati jarayonida erishilgan natijaga yo'naltirish g'oyasidir.

Pedagogik loyiha - pedagogik faoliyatning muhim jihatlaridan biri va tarbiyachi kasbining xususiyatlari bilan bog'liq. Bu maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim mazmuni va tarbiyachining bolalar uchun o'zlarini to'liq anglashi, ichki dunyosini ochib berishi, muvaffaqiyatga erishish, erkin va qulay his qilishlari uchun sharoit yaratish istagi bilan bog'liq.

Texnologik jihatdan esa ta'limning dizayni muammoni samarali hal qilish imkonini beruvchi harakatlar tizimini yaratishga qaratilgan. Masalan, ta'lim dasturini ishlab chiqishda tarbiyachi loyihani amalga oshiradi. Bu esa ma'lum bir pedagogik modelni amalga oshirish shartlari va bosqichlarini belgilash sifatida ifodalanishi mumkin.

Pedagogik loyihalash hozirgi vaqtda turli miqyosda- tumanlararo, mintaqaviy, shahar, ta'lim mazmuni, pedagogik texnologiyalar, pedagogik jarayonni boshqarish, ta'lim tashkilotini rivojlantirishni rejalashtirish bilan amalga oshiriladi. Loyihani shuningdek, ma'lum vaqt ichida ta'lim maqsadlariga erishishga qaratilgan mazmunli va hujjatlashtirilgan tashabbus sifatida ta'riflash mumkin. Shunday qilib, loyiha ijtimoiy tizimni rivojlantirishga qaratilgan strategik hujjatdir. Muayyan sifatlarga ega boshqaruv vositasi hamdir.

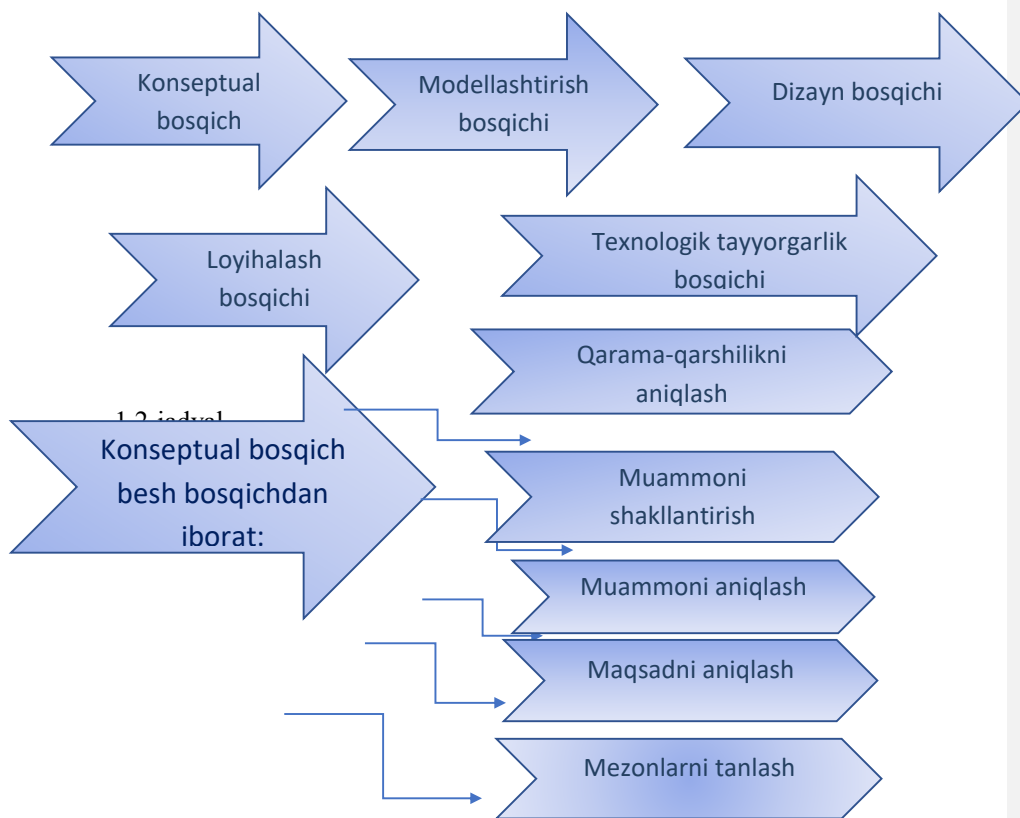
Dizayn obyektiga misol sifatida bugungi kunda maktabgacha ta'lim bo'yicha maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti talablariga muvofiq qurilishi kerak bo'lgan maktabgacha ta'lim tashkilotidagi o'quv jarayonini ko'rib chiqish taklif qilinadi.

Shunday qilib, ushbu mehnat harakatlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar tarbiyachining kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'quv jarayonini loyihalash bosqichlari qo'yidagi jadvalda o'z aksini topgan:

1.1-jadval

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim jarayonini loyihalash jarayoni bir qancha bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Loyiha kontseptsiyasi o'quv jarayoni, uning maqsadlari, tamoyillari, mazmuni, usullari, shakllari, shuningdek, maqsadlarga erishish shartlari sifatida uning moddiy-texnik, o'quv-uslubiy ta'minoti haqida umumiy nazariy g'oyalarni o'z ichiga oladi.

Hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim tizimida ommaviy amaliyotda qo'llaniladigan bolalar bilan ishlash uslublari, shuningdek, o'quv jarayonini tashkil etish shakllari bolalar uchun sharoit yaratish vazifasiga mos kelmaydigan muammoli vaziyat yuzaga keldi. Har bir bolaning individual va yosh salohiyatini maksimal darajada oshkor qilindi.

Muammoli vaziyatning mohiyatini tavsiflash muammoni shakllantirishga – maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish muammolarini hal qilish

uchun turli xil bolalar faoliyatini tashkil etishning shakllari va usullaridan foydalanish kerakligiga imkon beradi.

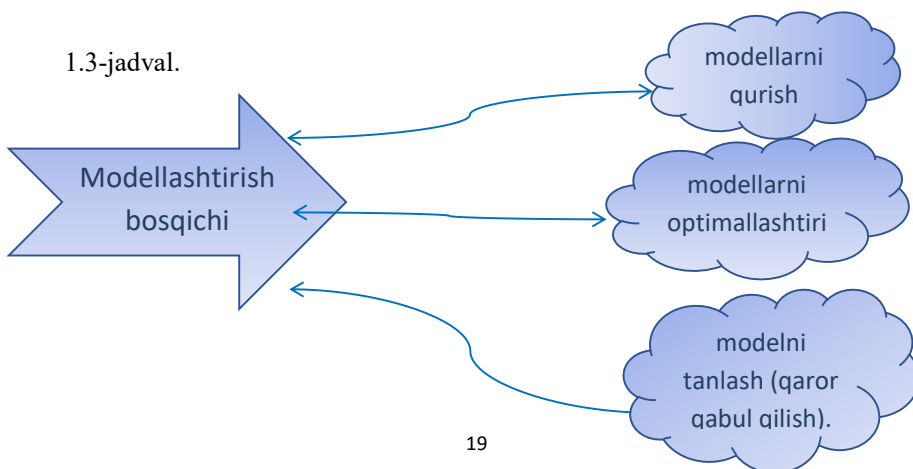
Maqsad bayoni: "Muammoni hal qilish uchun nima qilish kerak?" - degan savolga javob berish uchun mo'ljallangan. Bunday holda, ko'plab g'oyalar paydo bo'lishi mumkin, ulardan birini tanlash kerak, eng oqilona, uning atrofida aniqlangan muammoni hal qilish uchun ish tizimi quriladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, maqsadlarni shakllantirish pedagogik tizimni loyihalashda juda muhim bosqichdir, chunki to'g'ri belgilangan maqsad muammoni hal qilishdagi muvaffaqiyatning yarmidir. Shu bilan birga, pedagogik loyihalarning maqsadlari faqat ko'rsatilgan va oraliq natijalarga erishilganda tuzatilishi kerak. Maqsadlarni belgilash doimiy dinamik jarayon sifatida ko'rib chiqilishi, unda mavjud vaziyatlar va tendentsiyalar tahlil qilinadi va agar kerak bo'lsa, maqsadlar tuzatiladi.

Pedagogik loyihalarga nisbatan ularning samaradorligini baholashning bir qator mezonlari ajratiladi.

Maktabgacha ta'lim tizimi samaradorligini baholash mezon apparatini ishlab chiqish bugungi kunning eng dolzarb muammolaridan biridir. Mezonlarni tanlash masalasi bolalar tomonidan rejalashtirilgan natijalarga erishishni nazorat qilish tizimini yaratish muammosi bilan chambarchas bog'liq. Bunday tizimni ishlab chiqish diagnostik asosda pedagogik jarayonni loyihalash, maqsadlarni tavsiflash, ularga erishish yo'llarini aniqlash, ularni amalga oshirish darajasini o'lchash va baholash imkonini beradi. Bu loyihaning har bir bosqichida ish samaradorligini tizimli monitoring qilish uchun ishlab chiqilgan diagnostika tartib-qoidalaridan foydalaniladi

1.3-jadval.

Modelni yaratishda zamonaviy tezis to'g'risida qaror qabul qilish, qo'llaniladigan tushunchalarning qabul qilingan talqinini (ta'lim sohalari, bolalarning rivojlanish mexanizmlari orqali, bolalar faoliyati turlari, ularni tashkil etish shakllari) va ularning o'zaro bog'liqligini tushunish juda muhimdir.

Pedagogik jarayonning modeli ma'lum bir yaxlitlikni tashkil etuvchi ko'plab o'zaro bog'liq elementlarning yig'indisida maktabgacha ta'limning maqsad va vazifalari, ta'lim jarayonining mazmuni, usullari, vositalari va tashkiliy shakllari; uning ishtirokchilari orqali taqdim etilishi kerak. Modelni qurish uchun nafaqat ushbu elementlarning mazmunini, balki ular o'rtasidagi munosabatlarning umumiylikini ham aniqlash kerak.

Modellar me'yoriy xarakterga ega bo'lib, ular ma'lum bir standart, model rolini o'ynaydi, unga ko'ra maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim faoliyati quriladi va uning natijalari baholanadi.

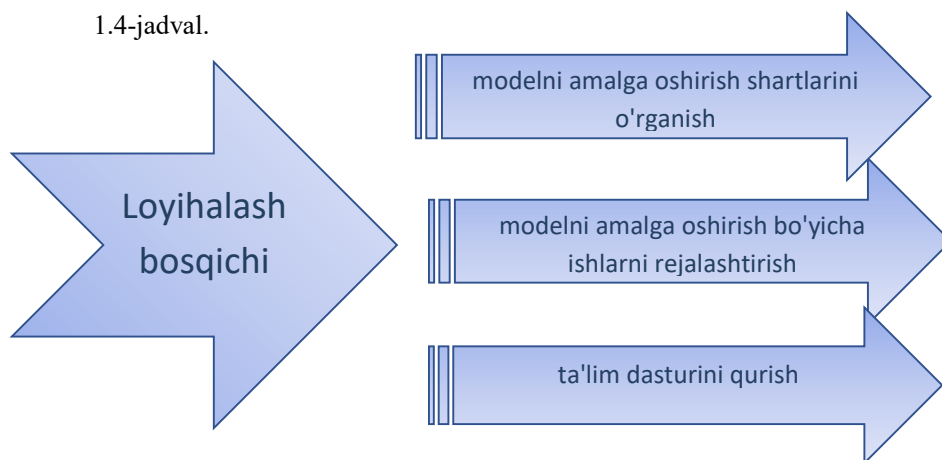
Model yaratishga kirishar ekan, pedagoglar jamoasi, birinchi navbatda, maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim tizimini zamonaviy talablarga muvofiqligini tahlil qilish va baholashi kerak.

Modelni qurishda quyidagi printsiplarni ham hisobga olish kerak:

- rivojlantiruvchi ta'lim tamoyili (ta'limning vazifalaridan biri tarbiyalanuvchilarni rivojlantirishdir);
- maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashning ta'lim, rivojlanish, o'quv maqsadlari va vazifalarining birligi tamoyili;
- bilimlarning ilmiy asosliligi va amaliy qo'llanilishi tamoyillarining uyg'unligi;
- tarbiyalanuvchining yosh imkoniyatlari va xususiyatlariga muvofiq ta'lim yo'nalishlarini birlashtirish tamoyili;
- o'quv jarayonini qurishning kompleks-tematik tamoyili.

Dizayn bosqichi sifatida modelni optimallashtirish loyihalanayotgan tizim modellarining ko'plab mumkin bo'lgan variantlari orasidan berilgan sharoitlarda eng yaxshilarini topishdir. Ko'rib chiqilayotgan holatda, bu maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxsiy rivojlanishi va o'zini o'zi anglashini qo'llab-quvvatlash uchun ma'lum bir yoshdagi bolalar uchun berilgan moddiy, texnik va kadrlar sharoitlarida bolalar faoliyatini tashkil etish shakllari va usullarining maqbul kompleksidir.

1.4-jadval.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila bilan ishlash tizimida aniq maqsad, mazmun bo'lishi kerak. Maktabgacha ta'lim tashkilotining ota-onalar bilan ishlashida keng aholi ommasi orasida pedagogik tashviqot ishlarini tashkil qilish tufayli bolalarni tarbiyalashda ijobiy natijalarga erishish mumkin. Maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlari ota-onalar va oila bilan hamkorlikdagi ishlaridan eng keng tarqalgan shakl va usullarini keltiramiz:

- **Ota-ona va oila bilan yakka ishlash.** Bunda oilaga tarbiyachining borishi, ota-onalar uchun suhbat o'tkazish, ularga maslahat berish, ota-onalarni bolaning maktabgacha ta'lim muassasadagi hayoti bilan tanishtirish kabilar kiradi.

Ota-onalar bilan jamoa tarzida tashkil qilinadigan ishlar. Bular ota-onalarning guruhiiy va umumiiy yig'ilishlari, ota-onalar maktabi, anjumanlar, shanbaliklar, savol-javob kechalari.

Ko'rsatmali ishlar - ishning bu turi: ko'rgazmalar uyushtirish, bolalarning ishlarini namoyish qilish, ochiq eshiklar kuni, ota-onalar burchagi, ota-onalar uchun kutubxonalar tashkil qilish.

Bolaning oilasini borib ko'rish va oila a zolari bilan yaqindan tanishish.

Ota-onalarga pedagogik ta'lim berish va boshqalarni ko'rsatish mumkin.

Pedagogik adabiyotlarda maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan ishlarining ikki asosiiy shakli ajratib ko'rsatiladi: *jamoaviiy va individual.*

Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan boradigan ishlarining jamoaviiy shakllariga quyilagilar kiradi:

- pedagogik ma'ruzalar;
- pedagogik majburiy o'qish;
- pedagogik ta'lim universitetlari;
- yillik ilmiy-amaliy konferensiya;
- ochiq eshiklar kuni yoki ta'lim tashkilotida ota-onalar kuni;
- ota-onalar yig'ilishi.

Pedagogik ma'ruzalar ota-onalarning e'tiborini tarbiyaning zamonaviiy muammolariga qaratishni maqsad qilib qo'yadi. Mazkur shakl ota-onalarni tarbiya nazariyasi asoslariga doir tizimli bilimlar bilan qurollantirishni talab etadi.

Pedagogik majburiy o'qishni ilk yosh guruhdanoq ota-onalar bilan boshlash lozim, chunki ayni shu paytda maktabgacha ta'lim tashkilotiga, pedagogik ma'rifatparvarlikka munosabat paydo bo'ladi. Agar birinchi mashg'ulotni maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbari o'tib bersa, juda yaxshi bo'ladi. Pedagogik majburiy o'qishda parallel guruhlar birlashtirilishi ham mumkin.

Ko'pgina ta'lim tashkilotlarida ota-onalar uchun pedagogik ma'ruzalar va majburiy o'qish bilan taqqoslaganda, ota-onalarning tarbiya nazariyasini egallashlari bo'yicha murakkab ish shakllaridan biri hisoblangan *pedagogik ta'lim universitetlari* ishlaydi. Mashg'ulotlar ham ma'ruza, ham seminar tarzida tashkil etiladi. Albatta,

hamma ota-onalar auditoriyasi bunday ish shakliga tayyor emas. Tez-tez ta'lim tashkilotlarida bunday "universitet" tizimi ishlari soddalashtirib turiladi, nomi o'zgarmasdan qolsa ham, mazmuniga o'zgartirishlar kiritiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiya muammolari bo'yicha ota-onalarning an'anaviy *yillik ilmiy-amaliy anjumani* shakllantiriladi. Oila tarbiyasiga doir dolzarb muammo aniqlab olinadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilada yil davomida uni nazariy va amaliy o'rganish amalga oshiriladi. Shundagina anjuman haqiqatdan ham yakuniy bo'lishi mumkin. Ochiq eshiklar kuni yoki maktabgacha ta'lim tashkilotida ota-onalar kuni juda katta tayyorgarlikni talab etib, odatda uni bolalar bir guruhni tugallab, keyingi bosqichga o'tishlariga mo'ljallanadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti maxsus jihozlanadi, navbatchilar belgilanadi, ajoyib bayram dasturi tayyorlanadi.

Bayramni o'tkazishning namunaviy tuzilishi:

- yig'ilishlar zalida o'ttiz daqiqa davomida turli guruh ota-onalari uchun maktabgacha ta'lim tashkiloti faol tarbiyalanuvchilarining chiqishlari tashkil etiladi, eng yaxshi guruh va alohida tarbiyalanuvchilar belgilanadi;

- guruhlar bilan tanishish (tarbiyalanuvchilar ota-onalarga qanday yashayotganliklari, qanday ta'lim olayotganliklari, nimani o'rganganliklari, o'zlarining ko'nikma va malakalarini namoyish etishadi; katta va tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilari suvinerlar tayyorlashadi va ota-onalarga topshirishadi);

- ko'rgazmalarga tashrif buyurish: "Eng yaxshi rasmlar", "Eng yaxshi qoida bajarilgan ishlar", "Kichik musavvirlar va konstruktorlar" va boshqalar;

- ota-onalar qo'mitasi sovrini uchun tashkil etilgan sport musobaqalari;

- tarbiyalanuvchilarning badiiy film ko'rishi;

- ota-onalar uchun film namoyish etish.

Albatta bunday ochiq eshiklar kunini o'tkazish variantlari ko'p. Eng asosiy si - maktabgacha ta'lim tashkilotida olib borilayotgan ishlarni namoyish etish, ota-onalarning e'tiborini tarbiyaviy masalalarga qaratish.

Ota-onalar yig'ilishi - an'anaviy, hammaga yaxshi ma'lum ish shakli. Shu bilan birga bugun yig'ilish o'tkazish metodikasi uni takomillashtirishni talab etadi. Guruh yig'ilishini tashkil etishga yondashuvlardan biri - yig'ilish mavzularini muammoli

tarzda shakllantirish: "Qiyinchiliklardan qochish yoki ularni chetlab o'tish bolalarni tarbiyalashga yordam beradimi?", "Rahmdil, g'amxo'r qilib tarbiyalashni kechiktirish mumkinmi?", "Bolalardagi dangasalikni qanday yo'qotish kerak?", "Bolalarni o'zini-o'zi tarbiyalash ishlariga qanday jalb etish kerak?" Faqatgina muammo shakllantirilib qolmasdan, o'tkazish uchun qiziqarli ham bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan ishlarining *individual shakllariga*. esa quyidagilar kiradi:

- oilaga tashrif buyurish;
- pedagogik topshiriq;
- pedagogik maslahat.

Individual ish shakllari ota-onalar bilan ishlashda muhim o'rin tutadi. Individual ish shakllaridan biri - *bola oilasiga tashrif buyurishdir*. Bu shakl tarbiyachi va ota-onalarga juda yaxshi ma'lum, biroq ikki holatda tashrif buyurish to'xtatilishi zarur.

Oilaga tashrif buyurish oldindan kelishilgan holda amalga oshirilishi zarur. Statistik ma'lumotlarga qaraganda, bugun 90% bolalar ota ham, ona ham ishlaydigan oilalarda tarbiyalanadi. Demak, har qanday vaqt ham tarbiyalanuvchiga tashrif buyurish uchun qulay emas. Noo'rin tashrif buyurish biror ish bilan mashg'ul bo'lib turgan ota-onalarda norozilik uyg'otishi mumkin. Ba'zan shunday ham bo'ladiki, tarbiyachi uyga borganda kim bilan suhbatlashishni ham rejalashtirmaydi. Oila tarbiyasiga doir qator tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, "taklif bo'yicha tashrif buyurish" tarbiyachining oilaga tashrif buyurishiga nisbatan tarbiyalanuvchilarning salbiydan ijobiy, faolgacha bo'lgan munosabatlarini o'zgartiradi.

Bola oilasi bilan aloqalarni o'rnatish shakllaridan biri dastlabki *pedagogik topshiriqni* bajarish jarayonidagi ota-onalar va tarbiyachining muloqotida aks etadi. Pedagogik topshiriqning bir necha turlarini ajratib ko'rsatish mumkin. Bolalar bilan uzluksiz (yakka, guruh, jamoaviy) ishlash, faol tarbiyaviy nuqtayi nazarni talab etuvchi topshiriq: bolalarning qiziqishlari bilan bog'liq to'garaklarga rahbarlik qilish va boshqalar. Tarbiyachiga tashkiliy yordam ko'rsatishni talab etuvchi topshiriq: ekskursiyani tashkil etishga yordamlashish (transport, yo'llanma bilan ta'minlash); taniqli kishilar bilan uchrashuvlarni tashkil etishga ko'maklashish; guruh xonasini

jihozlashga yordamlashish. Xo'jalik vazifalarini hal etishga qaratilgan, ta'lim tashkilotining moddiy bazasini rivojlantirish va mustahkamlashni talab etuvchi topshiriq: xonalarni jihozlash, o'quv jihozlari va qurollarini tayyorlasmla ishtirok etish; ta'mirlash ishlariga yordam berish.

Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlarning mazmuni

Pedagogik topshiriqlarning sanab o'tilgan mazkur turlari ota-onalarning ijtimoiy ishlarining barcha turlarini qamrab olmaydi. Ota-onalarga ular nima bilan shug'ullanishni xohlayotganliklari bo'yicha savol bilan murojaat qilish va anketa to'ldirishni taklif etish mumkin.

Pedagogik maslahat asosida ota-onalarning savollariga javob berish asosiy o'rin egallaydi. Maslahatning pedagogik-psixologik shartlari o'zida tarbichi va psixologning ota-onalarning tashabbuslariga ijobiy munosabati, oilaga yordam ko'rsatishga tayyor turish, ota-onalarda paydo bo'lgan savollar bo'yicha aniq tavsiya va maslahatlar berishni aks ettiradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ota-onalar bilan ishlash bo'yicha yillik reja tuziladi. Bu reja pedagogik kengashda muhokama qilinadi. Rejada umumiy va guruh yig'ilishlar, ota-onalar uchun ochiq eshik kunlari, suhbat va maslahatlar, otaliq tashkilotlarida ko'rgazmalar tashkil etish va konsertlar qo'yib berish, shuningdek bu tadbirlarni o'tkazish vaqtlari va unga ma'sul bo'lgan shaxslar belgilanadi.

Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlarning mavzulari va mazmuni tarbiyachi-uslubistning rejasida va tarbiyachining kalendar rejasida aks etadi.

Ota-onalar bilan ishlash bo'yicha juda ko'p ishlarni tarbiyachi-pedagog amalga oshiradi, chunki u bola tarbiyasida yuz berayotgan o'zgarishlarni hammadan ko'proq ko'radi va bolalar hayoti bilan yaqindan tanish bo'ladi. U ota-onalarga bolalar tarbiyasida nimalarga ko'proq e'tibor berish kerakligi, ularni maktab ta'limiga tayyorlash, sog'lig'ini saqlash, ovqatlanish va kun tartibini to'g'ri tashkil etish va boshqalar sohasida tavsiyalar berib boradi.

Tarbiyachilarning ota-onalar bilan olib boradigan ishlari shakl va uslublarini tavsiflashdan oldin ularning o'zaro birgalikdagi faoliyati va oila bilan aloqalarni

yo'lga qo'yish usullarining ba'zi psixologik-pedagogik ta'sirlariga to'xtalib o'tish lozim.

Birinchi qoida. Maktabgacha ta'lim tashkiloti va tarbiyachilarning oila va jamoatchilik bilan olib boradigan ishlari asosida ota-onalarning obro'sini oshirish va mustahkamlashga yo'naltirilgan harakat va tad-birlar turishi kerak. Ota-onalar bilan maslahatlashganda, hech vaqt "qilishingiz kerak". "majbursiz" kabi jummalarni ishlatmaslik ma'qui. Chunki ko'pchilik ota-onalar o'z majburiyatlarini yaxshi biladilar, faqat amaliyotda ular ana shu bilganlarini qanday amalga oshirish muammosiga duch kelishlari mumkin. Tarbiyachi va ota-onalarning o'zaro munosabatlarining yagona to'g'ri shakli bu o'zaro hurmat. Qachonki, nazorat shaklida tajriba almashish, maslahat va birgalikda muhokama, yagona qaror shakllantirilsa, ikkala tomon uchun ham qoniqish hosil qiladi. Bunday munosabatlarning qimmati shundaki, tarbiyachilarda ham, ota-onalarda ham shaxsiy javobgarlik hissini, talabchanlik, fuqarolik burchini rivojlantiradi.

Ota-onalarning ish joylariga "Rivojlanish xaritasi", "Ochiq jurnal" kabilarni olib borish kutilgan natijalarni bermaydi. Ota-onalar bilan suhbatda "qora ro'yxat"dagi ma'lumotlardan foydalanish ham yaxshi foyda bermaydi, chunki birinchidan, ota-onalarda bolalaridan norozilik paydo bo'ladi, ikkinchidan ta'lim tashkilotiga nisbatan ularda salbiy munosabat shakllanadi. Keyin ota-onalar ta'lim tashkilotiga borgisi kelmasligi, ular bolalari haqida yomon fikr aytganliklari uchun ko'ngli to'lmasligini aytib arz qiladi. Ba'zan bunday holat oilada ota-ona munosabatlari yomonlashuviga ham olib keladi. Oxir-oqibat bolada ta'lim tashkilotiga nisbatan ham, tarbiyachilarga nisbatan ham salbiy munosabat hosil bo'ladi. Tarbiyachi tarbiyaviy ish shakl va uslublarini tanlashda qabul qilingan qaror va talab bolalar ko'z oldida ota-onaning obro'sini mustahkamlash va oshirishga imkon berishini hisobga olishi kerak.

Ikkinchi qoida. Ota-onalarning tarbiyalovchi imkoniyatlariga ishonish, ularning pedagogik madaniyati darajasi va tarbiyalashdagi faolligini oshirish. Ko'pchilik ota-onalar psixologik jihatdan barcha talablarni qabul qilishga tayyor bo'lishsa ham, biroq shunday ota-onalar borki, bolalarni tarbiyalashga mas'uliyat bilan yondashish va bu

jarayonni chuqur tushunishga doir yetarlicha ma'lumotga va pedagogik tayyorgarlikka ega emas.

Uchinchi qoida. Pedagogik qoida – oila hayotiga nojo'ya aralashishga yo'l qo'yilmasligi. Tarbiyachi - rasmiy shaxs, biroq u o'z faoliyatida oila hayotining maxfiy tomonlariga, "boshqalar"dan sir saqlanadigan tomonlariga ham daxldor bo'ladi. Yaxshi tarbiyachi oila uchun begona bo'lmaydi, ota-onalar yordam qidirganlarida ularning bu vaziyatdan chiqishlariga ishonadi, maslahat beradi. Oila qanday bo'lishi, ota-onalar tarbiyachilar bilan qanday bo'lishlariga qaramasdan, tarbiyachi hamma vaqt uddaburon, yordamga tayyor bo'lishi kerak.

To'rtinchi qoida. Oilaviy muammolarni hal qilishga doir qaror qabul qilishda ko'tarinki run va kayfiyat, bolaning ijobiy sifatlari, oila tarbiyasining kuchli tomonlari, shaxsni muvaffaqiyatli rivojlantirishga tayanish. Tarbiyalanuvchining xarakterini shakllanishi qiyinchiliklarsiz, qarama-qarshiliklarsiz kechmaydi. Agar bu jarayon shaxs rivojlanishi qonuniyatining namoyon bo'lishi sifatida idrok etilsa, u holda mazkur qiyinchilik, qarama-qarshilik, kutilmagan natijalar tarbiyachining sarosimaga tushib qolishiga olib kelmaydi. Hammamizga yaxshi ma'lumki, yuzaga kelgan pedagogik vazifalarni hal etishning o'nlab usullari mavjud, biroq ulardan faqat biri mazkur aniq vaziyat uchun to'g'ri bo'lib chiqadi. Ana shuning uchun ham maktabgacha pedagogikaga tayyor ko'rsatma sifatida emas, shaxsga samarali ta'sir etishning umumiy qonuniyatlari haqidagi fan sifatida qarash kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasida hamkorlik o'rnatishda direktor, pedagoglar jamoasi va ota-onalar birgalikda faol ishtirok etishlari lozim. Shundagina bola tarbiyasida kutilgan natijalarga erishish mumkin.

Ota-onalar bilan ishlashda quyidagi alohida ish shakllaridan foydalaniladi: suhbatlar, maslahatlar, oilalarga borish, ayrim ota-onalarni bog'-chaga taklif etish, alohida esdaliklar va ko'chma papkalardan foydalanish.

Bolaning uyiga borishdan ko'zlangan maqsad oila sharoiti, bolaning oiladagi xulqi, qiziqishlari, ota-onasi va oila a'zolari bilan tanishish, shuningdek ota-onalarni bola tarbiyasining samarali usullari bilan tanishtirish va oilaning bola tarbiyasidagi ijobiy tajribalarini o'rganib, ommalashtirishdir.

Tarbiyachi bolaning uyiga tekshiruvchi sifatida emas, balki do'st, bola tarbiyasidek murakkab ishda yordam beruvchi sifatida borishi, oila a'zolari bilan nazokat va xushmuomalalik bilan munosabatda bo'lishi kerak. Tarbiyachi har bir oilaga har gal borishidan avval o'z oldiga aniq maqsad qo'yishi, qaysi mavzuda suhbatlashishini oldindan belgilab olishi lozim. Ota-onalarga beriladigan savollar puxta o'ylangan bo'lishi kerak.

Suhbat shunday tuzilishi kerakki, tarbiyachi bilan ota-ona bir-birlarini yaxshi tushunishlari, ular o'rtasida ishonchli aloqa o'rnatilishi darkor. Oilaga borishdan oldin tarbiyachi shu oila to'g'risida (ota-onalarning fe'l-atvori, oilaviy munosabatlar, bolaning rivojlanish darajasi) to'g'risida ma'lum tasavvurlarga ega bo'lishi kerak. Tarbiyachi ota-onalar hurmati va ishonchini qozonmoq uchun avval ota-onalarga bolaning ijobiy fazilatlari to'g'risida fikr, mulohazalarini bilib oladi va bolaning uyidagi hayotini qanday tashkil etish kerakligi, unga nimalarni o'qib va hikoya qilib berish mumkinligi, bolaning kun tartibi, uni oila mehnatida qatnashtirish, kattalarga hurmat ruhida tarbiyalash kabi ta'lim-tarbiya ishlari mazmuni va usullari bo'yicha tavsiyalar beradi.

Albatta, tarbiyachining oila bilan olib boradigan ishida bolaning yoshi, imkoniyatlari, o'ziga xos xususiyatlari e'tiborga olinadi.

Tarbiyachining ota-onalarga beradigan tavsiya va maslahatlari ishonarli bo'lishi uchun ota-onalar yoki oilaning boshqa a'zolari maktabgacha ta'lim tashkilotiga taklif qilinadi. Bunda ota-onalar bolaning navbatchilik vazifasini qanday bajarayotganini yoki sayrga chiqishdan avval u qanday kiyinayotganini ko'radilar va bolalarining o'quv va imkoniyatlariga ishonch hosil qiladilar.

Oilaga borishning maqsad va mazmuni tarbiyachining rejasi va hisobotida, kundalik daftarida aks ettirilishi kerak. Tarbiyachi har bir bolaning oilasiga yilgi kamida 2 marta borishi kerak.

Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlarning mazmuni rang-barang bo'lib, unda ayrim masalalar birgalikda muhokama qilinishi taqozo etadi. Masalan:

- bolalarni tarbiyalashda oilaning roli, ota-onalarning vazifasi to'g'risidagi qonunlar, bolalarni maktabga tayyorlash haqida;

- maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yillik ish rejasi to'g'risida;
- ota-onalar jamoatchiligining ishi haqidagi masalalar shular jumlasidandir.

Bu masalalarni jamoa bo'lib muhokama qilish uchun ota-onalarning guruhi va umumiy yig'ilishlari, maslahatlar, konferensiyalar, ota-onalar kechalari kabi ish shakllari jamoa ish shakllariga kiradi.

Ota-onalar yig'ilishi. Ota-onalar yig'ilishiga maktabgacha ta'lim tashkilotidagi hamma guruh bola-larining ota-onalari, parallel guruhlar ota-onalari va bitta guruh bolalarining ota-onalari taklif etilishi mumkin.

Umumiy yig'ilishda ota-onalarni maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni har tomonlama rivojlantirish va tarbiyalash vazifalari, shu yilgi rejalar, ota-onalar qo'mitasining faoliyati, oila tarbiyasidagi ilg'or tajribalar bilan tanishtiriladi. Bunda yig'ilishda mudira yoki metodist-tarbiyachi ma'ruza qiladi, ota-onalar so'zga chiqishadi, bolalar gapirishadi. Bular ta'lim-tarbiya ishidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlab olishga imkon beradi, oila va jamoatchilik aloqasini mustahkamlaydi, ota-onalarning o'z bolasining tarbiyasi uchun javobgarligini oshiradi, ularda maktabgacha ta'lim tashkilotiga qiziqish uyg'onadi.

Guruhdagi ota-onalar yig'ilishida mazkur guruhdagi bolalarning ota-onalari uchun dolzarb bo'lgan masalalar muhokama qilinadi.

Masalan, umumiy yig'ilish mavzusi «Bolalarga axloqiy tarbiya berishda oilaning roli» bo'lsa, o'rta guruhda o'tkaziladigan yig'ilishda bu mavzu murak-kablashtirilib, «Bolalarda mehnatsevarlikni tarbiyalashda bog'-cha va oilaning birgalikdagi ishlari», «Bolalarda kattalarga hurmatni tarbiyalash» va hokazo bo'lishi mumkin.

Ota-onalar uchun tayyorlangan ma'ruzani, tegishli mavzudagi kinofilm, diapozitivlar ko'rish bilan qo'shib olib borish mumkin. Bolalar hayoti, faoliyati to'g'risidagi misollardan foydalanganda ijobiy materiallar ko'proq bo'lishi kerak. salbiy faktlarni gapirishda ehtiyotkorlik va odob doirasidan chetga chiqmaslik, tanqid qilinuvchilarning nomlari ko'rsatilmasligi lozim. Tanqidiy mulohazalar yig'ilishdan keyin yakka tartibdagi suhbat orqali ota-onalarga yetkazilishi, bola tarbiyasidagi xato va kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha aniq tavsiyalar taklif etilishi mumkin.

Yilning oxirida o'tkaziladigan guruh yig'ilishida ota-onalarga bir yil mobaynida amalga oshirilgan ta'lim-tarbiya ishlari va kelgusi yilning rejalari, haqida gapirib beriladi. Bu yig'ilishda faol ota-onalar ham hisob beradilar va faollarning yangi tarkibi saylanadi.

Ota-onalar burchagi va ko'rgazma tashkil etish. Ota-onalar burchagi ularni tarbiyaga oid yangiliklar va pedagogik masalalar bilan tanishtirish maqsadida tashkil etiladi. Ularga kitoblar, jurnallar, rasmlar, bolalarning ishlari, bolalar ovqatining xillari, bolaning uyidagi va oiladagi kun tartibi, ota-onalar uchun eslatmalar, e'lonlar joylashtiriladi. Burchak vaqti-vaqti bilan tarbiya vazifasiga qarab o'zgartirib turiladi.

Pedagogik bilimlarni targ'ib qilish bo'yicha tashkil etiladigan ko'rgazmalar ko'pincha ota-onalar konferensiyalari, yig'ilishlari, konsul-tatsiyalar oldidan tashkil etiladi. Unda xalq ta'limiga oid to'g'risidagi qonun va qarorlar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmoqlari va undagi tarbiyalanuvchilar sonining o'sishini ko'rsatuvchi diagrammalar, bolalar bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiya jarayonlari, bolalar hayotini aks ettiruvchi tasvirlar, kitob va o'yinchoqlar, bolalarning ishlari o'rin oladi. Ota-onalar burchagi oila bilan olib boriladigan ishning ko'rgazmali usuli, uning did bilan bezatilishiga alohida e'tibor berilishi kerak. Bundan tashqari, ota-onalarga tarbiya to'g'risidagi filmlar namoyish etiladi, bular ko'pincha ota-onalarni qiziqtiradigan bahslar boshlanishiga sababchi bo'ladi.

Ota-onalar uchun ochiq kunlar tashkil etilishi ham maktabgacha ta'lim tashkilotlari ishida muhim o'rin egallaydi. Bunday kunlarda ota-onalarga bolalarning mashg'ulotlari, mehnat, o'yin faoliyatlari, sayrlar va bolalarning jamoada o'zlarining qanday tutushlari va shunga o'xshashlar ko'rsatiladi.

Ota-onalar qo'mitasi. Ota-onalar qo'mitasi «Maktabgacha ta'lim tashkilotining Ustavi»ga binoan mudiraga yordam berish uchun tuziladi. U ota-onalarning umumiy yig'ilishida bir yil muddatga saylanadi. Bu qo'mitaga har bir yosh guruh ota-onalaridan 1-2 vakil saylanadi. Qo'mitaning asosiy vazifasi mudiraga maktabgacha ta'lim tashkilotining xo'jalik va ta'lim-tarbiya ishlarida yordam berish, qo'mita a'zolari, ota-onalar yig'ilishi va kechalarni tayyorlash, o'tkazish va boshqa ishlarda tarbiyachilarga ko'maklashishdir.

Ota-onalar qo'mitasi bolalarning ota-onalari bilan tanishadi, bolalarni tayyorlash bo'yicha ular bilan ish olib boradi. Qo'mita a'zolari har ikki oyda bir marta yig'ilish o'tkazadi. Ota-onalar qo'mitasi mudiraning ish rejalari va ishning ahvoli to'g'risidagi ota-onalarni qiziqtiruvchi ba'zi masalalar haqidagi ma'ruza va hisobotni eshitishga haqlidir.

Ota-onalar qo'mitasining faoliyati haqidagi hujjatlar maktabgacha ta'lim tashkilotida saqlanadi.

Aholi o'rtasida pedagogik bilimlarni targ'ib qilish. Pedagogik bilimlarni targ'ib etish natijasida millionlab kishilar bolalarini maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyalash prinsiplarini ongli ravishda anglab oladilar.

Korxonalarda, xo'jaliklarda, jamoa joylarida, mahallalarda oilada bola tarbiyasi to'g'risida ma'ro'zalar bilan chiqish, televideniya va radio eshittirishlar, pedagogik targ'ibot ishining keng vositalaridandir. Shuningdek, bu targ'ibot vaqtli matbuot: «Maktabgacha ta'lim», «Pedagogik ta'lim» jurnallari, ko'p sonli badiiy pedagogik, ilmiy ommabop va uslubik adabiyotlarni chiqarish orqali ham amalga oshiriladi.

Ota-onalar uchun maxsus pedagogika va ruhshunoslik, anatomiya va fiziologiya, oila tarbiyasi nazariyasi va amaliyoti to'g'risida ma'ruzalar o'qish, bolalar tarbiyasi to'g'risida kinofilm va spektakllar namoyish qilish.

Bu mashg'ulotlarni har xil sohalar bo'yicha yuqorimalakalitarbiyachi, aktyor, ruhshunos mutaxassislar olib boradilar.

Pedagogik targ'ibot ishida quyidagilarga amal qilish kerak:

1. Pedagogik targ'ib hayot, jamiyat qurilishi amaliyoti bilan bog'lab olib borilishi lozim. Pedagogik targ'ibot orqali keng jamoatchilikka bolalarni har tomonlama tarbiyalash masalalari va ularni amalga oshirish yo'llari, ilmiy asoslangan usullari bo'yicha tushuntirish ishlari olib boriladi.

2. Oila tajribasidagi ijobiy tajribalar, oiladagi bola tarbiyasida yo'l qo'yilgan xatolar va ularning oldini olish, bartaraf etish yo'llari to'g'risida targ'ibot ishlari olib boriladi.

3. Pedagogik targ'ibotga tayyorlashda ota-onalar har xil saviyada ekanliklari hisobga olib, ular uchun tayyorlangan axborot materiallari ishonarli, ko'rgazmali va ularning xis-tuyg'usiga ta'sir ko'rsatadigan bo'-lishi kerak.

Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar bilan hamkorlik ishlarini muntazam ravishda olib borandagina oila tarbiyasi va ijtimoiy tarbiya o'rtasida birlik o'natilishi mumkin.

Ochiq eshiklar kuni jamoaning o'z kalendar yillik rejasi bo'yicha, har bir yoshdagi guruhning ma'lum rejimi bo'yicha odatdagi mehnat kunidir. Bunday kunlarni yiliga 1-2 marta o'tkazish tavsiya qilinadi.

Ochiq eshiklar kunini o'tkazish mo'ljallanganda avval tayyorgarlik ishini o'tkazish zarur, ya'ni ota-onalarga bolalarni jismoniy chiniqtirish, ovqatlantirish, mashg'ulotlarning borishi, sayr qilish va boshqa ko'pgina narsalarni ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishlari haqida ma'lum qilinadi. Ota-onalarga esa quyidagilarni eslatiladi: bolalar bilan oddiy munosa-batda bo'lish, ularning faoliyatida imkoni boricha ishtirok etish, tarbiyachi mashg'ulot o'tkazayotganda bolalar diqqatini chetga tortmaslik. o'zining farzandiga hatto u diqqat qilmayotgan yoki biror narsani noto'g'ri qilayotgan bo'lsa ham tanbeh bermaslik, o'z taassurotlarini, fikrlarini ko'rik tugagandan so'ng bolalar ishtirokisiz aytish mumkinligi kabi odob qoidalariga rioya qilishni iltimos qilinadi.

Ochiq eshiklar kunini o'tkazishga tayyorlanayotganda fotosuratchini taklif etish, keyinchalik esa «Ota-onalar bizning mehmonimiz» yoki «Bizda ochiq eshiklar kuni» mavzuida fotoko'rgazma tashkil etish mumkin. Bu ko'rgazma maktabgacha ta'lim tashkilotiga shu kun tashrif buyurmagan ota va onalarda ancha qiziqish uyg'otadi.

Bolalarni tarbiyalash san'ati haqida ma'ruza va suhbatlar shaklini tashkil etish mumkin. Masalan, respublikamiz, viloyatlar, tumanlar va mahalladagi namunali oilalardan tanlab olib, oilalarda ota-onalar qa-rashidagi birlik, o'zaro munosabatda rostgo'ylik, samimiylilik va mehnat-sevarlik yuqori axloqiy g'oyalarni shakllantiradi mazmunidagi suhbat va ma'ruzalarni o'tkazib turish samara beradi.

Ota-onalar bilan maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlarining birgalikdagi faoliyatini tashkil etish va uning mazmuni maktabgacha ta'lim tashkilotida

ishlayotgan sharoitlarga bog'liqdir. Birgalikdagi faoliyat kerakli darajada amalga oshiriladigan joyda o'zaro yordam, bir-birini tushunish, topshirilgan ishga javobgarlik holati vujudga keladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ota-onalar va boshqa oila a'zolari uchun o'tkaziladigan kechalar mavzuli xarakterga ega bo'lib. «Musiq va hayot», «Bola hayotida kitob», «Bola va tabiat» kabi mavzulami tanlash mumkin. Hamkorlikning bu shaklining o'ziga xosligi shundaki, unda qisqacha axborotdan so'ng yig'ilganlarga bolalarning, maktabgacha ta'lim tashkiloti xodimlarining, ota-onalarning badiiy chiqishlarini ko'rish tavsiya qilinadi. Masalan, musiqiy rahbarning chiqishidan so'ng bolalar o'zlari o'rgangan ashula, o'yinlarni bajarishadi, sahnalar ko'rsatishadi yoki biror ertak sahnalashtiriladi. Bunday kechalar uchun «Bolani qanday sevish kerak?», «Bolalar tarbiyasida otaning roli», «Biz o'z bolalarimizni bilamizmi?», «Savol va javoblar kechasi» va hokazo mavzulami tanlash mumkin.

Ota-onalarning bolalar yozuvchilari, shoirlari, bastakorlari bilan uchrashuvlari foydalidir. Oila bilan ishlashning og'zaki jurnal. yumaloq stol atrofida uchrashuv kabi shakllari yaxshi natija beradi, bunda pedagog, shifokor, huquqshunos va hokazolar ishtirok etadilar. Bolalar tarbiyasida zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirishda ota-onalarga yordam berish maqsadida ular uchun qisqa muddatli to'garaklar tashkil etilib, undagi mashg'ulotlarda bolalar kiyimini bichish va tikishni, to'qishni, turli xil ovqatlar tayyorlashni o'rganishadi. Ular bilan bolalar ashulalari o'rganiladi, yasama o'yinchoqlar tayyorlash san'ati o'rgatiladi va hokazo.

Ota-onalar bilan o'tkaziladigan savol va javob kechalari, ochiq eshiklar kunlari diqqatga sazovordir. Ota-onalarni tanlov xarakteridagi tashkiliy-pedagogik ishlarga jalb qilish, masalan, yumshoq o'yinchoq tayyorlash, suv va qum bilan o'ynash uchun o'yinchoqlar yasash, syujetli-rolli o'yinlar, maydonchalarni ko'kalamzorlashtirish uchun jihozlar tayyorlash muhim tadbirlardir.

Bunday tanlovlar yillik rejada o'z ifodasini topgan bo'lishi kerak. Tanlov shartlarini umumiy ota-onalar yig'ilishida muhokama qilish va ma'qullatib olish kerak. Faol ishtirokchi ota-onalarga tashakkurnoma e'lon qilib, ish joylariga ma'lum qilish kerak, bundan ular ma'naviy qoniqish oladilar. Bunday ishlarni o'tkazishda

katta yoshdagilarni ham yoddan chiqar-maslik kerak. Buvi va buvalarning amaliy maslahatlari, ularning boy hayotiy tajribalari yosh ota-onalar uchun ham, tarbiyachilar uchun ham qimmatlidir.

Mavzu yuzasidan savol va topshiriqlar:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari haqida nimalarni bilasiz?

2. Loyiha usuli haqida nimalarni bilasiz?

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarda ota-onalarning vazifasini aytib bering.

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y

2. Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.

3. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.

4. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi)

5. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.

6. Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М:ТЦ «Сфера», 2010г

7. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. – М. Мозаика-Синтез, 2010.

3-ma'ruza. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.

Reja:

1. Innovatsion pedagogik texnologiyalar haqida tushuncha.
2. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning bosqichlari.

Tayanch so'z va iboralar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish

Ta'lim yangi bosqichga ko'tarilmoqda, bolalarlar fikr darajasi kengaymoqda, axborot olish osonlashmoqda, bunday o'sish jarayonida o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanmaslik ta'lim jarayonining samaradorligini pasaytirib yuboradi. Oshpazlar bir xil guruchdan osh pishirishadi, lekin ba'zi mahoratli oshpazlar taomni o'ta puxtalik bilan tayyorlab maqtovg'a sazovor bo'lishadi, nonvoylar ham bir xil undan non yopsalarda ularning ba'zilariniki shakli va mazasi jihatdan ajralib turadi. Bularning hammasi kasbiy mahorat evaziga erishiladi. Tarbiyachi ham o'z kasbiga

puxta yondoshgan holda ta'lim jarayonlarni tashkil etsa bir umr hurmat-e'tiborda bo'ladi. Bugungi kunda axborot ko'lami juda kengayib ketdi. Agar tarbiyachi o'z ustida ishlamasa avvalgi o'rgangan bilimlari yetarli bo'lmay qoldi. Ta'lim jarayoni mavzularini kundalik hayotdagi keskin voqealar bilan bo'g'lab o'tilsa, turli innovatsion texnologiyalardan foydalanilsa ta'lim jarayoni esda qolishiga erishilishi mumkin. Tarbiyachi bolalarlarga innovatsion usullardan foydalanib, mashg'ulotlar aro bog'langan holda ekologik-gigiyenik bilimlar bilan ta'lim jarayonini to'ldirishi zarur.

Innovatsiya – (inglizcha) yangilik kiritish, yangilik degan ma'noni ifodalaydi, texnologiya esa yunoncha “texnos” – san'at, mahorat va “logos” – fan so'zlaridan olinib innovatsion texnologiya ta'lim-tarbiya shakllari, metodlari va usullariga yangicha yondoshish degan ma'noni bildiradi.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda tarbiyachi va bolalar faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritishdir. Innovatsion texnologiyalardan foydalanishda tarbiyachiga quyidagi bilimlarni bilish taqazo etiladi:

1. AKT bo'yicha bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'lish;
2. Yangi pedagogik texnologiya bo'yicha xorijiy tajribalardan boxabar bo'lish;
3. Ta'lim jarayonini tashkil etishda didaktik o'yinlardan, interfaol usullardan foydalanish mahorati;
4. Ilg'or pedagogik texnologiya bo'yicha bilimlarni o'zlashtirib borish;
5. Bilimlarni ko'nikma va malakalarga aylantirish texnologiyasi shakllangan bo'lishi;
6. Ta'lim jarayoni jarayonida harakatli o'yinlardan unumli foydalana bilishi;
7. Imkoni bo'lsa ta'lim jarayonini internet tarmog'iga bog'lab o'ta bilishi;
8. O'z ustida tinmay ishlashi, har soxaga oid yangiliklarni kuzatib borishi va boshqalar.

Tarbiyachi innovatsion texnologiyalarga asoslanib ta'lim jarayonini tashkil etar ekan, turli texnik vositalardan ham (kampyuter, proyektor, elektron doska va hokazo) foydalanishi mumkin. Tarbiyachining faoliyatida innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa, mazmun shunchalik oshadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar haqidagi tasavvurlar barqaror va mukammal shaklga ega emasligini ham e'tirof etish

kerak. Har bir tarbiyachi ta'limga individual tarzda yangilik kiritishi mumkin. Innovatsion texnologiyalar tarbiyachi o'z faoliyatidan qoniqmaslikdan kelib chiqadi. "Faoliyatni yangilash 3 bosqichda, ya'ni tayyorgarlik, rejalashtirish va joriy etish bosqichlarida amalga oshiriladi."– degan edi mashhur pedagog A.Nikolskaya. Innovatsion texnologiyalardan asosiy maqsad tarbiyachi va bolalar mushtarakligiga erishish, bolalarni fanga qiziqitirish, ta'limga bo'lgan munosabatni o'zgartirish, o'rganilgan bilimlarni ijtimoiy sharoitlarda qo'llay olish ko'nikmasiga ega bo'lish, AKT va didaktik materiallarni mavzu bilan uyg'unlashtirish kabilarni keltirish mumkin. Xulosa qilib aytganda, innovatsion texnologiya – bu ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba – sinov ishlari olib borish yoki boshqa fan-texnika yutuqlaridan foydalangan holda bolalarlarga yangi bilim berishdan iboratdir.

Maktabgacha ta'im tashkilotida interfaol usullarni qo'llash:

1. Maktabgacha ta'im tashkilotida interfaol usullarni qo'llash uni amaliyotga tadbiq etish.
2. "Aqliy hujum", "Klaster", "Tanishuv", "Davra suhbat", "Bahs munozara", "Rolli o'yinlar", kabi intrfaol usullar.
3. Interfaol usullarni amalda qo'llash.

Klaster usuli. Klasterlarga ajratish- bolalarga biror-bir mavzu to'g'risida erkin va ochiq tarzda fikr yuritishga yordam beradigan pedagogik strategiyadir. Bu usul ko'p variantli fikrlashni o'rganilayotgan tushuncha (hodisa, voqea)lar o'rtasida aloqa o'rnatish malakalarini rivojlantiradi. «Klaster» so'zi bog'lam ma'nosini anglatadi. Klasterlarga ajratishni da'vat, anglash va mulohaza qilish bosqichlaridagi fikrlashni rag'batlantirish uchun qo'llash mumkin. U asosan yangi fikrlarni uyg'otish, mavjud bilimlarga yetib borish strategiyasi bo'lib, muayyan mavzu bo'yicha yangicha fikr yuritishga chorlaydi. Klasterlar tuzishdan yangi mavzuni mukammal o'rganmasdan oldin foydalanish maqsadga muvofikdir. Klaster tuzish ketma-ketligi: - Katta varaq qog'ozning o'rtasiga yoki guruh doskasiga uy tasvirlangan rasm yopishtiriladi; - Shu mavzuga tegishli deb hisoblangan yoki uy uchun qanday jihozlar zarur degan muammoni bolalarga tashlaydi, bolalar esa tarqatmalar orasidan jihozlar tasvirlangan

rasmlarni olib yopishtiradilar; - Bolalar rasmlarni mosini topadilar va mos rasmlar; tugamaguncha yoki vaqt tamom bo'lgunicha yopishtiradilar;

“Tanishuv” usuli: Maqsad: Ushbu o'yinda qatnashuvchilarning barchasini ismlarini eslab qolishlarini ta'minlash tanishishni davom qildiriladi. 1-bola (chapdan o'ngga qarab) o'zining ismini aytadi. Keyingi qatnashchi o'zidan oldingi ishtirokchini ismini aytib, keyin o'zinikini aytadi. Uchinchi ishtirokchi o'zidan oldingi 2 ta bolaning ismini aytib, keyin o'zinikini aytadi. O'yin shu tariqa davom etadi. Oyin oxirida birinchi ishtirokchi hammaning va o'zining ismini aytib, o'yinni yakunlaydi.

Aqliy hujum – goyalarni bayon qilish usuli. Bu metodning mohiyati jamoa hamkorligi asosida muammoni yechish jarayonlarini vaqt bo'yicha bir qancha bosqichlarga (g'oyalarni generatsiyalash, ularni tanqidiy va konstruktiv holatda ishlab chiqish) ajratishdan iborat. «Aqliy hujum»dan maqsadli foydalanish bolalarning ijodiy va nostandart tafakkurlashini rivojlantiradi. Usulni qo'llash uchun dastlab yig'ilgan guruh oldiga muammo qo'yiladi. Bu muammoni yechimiga oid munozarada barcha bolalar ishtirok etadilar va o'z fikrlarini bildiradilar. Bunda bahslashuvchilarga miyaga qannday fikr quyilib kelsa, uni tanqidsiz va asoslamay erkin, «tilga nima kelsa» aytish imkoniyati beriladi. Dastlabki bosqichda hech kimni o'zga kishi g'oyalariga «hujum» qilishi yoki baholashiga haqqi yo'q. «Aqliy hujum yo'li bilan qisqa daqiqalarda o'nlab g'oyalarni yuzaga chiqish imkoniyatlari mavjud bo'ladi Aqliy hujum»ning qoidalari:

- ♣ Fikr va g'oyalar hech qanday cheklanmagan holda iloji boricha qattiqroq aytilishi lozim;
- ♣ Bildirilgan fikr va g'oyalar takliflar berish to'xtatilmaguncha muhokama qilinmaydi, baholanmaydi;
- ♣ Bildirilgan har qanday g'oya va fikrlar hisobga olinadi;
- ♣ Qancha ko'p g'oya va fikrlar bildirilsa shuncha yaxshi;
- ♣ Fantastik, qo'qqisdan miyada paydo bo'lgan fikrlar ham muhim;
- ♣ Bildirilgan fikr yoki g'oyalar u yoki bu ishtirokchiniki, deb ajratilmaydi, ular muallifsizdir;
- ♣ Bildirilgan g'oya va fikrlarni to'ldirish va yanada kengaytirish mumkin;
- ♣ Barcha aytilgan takliflar yozib boriladi;

♣ Fikr yoki g'oyalarning ma'qulini tanlash alohida «tanqidchilar» yoki guruhning norasmiy liderlari tomonidan amalga oshiriladi

Maktabgacha ta'limni rivojlantirish maqsadida Janubiy Koreya tajribasi asosida uslubiy va didaktik o'yinlar, o'yinchoqlar, mebel va boshqa texnik vositalar bilan ta'minlash me'yorlari ishlab chiqilmoqda. Bu borada Koreya maktabgacha ta'lim tizimida pedagoglar faoliyatiga maksimal qulay sharoitlarning yaratilganligi, pedagoglarning ijodiy erkinligi, katta hajmdagi xisobotlarning yo'qligi, bolalar o'zlarini namoyon qilishlari uchun yaratilgan ijodiy muhit va xonalarning kichik detallarigacha qulay va dizayni bolalar uchun adabiyatlar, rivojlantiruvchi o'yinlarning mavjudligi, erta bolalikdan o'zini tutish va shaxsiy gigiyena ko'nikmalarini tarbiya qilish kabi alohida jihatlarini olishimiz muvaffaqiyatimiz asosidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion texnologiyalarni eksperimental ta'lim saytlari asosida qo'llash So'nggi yillarda Rossiyaning ta'lim tizimida amalga oshirilgan keng ko'lamli o'zgarishlar individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tarkibning o'zgaruvchanligi va ijodiy izlash komponenti bilan ajralib turadigan yangi ta'lim texnologiyalari foydasiga standartlashtirilgan uslubiy amaliyotlardan voz kechishni taqozo etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion texnologiyalar: uslubiy asos va mohiyat Zamonaviy pedagogika fanining asosiy g'oyalaridan biri bu davr tendentsiyalari, bolalarning bilim ehtiyojlari va ota-onalarning umidlari bilan to'liq mos keladigan yangi o'quv ish uslublarini izlash zaruriyati. Erta yoshdagi bolalarni tarbiyalashda innovatsiya hamma joyda talab qilinadi, shu bilan bir qatorda eksperimentlar va belgilangan ta'lim an'alarini ijodiy idrok etish kursi bilan bir qatorda, "yolg'on yangilik" ning dolzarb muammosi – uslubiy amaliyot va nazariyalarni yaratish. Shularni inobatga olgan holda, hatto amaliyotda ko'p yillik tajribaga ega bo'lgan o'qituvchilar va iste'dodli menejerlar ham eksperimental pedagogik saytlarning uzluksiz ishlashini va maktabgacha ta'lim tashkiloti ishlarida yangiliklarni izchil tatbiq etishni qiyinlashtirmoqdalar. Maktabgacha ta'lim mutaxassislari ta'lim tizimida innovatsion g'oyalarni yaratish va amalga oshirish zamonaviy bolalar bog'chasini rivojlantirishning zaruriy sharti ekanligiga qo'shiladilar.

Muayyan bir yosh davriga xos bo'lgan anatomik, fiziologik (jismoniy) va o'ziga xos xususiyatlar psixologik xususiyatlar yosh xususiyatlari deb ataladi. Ana shu yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim va tarbiya ishi tashkil etiladi. Shunda bola rivojlanishiga tarbiya ta'siri kuchli bo'ladi. Bolalarning tarbiysiga to'g'ri yondashish, uni muvaffaqiyatli o'qitish uchun bola rivojlanishidagi turli yoshdagi davrlariga xos xususiyatlarni bilish va uni hisobga olish muhimdir. Chunki bola organizmining o'sishi ham, rivojlanishi ham, psixik taraqqiy etishi ham turli yosh davrlarida xilma-xil bo'ladi. Abu Ali ibn Sino, Yan Amos Komenskiy, K.D.Ushinskiy, Abdulla Avloniyalar ham bolani tarbiyalash zarurligini o'qitib o'tganlar.

Bolaning o'ziga xos xususiyatini hisobga olish juda murakkab. Chunki bir xil yoshdagi bolalar ham psixik jihatdan turlicha bo'lishi mumkin. Masalan, ko'rish va eshitish qobiliyati, faolligi, tez anglash, sust fikr yuritishi, hovliqma yoki vazminligi, sergap yoki kamgapligi, serg'ayrat yoki g'ayratsizligi, yalqov yoki tirishqoqligi, palapartish va chala ishlaydigan, yig'inchoqligi yoki ishga tez kirishib ketishi kabilar nerv faoliyati tizimining ta'siri bo'lib, tarbiyachi ularni bilishi zarur. Bolalarlar bir-birlariga o'zaro ta'sir etishlari va mazkur imkoniyatdan oqilona foydalana olish tarbiya jarayonining ta'sirini kuchaytiradi. Ularning o'zaro munosabatlarining barqarorligi, shuningdek, birgalikdagi faoliyati ularda jamoaviylik, o'zaro ishonch, mehribonlik, bir-birlari uchun qayg'ura olish, hamdardlik, bag'rikenglik kabi fazilatlarining qaror topishiga ko'maklashadi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti bola uchun boshlang'ich va asosiy tarbiya maskani hisoblanib, aynan tarbiyaning hayot va mehnat bilan bog'liqligi tarbiya tizimida katta o'rin tutadi. U tarbiyachidan ikkita asosiy yo'nalishda faoliyatni amalga oshirishni talab etadi:

- bolalarlarni kishilarning mehnat faoliyati bilan keng tanishtirish;
- bolalarlarni real hayotiy munosabatlarga, ijtimoiy foydali faoliyatning xilma-xil turlariga jalb etish.

Bolalardagi xushmuomilalik xislatlarini tarbiyalash uchun quyidagi so'z o'yinini o'tkazish mumkin. Masalan, Tarbiyachi: Bugungi o'yin mashg'ulotimiz

«Xushmuomalalik alifbosi» deb nomlanadi. Bolajonlar, hozir men sizlarga holatni aytaman, sizlar o'sha xolatga mos so'zlarni topishingiz kerak bo'ladi.

Men kimdandir yordam so'rasam, nima deyishim kerak? (Iltimos).

O'rtog'imdan kitobini olsam, nima deyishim kerak? (Raxmat).

Minnatdorchilik bildirishni istasam (Minnatdorman).

Xayrli kun tilaganda (Xayrli kun).

Xayrli kech tilaganda (Xayrli qech).

Meni kimdir chaqirsa (Labbay).

Xayrlashganda (Yaxshi boring).

Xursand bo'lganda (Mamnunman).

Nazorat savollar:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarni innovatsion texnologiyalardan foydalanib qanday tarbiyalash mumkin?

2. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda innovatsion texnologiyalardan foydalanish usullari qaysilar?

3. Maktabgacha yoshdagi bolalarni innovatsion texnologiyalardan foydalanib tarbiyalashda nimalarni hisobga olish kerak?

4-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolalar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari

Reja:

1. MTTni bolalar faoliyatini tashkil etishni maqsad va vazifalari.
2. Maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilishi lozim bo'lgan islohotlar va istiqboldagi vazifalar.
3. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini Janubiy Koreya tajribasi asosida isloh qilish hamda xorij tajribalari.

Tayanch soʻz va iboralar: islohot, xorij tajribalari ,pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.

1. MTTni bolalar faoliyatini tashkil etishni maqsad va vazifalari.

Maktabgacha taʼlim uzliksizi taʼlim tizimining boshlangʻich boʻgʻini sifatida Oʻzbekiston Respublikasining «Maktabgacha taʼlim va tarbiya toʻgrisida»gi Qonuni va Davlat talablari asosida tashkil etiladi.

Maktabgacha taʼlim sogʻlom, har tomonlama yetuk bolalarni tarbiyalash uchun zarur tashkiliy, uslubiy, psixologik, pedagogik shart-sharoitlar yaratadi, bolalarni maktabda muntazam ravishda taʼlim olishga tayyorlashda ota-onalarga yordam beradi. Maktabgacha taʼlim bola 6-7 yoshga yetguncha oilada hamda davlat va nodavlat maktabgacha taʼlim tashkilotlarida amalga oshiriladi.

Quyidagilar maktabgacha taʼlim tashkilotining maqsadlari hisoblanadi:

- bolaning taʼlim olishga boʻlgan huquqini amalga oshirishni taʼminlash;
- bolaning jismoniy, aqliy va maʼnaviy kamolotini saqlash va mustahkamlash;
- umumtaʼlim muassasalarida bolaning jamiyatga moslashishini va taʼlim olishni davom ettirishga tayyorligini taʼminlash.

Quyidagilar maktabgacha taʼlim tashkiloti vazifalari hisoblanadi:

- bolalarga, shu jumladan, oʻziga xos ehtiyojlari bor bolalarga yakka tartibda taʼlim dasturlaridan foydalanish, shuningdek, oʻz vaqtida inklyuziv maktabgacha taʼlim va tarbiya olish imkonini beradigan qulay muhit yaratish;
- bolalarda Vatanga muhabbat tuygʻusini, oilaga, oʻz xalqining milliy, tarixiy, madaniy qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda boʻlishni, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatni shakllantirish;
- bolaning shaxsini shakllantirish, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy tajriba orttirishini taʼminlash;
- bolaning jamiyatga moslashishini va boshlangʻich taʼlimga tayyorligini taʼminlash;
- taʼlim-tarbiya jarayoniga zamonaviy taʼlim dasturlari va texnologiyalarni joriy etish.

“Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PQ-3261-sonli Qaror mazmun-mohiyati.

Maktabgacha ta’lim uyg’un rivojlangan shaxsni tarbiyalash, bolani butun kelajagini belgilab beradigan bilim va qadriyatlarni yosh avlod qalbiga singdirishda juda muhim ahamiyatga ega bo’lgan muaassasadir. Shu bois mamlakatimizda maktabgacha ta’limni rivojlantirish va samarali faoliyat ko’rsatishiga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Bu o’ta muhim va dolzarb vazifalarni tez va sifatli bajarish O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning doimiy e’tiborida bo’lmoqda. 2017 yil 9 sentyabr kuni qabul qilingan “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PQ-3261-sonli qarori ushbu fikrimizning amaliy ifodasidir.

Qarorda maktabgacha ta’limni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, tarbiya va o’quv jarayonini takomillashtirish, MTTlar infratuzilmasi va moddiy-texnik ta’minotini yaxshilash bo’yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish nazarda tutilgan.

Bir so’z bilan aytganda, Prezidentimizning “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi qarori maktabgacha ta’lim tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga ko’tarish, yosh avlodning barkamol va yetuk shaxs bo’lib ulg’ayishida muhim ahamiyat kasb etadi.

“Maktabgacha ta’lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PF-5198-sonli Farmon hamda “O’zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to’g’risida”gi PQ-3305-sonli Qaror mazmun-mohiyatlari.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentyabrdagi “Maktabgacha ta’lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PF-5198-sonli Farmoni hamda “O’zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to’g’risida”gi PQ-3305-sonli Qaroriga muvofiq: maktabgacha ta’lim tizimini kompleks rivojlantirish, bolalarni sog’lom va barkamol etib tarbiyalashning barcha jihati belgilab berildi.

Qolaversa, hududlarda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ko'proq o'rta maxsus ma'lumotli kadrlar faoliyat yuritayotgani bois maktabga tayyorlov guruhlarida mashg'ulotlar yetarlicha o'tilmayotgani, ko'plab maktabgacha ta'lim tashkilotlar binolari talabga javob bermasligi, ayniqsa, bolalar qamrovi tumanlar kesimida olinganda, 18 - 20 foizni tashkil etishi hech kimga sir emas.

Mazkur hujjatda sohada yagona davlat siyosatini ishlab chiqish, maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda xorijiy tajribalardan keng foydalanish, ularga shart-sharoitlar yaratish, bolalar qamrovini bosqichma-bosqich kengaytirish, yosh avlodda kitob o'qishga qiziqish uyg'otish, ularning sog'lom va to'g'ri ovqatlanishini tashkil qilish, tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini oshirish kabi juda dolzarb masalalar qamrab olingan. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar hamda pedagog xodimlarining malakasini oshirish, qayta tayyorlash ham o'ta muhim masalalar sifatida ko'rsatilgani, ayniqsa, e'tiborga molik.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi zimmasiga bir qator muhim vazifalar yuklatildi. Xususan, maktabgacha ta'lim sohasida yagona davlat siyosatini yuritish, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olib, maktabgacha yoshdagi bolalarni har jihatdan intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratish, davlat hamda nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari orasida sog'lom raqobat muhitini yaratish hisobiga farzandlarimizni maktabgacha ta'lim tashkilotlariga bosqichma-bosqich to'liq qamrab olinishini ta'minlash ana shular jumlasidandir.

Bundan tashqari, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini milliy madaniy-tarixiy qadriyatlarni aks ettiruvchi va bolalikdan kitob o'qishga qiziqishni uyg'otuvchi o'quv-metodik, didaktik materiallar, o'yin hamda o'yinchoqlar, badiiy adabiyotlar bilan ta'minlash, tajribali yuqori malakali, kasbiy jihatdan puxta tayyorlangan pedagog kadrlar va tarbiyachilarni o'quv-tarbiya jarayoniga jalb qilish kabilar ham vazirlikning diqqat-e'tiborida bo'ladi.

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning birlamchi, eng asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Mutaxassis va pedagoglarning ilmiy xulosalariga ko'ra, inson o'z umri davomida oladigan barcha axborot va ma'lumotning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrda oladi. Ana shu dalilning o'zi bolalarimizning yetuk va barkamol shaxs bo'lib

voyaga yetishida maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyasi qanchalik katta ahamiyatga ega ekanini yaqqol ko'rsatib turibdi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyasini olgan bola bilan maktabgacha ta'lim tashkilotiga bormagan bolani solishtirganda, ularning fikrlash darajasi o'rtasida yer bilan osmoncha farq borligini sezish qiyin emas.

Shuning uchun ham biz maktabgacha ta'lim tizimini qayta ko'rib chiqish masalasini davlat siyosati darajasiga ko'tarib, bu borada katta ishlarni boshladik. Agar shu ishni har tomonlama puxta o'ylab amalga oshirmasak, butun ta'lim tizimida sifat o'zgarishiga erishishimiz, ta'limning uzluksizligini ta'minlashimiz qiyin bo'ladi", deya ta'kidladi Shavkat Mirziyoev.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, yangi maktabgacha ta'lim tashkilotlari qurish bo'yicha davlat dasturi qabul qilinib, amalga oshirilmoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi hisobga olinib, nodavlat ta'lim tashkilotlari, jumladan, nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlar tarmog'ini kengaytirishga ham katta ahamiyat qaratilmoqda.

(O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 15 sentyabrdagi "Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3276-sonli qaror misolida) Bu esa tizimda sog'lom raqobatni shakllantirish hamda ta'lim xizmatlari turini ko'paytirishga xizmat qiladi.

2018 yil 1-yanvardan boshlab, Toshkent, Nukus shaharlarida, viloyatlar markazlarida eksperiment tariqasida davlat-xususiy sheriklik shartlarida yangi maktabgacha ta'lim tashkilotlari tashkil etilishi ham sohada o'ziga xos yangilik, deyish mumkin. Buning uchun investorlarga yer uchastkalari, bo'sh turgan binolar foydalanish uchun ajaratiladi. Ularga soliq imtiyozlari va imtiyozli kreditlar beriladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha "Yo'l xaritasi" tasdiqlanib, shu asosda aniq chora-tadbirlar belgilandi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, kadrlar salohiyatini oshirish, xorij tajribasidan foydalanib, milliy tizimni yanada rivojlantirishga doir amaliy ishlarni bajarish ko'zda tutilgan.

Maktabgacha ta'lim sohasiga ixtisoslashgan kadrlar tayyorlash masalasiga alohida e'tibor qaratildi. "Biz qabul qilayotgan barcha-barcha qarorlarni amalga oshiradigan, farzandlarimizga bilim asoslarini, eng zarur hayotiy tushuncha va ko'nikmalarni o'rgatadiganlar yuqori malakali tarbiyachi va murabbiylardir", deya ta'kidladi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev¹.

Ilg'or xorijiy tajribalar asosida maktabgacha ta'lim tizimidagi pedagog kadrlar malakasini oshirish bo'yicha o'quv-reja va dasturlarni takomillashtirish, oliy ta'lim tashkilotlari maxsus sirtqi bo'limlarining "Maktabgacha ta'lim" yo'nalishi bo'yicha 2018-2023 yillar uchun kvotalar ajratish masalasiga e'tibor qaratildi.

Yana bir muhim masala – bu maktabgacha ta'lim tashkilotlarida malakali tibbiy xizmatni tashkil etish, sanitariya me'yorlari va gigiena qoidalariga to'la javob beradigan sog'lom ovqatlanish tizimini yo'lga qo'yish zarur.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlariga shifokorlar ajratish, tibbiyot hamshiralarining malakasini oshirish, tez tibbiy yordam ko'rsatish uchun dori-darmon, sanitariya-gigiena vositalari bilan to'liq ta'minlash, bolalarning ovqatlanishini belgilangan me'yorlar darajasida tashkil etish zarurligi ta'kidlandi.

Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalida "Bolalarni davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlariga qabul qilish va navbatga qo'yish bo'yicha elektron dastur"ni joriy etish bo'yicha topshiriq berildi. Shuningdek, davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalari bilan ta'minlanganlik va internet tarmog'iga ulanganlik holati tanqidiy o'rganilib, ularni bosqichma-bosqich zamonaviy kompyuter texnikasi bilan ta'minlash va internet tarmog'iga ulash bo'yicha chora-tadbirlar dasturi ishlab chiqiladi.

Bir so'z bilan aytganda, biz maktabgacha ta'lim sohasida har jihatdan zamonaviy tizim yaratishimiz kerak, dedi davlatimiz rahbari. Kelgusi 3-4 yilda 5-6 yoshdagi barcha bolalarni maktabgacha ta'limga to'liq qamrab olishga erishmog'imiz shart. Bu ertangi kunimizni hal qiladigan masala va biz buni albatta amalga oshirishimiz shart.

¹ <https://www.gov.uz/uz/news/view/12752>

2. Maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilishi lozim bo'lgan islohotlar va istiqboldagi vazifalar.

Maktabgacha ta'lim sohasiga qo'yilgan vazifalarning sarhisobi va kamchiliklarni bartaraf qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev raisligida 2017 yil 19 dekabr kuni maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarni tahlil qilish va istiqboldagi vazifalarni belgilab olishga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi o'tkazildi.

Maktabgacha ta'lim ta'lim tizimining birlamchi va eng muhim bo'g'ini hisoblanadi. Sog'lom genofondni, yetuk kadrlarni tarbiyalash, avvalo, shu tizimdan boshlanadi.

Biroq shu paytgacha bu tizim rivojlanishdan ortda qolgan edi. Oxirgi 20 yil davomida davlat tasarrufidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni 45 foizga kamaygan. Oqibatda maktabgacha yoshdagi bolalarning 33 foizi maktabgacha ta'lim tashkilotlarga qamrab olingan, xolos. Bu ko'rsatkich Daniyada 99 foiz, Yaponiyada 97 foiz, Janubiy Koreyada 95 foizni tashkil etadi.

Prezidentimiz mamlakat kelajagi va ravnaqida muhim o'rin tutadigan bu sohaga alohida e'tibor qaratmoqda. Mamlakatimiz hududlariga tashrifi chog'ida maktabgacha ta'lim tashkilotlarini kirib ko'rmoqda. Shavkat Mirziyoev raisligida bu sohani rivojlantirish bo'yicha bir necha yig'ilishlar o'tkazilgani ham ana shu e'tibordan dalolat.

Davlatimiz rahbarining 2017 yil 30 sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonida soha oldidagi dolzarb vazifalar va ustuvor yo'nalishlar belgilab berildi. Shu kuni qabul qilingan Prezident qaroriga asosan, bu sohada alohida vazirlik — O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etildi.

Yangi vazirlik zimmasiga maktabgacha ta'lim tashkilotlari davlat va nodavlat tarmog'ini kengaytirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, tashkilotlarga bolalarni qamrab olishni keskin oshirish, ta'lim-tarbiya jarayonlariga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish orqali bolalarni maktabga tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash vazifalari yuklandi.

Yig'ilishda Prezidentimiz maktabgacha ta'lim tizimidagi holatni hududlar kesimida tahlil qilib, o'z yechimini kutayotgan muammo va kamchiliklarga to'xtaldi. Xususan, joylardagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kadrlar ta'minoti va salohiyati yetarli emasligi, sohada 57 mingdan ortiq mutaxassislar mehnat qilayotgan bo'lsa-da, ularning 85 foizini o'rta ma'lumotli kadrlar tashkil etayotgani farzandlarimizni maktab ta'limiga talab darajasida tayyorlash imkonini bermayotgani ta'kidlandi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlariga bolalar badiiy adabiyotlari yillar davomida yetkazib berilmagani, ota-onalarda maktabgacha ta'lim tashkilotiga nisbatan ishonch yo'qolgani, maktabgacha ta'lim tizimida yillar davomida ko'plab muammolar yig'ilib qolgani tanqid ostiga olindi.

Shuningdek, ko'pgina mahalliy hokimliklar tomonidan maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyati uchun zarur sharoit yaratilmagani, maktabgacha ta'lim tashkiloti binolari bo'm-bo'sh turgani, ulardan samarali foydalanish yo'lga qo'yilmaganiga alohida e'tibor qaratilib, mutasaddi rahbarlarning bu boradagi hisobotlari tinglandi.

Yig'ilishda qayd etilgan kamchiliklarni bartaraf qilish maqsadida 2018 yilning birinchi yarmida amalga oshirilishi lozim bo'lgan qator strategik vazifalar belgilab berildi.

Birinchidan, 2017-2021 yillarga mo'ljallangan Dastur asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlar qurish va rekonstruktsiya qilish ishlari jadal davom ettirilishi ta'kidlandi. 2018 yil Davlat byudjetidan 427 ta maktabgacha ta'lim tashkilotida qurilish-ta'mirlash ishlarini bajarish uchun 771 milliard so'm mablag' ajratish (jumladan, 14 tasini yangidan qurish, 256 tasini rekonstruktsiya qilish va 157 tasini kapital ta'mirlash) bo'yicha topshiriq berildi.

Bu jarayonda zamonaviy qiyofaga ega bo'lgan 50, 100 va 150 o'rinli maktabgacha ta'lim tashkiloti binolari loyihalari qisqa muddatda qayta ishlab chiqilishi va bunda hududlar sharoiti hisobga olinishi, inshootlar qishda issiq, yozda salqin bo'lishi, bolalarning yuvinishi, ovqatlanishi, mashg'ulot o'tkazishi, o'ynashi, uxlashi uchun barcha sharoit yaratilishi, oshxona alohida joylashishi, eng asosiysi, yangi binolar qurilishida bolalarga ta'lim-tarbiya berish jarayonini tashkil etish bo'yicha qo'yilayotgan talablar qat'iy inobatga olinishi lozimligi ta'kidlab o'tildi.

Ikkinchidan, davlat-xususiy sherikchilik asosida yangi turdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini faol tashkil etish kerakligi qayd etildi. Bu masalada eng muhim muammo — sarmoya ekanligini hisobga olib, tashkil etiladigan nodavlat ta'lim tashkilotlariga har tomonlama ko'maklashish, kerakli kredit mablag'larini ajratish uchun har bir viloyatga tijorat banklari biriktirildi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari zimmasiga bolalarni maktabgacha ta'limga qamrab olish darajasini keskin oshirish bo'yicha hududiy dasturlar ishlab chiqish, bunda har bir tuman va shaharda 10-15 ta yangi, jumladan, davlat-xususiy sherikchilik mexanizmi asosida maktabgacha ta'lim tashkilotini tashkil etish vazifasi yuklatildi.

Xususiy maktabgacha ta'lim tashkilotilarga katta imtiyozlar berilgani, jumladan, 2018 yil 1 yanvardan boshlab, 5 yil davomida xususiy maktabgacha ta'lim tashkilotilar tomonidan tabiiy gaz va elektr energiyasi uchun sarflanadigan mablag'ning yarmi Davlat byudjeti hisobidan qoplanishi ta'kidlandi. Bu ularga to'lanadigan to'lovlar oshib ketmasligini ta'minlaydi.

Uchinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotilarda bolalarni sog'lom ovqatlantirish va ularga berilayotgan oziq-ovqat mahsulotlari sifatini ta'minlashga alohida e'tibor qaratish zarurligi qayd etildi. Shundan kelib chiqib, buning uchun ajratilayotgan mablag' miqdorini oshirish chorasini ko'rish yuklatildi. Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar hokimliklariga 2018 yildan boshlab har bir maktabgacha ta'lim tashkilotiga 10-15 nafar fermerni sifatli oziq-ovqat mahsulotlarini arzon narxlarda yetkazib berish uchun biriktirish topshirildi.

Bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlariga tayyor sifatli issiq ovqat yetkazib beradigan davlat korxonasi tashkil etish va "Autsorsing" xizmatini yo'lga qo'yish mexanizmini ishlab chiqish vazifasi qo'yildi.

To'rtinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotilarda ta'lim-tarbiya va tibbiy xizmat sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Jumladan, 2018 yili maktabgacha ta'lim tashkilotlarini Janubiy Koreya tajribasi asosida uslubiy va didaktik o'yinlar,

o'yinchoqlar, mebel va boshqa texnik vositalar bilan ta'minlash me'yorlari ishlab chiqiladi.

Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablari, ta'lim-tarbiya dasturlarini ilg'or xorijiy tajribalar asosida takomillashtirish, ularda bolalarga o'qish va yozishni turli o'yinlar orqali o'rgatishni nazarda tutish lozimligi ta'kidlandi.

Yuqori malakali tarbiyachi va murabbiy kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish masalasiga alohida e'tibor qaratilib, bu borada Maktabgacha ta'lim vazirligi tizimida Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti faoliyati takomillashtirilishi qayd etildi.

Mazkur institutda zamonaviy qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish orqali tizimdagi rahbar va pedagog kadrlar salohiyatini uzluksiz oshirib borish, shuningdek, ilg'or pedagogik usul va uslublar ishlab chiqish, o'quv va o'quv-metodik adabiyotlarning yangi avlodini yaratish va nashr etishni tashkil etishga alohida e'tibor qaratildi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim uchun kadrlar tayyorlaydigan institutlarning qabul kvotalarini real ehtiyojdan kelib chiqib belgilash hamda maktabgacha ta'lim pedagoglariga qo'yiladigan talablarni qayta ko'rib chiqish topshirildi.

Beshinchidan, maktabgacha ta'lim sohasini takomillashtirish bo'yicha xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish vazifasi qo'yildi. Jumladan, Jahon bankining Ta'limda global hamkorlik tashkiloti bilan hamkorlikda "Bolalarni ilk yoshdan rivojlantirishni takomillashtirish" loyihasi doirasida 2019-2022 yillarda 10 million dollar miqdoridagi grant va 50 million dollar miqdoridagi imtiyozli kreditni maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirishga yo'naltirish bo'yicha loyiha kontseptsiyasi ishlab chiqish zarurligi ta'kidlandi.

Oltinchidan, maktabgacha ta'lim sohasiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar bazasini tubdan takomillashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Shu maqsadda Vazirlar Mahkamasi va Maktabgacha ta'lim vazirligiga ilg'or xorijiy tajriba asosida "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi qonun loyihasini ishlab chiqish topshirildi.

Yettinchidan, Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasiga tegishli vazirlik va idoralar bilan birgalikda maktabgacha ta'lim tashkilotlarni qurish va rekonstruktsiya qilish ishlarini loyihalashni tubdan qayta ko'rib chiqish yuklatildi.

Maktabgacha ta'lim sifati - ertangi kunimizni hal qiladigan masala. Maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirish faqatgina yangi tashkil etilgan vazirlikning vazifasi emas. Bu Prezident, Bosh vazir va uning o'rinbosarlaridan boshlab, tuman hokimi, eng quyi idora rahbarigacha barchamizning eng muhim vazifamiz bo'lishi kerak, dedi davlatimiz rahbari.

3.O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini Janubiy Koreya tajribasi asosida isloh qilish jarayonlari.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Koreya Respublikasiga 2017 yil 22-25 noyabr kunlari davlat tashrifi doirasida Maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan 20 ga yaqin uchrashuvlar o'tkazilib, tajriba almashinuvi, O'zbekistonda eksperimental tarzda bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarini ochish, birgalikda kadrlar tayyorlash va ilmiy izlanishlar olib borish imkoniyatlarini o'rganib chiqish bo'yicha kelishuvlarga erishildi.

Safar doirasida O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi tomonidan Koreyaning qator maktabgacha ta'lim va boshqa turdagi tashkilotlariga tashriflar uyushtirildi va ularning faoliyati o'rganildi, jumladan maktabgacha ta'lim tashkilotlarning o'ziga xos jihatlari, qo'llanilayotgan ta'lim berish uslublari, moliyalashtirish va to'lov tizimlari, pedagog xodimlarning malaka darajasi va xizmat sharoitlari, oziq-ovqat va moddiy-texnik ta'minot hamda sohalariga tegishli dasturlar va uslublar atroflicha o'rganildi.

Pedagoglar faoliyati uchun maksimal qulay sharoitlarning yaratilgani, pedagogning ijodiy erkinligi, katta hajmdagi hisobotlarning yo'qligi, davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari ijtimoiy statusining yuqoriligi, bolalar o'zlarini namoyon qilishlari uchun yaratilgan ijodiy muhit, jumladan xonalarning hatto kichik detallarigacha qulay dizayni va jihozlangani, ular uchun boy adabiyotlar va rivojlantiruvchi o'yinlarning mavjudligi, erta bolalikdan jamiyatda o'zini tutish va

shaxsiy gigiena ko'nikmalarini tarbiya qilish kabi alohida jihatlar Koreya maktabgacha ta'lim tizimi muvaffaqiyatining asosini tashkil etadi.

Alohida e'tibor qaratish lozim bo'lgan yana bir jihat, davlat jamiyatning eng himoyalangan qatlamlari, kam ta'minlangan oilalar va nogiron bolalarga, birinchi navbatda g'amxo'rlik ko'rsatadi va maktabgacha ta'lim tashkilotlarga qabul davomida ularga ustuvorlik printsiplari qo'llaydi va shu sababli ham, Koreyada inklyuziv ta'lim printsiplari tahsinga sazovordir.

Koreyaning ta'lim tizimiga kadrlar tayyorlashga ixtisoslashgan va tasarrufida maktabgacha ta'lim tashkilotlari bo'lgan oliy ta'lim tashkilotlari bilan hamkorlikni rivojlantirish maqsadida Sanmyong Universiteti, (Sangmyung University) hamda Chung-Ang Universiteti (Chung-Ang University) bilan kelishuvlar imzolandi, shuningdek Chonnam Milliy Universiteti (Chonnam National University) bilan hamkorlik memorandumlari imzolandi.

Kelishuvlar va Memorandum doirasida quyidagi sohalardagi hamkorlik nazarda tutilgan: talabalar, ilmiy-pedagogik va boshqaruv mutaxassisleri o'rtasida tajriba almashinuvlari, kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malaka oshirishga qaratilgan choralar, jumladan eng yangi dasturlar va uslublarni joriy qilish, hamkorlikda tadqiqotlar, konferentsiyalar, ko'rgazma va seminarlarni amalga oshirish, maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash bo'yicha maxsus qo'shma magistrlik va doktorlik dasturlarini tashkil etish, shuningdek O'zbekistonda eksperimental ravishda Koreya tizimiga asoslangan eksperimental maktabgacha ta'lim tashkilotlarni tashkil etish kabi muhim vazifalar nazarda tutilgan.

Maktabgacha ta'lim vazirligi delegatsiyasining Koreya Respublikasiga tashrifi davomida bolalarning erta rivojlanishi va maktabgacha ta'lim tizimi sohasiga ixtisoslashgan nufuzli ilmiy-tadqiqot institutlari bilan uchrashuvlar ham o'tkazildi. Jumladan, 2017 yilning 23 noyabr kuni Koreya bolalar parvarishi va maktabgacha ta'lim masalalarini o'rganish Instituti (KICCE) bilan Hadli kelishuv imzolandi. Kelishuv doirasida Maktabgacha ta'lim vazirligi va KICCE hamkorligida qo'shma tadqiqotlar o'tkaziladi, pedagogik kadrlarni tayyorlash orqali tajriba almashinuviga qaratilgan dasturlar amalga oshiriladi, seminarlar va konferentsiyalar tashkil etiladi.

Shu bilan bir qatorda hamkorlik asosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyalarining ishlab chiqilishi, ta'lim dasturlari va standartlarining qayta ko'rib chiqilishi, ta'lim statistikasini joriy qilish nazarda tutilgan. Seul bolalarni erta rivojlantirishga ko'maklashish Instituti (Seoul Early Childhood Education Promotion Institute) bilan 2017 yilning 22 noyabr kuni o'tkazilgan uchrashuv chog'ida qo'shma tadqiqotlarni o'tkazish, tajriba almashinuvi, ilmiy tadqiqotlar natijalarini amaliyotga tatbiq qilish imkoniyatini beruvchi hamkorlikdagi ilmiy-amaliy tadqiqot tashkilotlarini tashkil etish, o'quv-uslubiy materiallarni tayyorlash borasida kelgusida hamkorlik bitimlarini imzolash kelishib olindi.

Yana bir samarali uchrashuv – Maktabgacha ta'lim vazirligining eng muhim salohiyatli hamkori – Koreya Respublikasi Ta'lim vazirligining Maktabgacha ta'lim va bola parvarishi Departamentida bo'lib o'tdi.

Uchrashuvda Koreya tomoni O'zbekiston delegatsiyasiga Koreyada maktabgacha ta'lim va bola parvarishi bosqichlari, sohani rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish printsiplari, yangi NURI maktabgacha ta'lim Milliy dasturini joriy qilish jihatlari haqida ma'lumot berdilar. Shuningdek, to'lov tizimlari, ta'lim tashkiloti turidan kelib chiqqan holda narxlarni belgilash prinsiplari, Davlatning maktabgacha ta'limga yo'naltirayotgan xarajatlari, shuningdek istiqboldagi rejalar, jumladan, maktabgacha ta'lim strukturasida Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari ulushini kengaytirish, elektron qabul tizimini joriy qilish, pedagoglar malakasini oshirish hamda sohani takomillashtirish tendentsiyalari haqida ham ma'lumotlar berildi.

Koreya Respublikasining tajribasi albatta e'tiborga molik va ishonamizki, O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish jarayonlarida bu boradagi Koreya modeli elementlari albatta o'z aksini topadi.

Germaniyada maktabgacha ta'lim tizimi ta'limda ham muhim bosqich hisoblanadn. Uning 100 yildan ortiq tarixi bor. Bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'limning quyi bosqichi hisoblansada, lekin u davlat tizimi tarkibiga kirmaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari xayriya jamg'armalari, mahalliy hokimiyat hamda cherkov vasiyligida faoliyat yuritadi. SHu bilan birga korxona va tashkilotlar ham o'z maktabgacha ta'lim tashkilotisiga ega bo'lishi mumkin. Maktabgacha ta'lim tizimi 3

yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi. Hali aqlini tanib ulgurmagan bolalarda o'z fikrini ifodalash, tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qilish qobiliyatini shakllantirish, ularni boshlang'ich ta'limga tayyorlashda maktabgacha ta'lim tashkilotlarning o'rni katta. Shu bois ham olmonlar maktabgacha ta'lim tashkilotlarni “**tafakkur ustaxonasi**” deb atashadi. Ota-onalar bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlariga o'z farzandlarini tarbiyalanganliklari uchun ancha miqdorda pul to'laydilar. 3 yoshdan 6 yoshgacha bolalarning 80% maktabgacha ta'lim tashkilotlarga qatnaydi. Germaniyada odatda bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotida tushgacha tarbiyalanadilar. Kunning yarmida esa uyda oilada bo'ladilar. Germaniyada kuni uzaytirilgan maktabgacha ta'lim tashkilotlar ham bor.

Fransiya ta'limida bolalarning go'daklik chog'idanoq maktabda o'qitish uchun tayyor holda olib kelish g'oyat muhim masala hisoblanadi. Bu bosqichda tarbiyalanuvchilar quyidagicha tabaqalashtirilgan: kichik guruh (2-4 yosh), o'rta guruh (4-5 yosh), katta guruh (5-6 yosh). Maktabga tayyorlov guruhi (5-6 yosh) bo'lib, ularga Frantsiyada 100% shu yoshdagi bolalar qamrab olingan. Bolalarni maktabga tayyorlash uchun alohida dastur va darsliklar mavjud.

Amerikada 3 yoshgacha bolalar tarbiyasi bilan onalar shug'ullanadilar, lekin ularga hech qanday imtiyozlar berilmagan. Uch yoshdan 5 yoshgacha xususiy yoki davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan foydalanish mumkin, lekin bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari kichik va bu tizim kam rivojlangan. Enaga yollash bir haftada 200 dollarga tushadi. Bolalarda yagona bir dastur mavjud emas. Kerak bo'luvchi hamma jihozlar va kunlik ovqatni ota-onalarning o'zi olib keladi. 5 yoshdan esa «Kinder garden» deb ataluvchi tayyorlov tashkilotlarida ta'lim boshlanadi.

Yaponiyada hozirgi zamon ta'lim tizimlarini tarkibi quyidagicha: bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari, boshlang'ich maktab, kichik o'rta maktab, yuqori o'rta maktab, oliy ta'lim tizimlariga kiruvchi o'quv yurtlaridan iborat.

Kopeyada 1982-yilda maktabgacha ta'limhaqida qonun qabul qilingan va 95 % tashkil etadi.

Asosiy adabiyotlar

- 1.O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y
- 2.Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.
- 3."Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.
- 4."Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi)
- 5."Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.
- 6.Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М:ТЦ «Сфера», 2010г

5-mavzu. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati

Reja

1. **Pedagogik faoliyatni loyihalashtirish turlari.**
2. **Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.**
3. **Maktabgacha ta'lim mazmun-mohiyati va ta'lim tizimida tutgan o'rni.**
Tayanch so'z va iboralar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.

1. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirish turlari.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari tomonidan davlat o'quv dasturini amalga oshirishda ta'minlanishi kerak bo'lgan rivojlantiruvchi muhitning xususiyatlarini, maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berish va rivojlantirishdagi yondashuvlarni tavsiflaydi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiya jarayonining tamoyillari quyidagilardan iborat:

- Bolalikni o'ziga xos qadriyat ekanligini tan olish. Bolalik – bu muhim ahamiyatga molik yosh va hayotiy davr. Bolalikning o'ziga xos xususiyati - bu bolalarning ta'lim olish tajribasi natijasida kattalardan ko'ra ko'proq o'rganish va o'zgarish qobiliyatiga ega ekanligidir. Bolalik – bu baxtli bolalik huquqi tan olinadigan, bola rivojlanishining muhim bosqichi.

- Bolaning huquqi, individualligi va rivojlanish imkoniyatlarini hisobga olish. Barcha bolalar katta imkoniyat egasi bo'lib dunyoga keladi va har biri tug'ma iste'dodga ega. Har bir bola o'ziga xos individualdir. Barcha bolalar o'z salomatligi va farovonligini himoya qilish, mustahkamlash, shuningdek, sifatli maktabgacha ta'limdan teng foydalanish huquqiga ega.

- Bolalar, shu jumladan, alohida ehtiyojli bolalar ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida tan olinadi va faoliyat turini tanlash, rejalashtirishda ishtirok etish, bilimga bo'lgan tabiiy qiziqishlarini qondirish orqali ularning ta'lim olishi va rivojlanishiga hissa qo'shadi.

- Har bir bolaning har tomonlama rivojlanishi va farovonligini ta'minlash. MT - parvarish, ta'lim va tarbiyadagi uyg'un jarayondir; u bolaning barcha rivojlanish sohalarida rivojlanishini ta'minlaydi; bu ta'lim va tarbiya jarayonida barcha rivojlanish sohalarining o'zaro bog'liqligini, shuningdek, ta'lim olishning turli xil va har tomonlama imkoniyatlari va har bir rivojlanish sohasi bo'yicha integratsiyani ta'minlash zarurligini belgillaydi.

- Bolaning sog'lig'ini saqlash, mustahkamlash va xavfsiz muhitni ta'minlash. Bolaning turli ehtiyojlarini, shu jumladan, harakatga bo'lgan ehtiyojini qondirish; faol o'yinlar va kundalik jismoniy mashqlar orqali bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini, yirik va mayda motorika ko'nikmalarini rivojlantiradilar; harakatda atrof-olamni o'rganadilar va turli predmetlarni boshqaradilar; o'z tanasining ta'sir va imkoniyatlarini farqlay oladilar, unga g'amxo'rlik qilishni va sog'lom turmush tarzini qabul qilishni boshlaydilar.

- O'yin orqali ta'lim olish va rivojlantirish. O'yin maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berishda muhim yondashuvdir. O'yin quvonch keltiradi va bolalarni rag'batlantiradi, ularga yangi ko'nikma va bilimlarni o'rganishga, o'zini va atrofidagi dunyoni bilishga imkon beradi. MT bolaning o'yin huquqini tan oladi, o'yinning bola uchun muhimligini va uning individual rivojlanishi, ta'lim olishi va farovonligiga ko'maklashishdagi pedagogik imkoniyatlari tan oladi.

- maktabgacha ta'lim tashkilotining oila, mahalla, maktab bilan hamkorligi. Bolaning farovonligi uning oila a'zolari va yaqinlarning maktabgacha ta'lim tashkiloti ahamiyatini tushunishiga bog'liq. Ota-onalar va mahalliy hamjamiyat o'quv dasturida ta'lim va tarbiya jarayoniga qatnashishga jalb qilinganda va o'z hissasini qo'shganda bolalar yaxshiroq ta'lim oladilar va rivojlanadilar.

- Milliy, tarixiy va madaniy an'analar, ma'naviy boyliklarni tan olish va boshqa xalqlar madaniyatiga hurmatda bo'lish. Bolalarning o'z milliy madaniyati, tili, an'analarini hurmat bilan e'tirof etilganda ular yaxshiroq ta'lim oladilar va rivojlanadilar. Davlat o'quv dasturi milliy va mintaqaviy madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda tuziladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolaning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash – bu jamoaviy ish bo'lib, uni amalga oshirishga maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori mas'uldir.

Ushbu tamoyillar maktabgacha ta'lim tashkiloti ta'lim va tarbiya jarayonining asosini tashkil etadi, pedagoglarga davlat o'quv dasturini rejalashtirish va amalga oshirishda, har bir bolaga ta'lim berish va rivojlantirish bo'yicha pedagogik va amaliy qarorlar qabul qilishda qo'llanma bo'lib hisoblanadi.

Davlat o'quv dasturini amalga oshiruvchi pedagog bolaning shaxsiga hurmat ko'rsatadi va ta'lim va tarbiya jarayonini dastur tamoyillariga muvofiq tashkil qiladi. Pedagog fasilitator sifatida bolalarga ta'lim va tarbiya berishda o'z bilimi, ko'nikma va resurslaridan foydalanadi. Pedagog ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtiradi, bolaning har tomonlama rivojlanishiga va uning salohiyatini ochishga hissa qo'shadigan rivojlantiruvchi muhitni yaratadi. Buning uchun pedagog bolaning rivojlanish xususiyatlarini biladi, uning his-tuyg'ularini tushunadi, har bir bolaning ehtiyojlari va qiziqishlarini aniqlaydi va hisobga oladi. Pedagog guruhda shunday

inklyuziv muhit yaratadiki, unda har bir bola o'zini ardoqli, qobiliyatli va ta'lim jarayoniga jalb qilingandek his qilishi kerak. Pedagog bolaning mustaqil harakat qilish, natijalarga erishish va yutuqlarni amalga oshirish hamda ulardan zavqlanish qobiliyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi. Pedagog, shuningdek, bolalarda zarurat bo'lganida, har bir bola tarbiyachidan yordam va dalda olishi mumkinligiga ishonch hissining paydo bo'lishiga yordam beradi. Pedagog doimiy ravishda kasbiy kompetentligini takomillashtirish uchun o'z kasbiy faoliyatini hujjatlashtiradi, tahlil qiladi va baholaydi. Pedagog bolaning, ota-onalarning va mahalliy jamoatchilik vakillarining fikri va tajribasini hurmat qiladi va o'z ishini teng sheriklik asosida quradi.

Rejalashtirish davlat o'quv dasturini amalga oshirish va har bir bolada tayanch kompetensiyalarni shakllantirishni ta'minlashning muhim qismidir. Ta'lim va tarbiya jarayoni o'quv rejasiga muvofiq amalga oshiriladi.

Rejalashtirish – o'quv dasturini yaratish va qo'llash jarayonining muhim qismi. O'quv rejasi - bu pedagoglarga bolaning sog'lig'i va xavfsizligini ta'minlagan holda, davlat talablariga erishish, rivojlanishning asosiy va barcha sohalaridagi bolaning vakolatlarini ta'minlashga qaratilgan ta'lim faoliyatini amalga oshirishga imkon beradigan tashkillashtirilgan va tuzilgan hujjatdir. O'quv rejasini tuzishda bolaning yoshi va individual rivojlanish xususiyatlarini e'tiborga olish kerak. O'quv rejasi guruhning taxminiy kun tartibiga muvofiq har xil turdagi ta'lim va tarbiya jarayonining xilma-xil va oqilona almashinuvini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, unda pedagog tomonidan bolalarning tanlovi va manfaatlarini hisobga olgan holda kundalik mashg'ulotlar, bolalar o'yinlari, mavzuli loyiha faoliyati, bo'sh vaqt va boshqa turdagi o'quv mashg'ulotlari rejalashtirilgan. Kun tartibi ish maromini belgilashi va bolaga bir faoliyatdan ikkinchisiga muammosiz o'tishga yordam berishi kerak. Kun tartibini tuzishda muqobil shaklli guruhlar ishini tashkil qilishda kunduzgi uyqu hisobga olinmaydi, dam olish vaqti, sayr vaqti hisobga olinadi. O'quv rejasi turli xil ta'lim va tarbiya jarayoni shakllarini o'z ichiga olishi kerak. O'quv rejasini shakllantirishda o'yin maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar faoliyatining asosiy va yetakchi turi ekanligini hisobga olish kerak. Ta'lim va tarbiya jarayoni bolaning hayoti va uning

atrof-muhitidan kelib chiqadigan yagona mavzular majmuiga birlashtirilgan va shuning uchun o'quv dasturi aynan shu bir xil mavzular majmui doirasida rivojlanish markazlarida ta'lim va tarbiya jarayonining integratsiyasini ta'minlashi kerak.

2. Bolalarni har tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.

Ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtirish ta'lim sharoitlariga qarab o'zaro bog'liqlik, xilma-xillik va moslashuvchanlik asosida amalga oshiriladi. Shu bilan birga, yil fasllari va ob-havo sharoitlarini ham hisobga olish kerak. O'quv rejasini shakllantirishda mintaqaning tabiiy-geografik va madaniy-tarixiy o'ziga xosligini hisobga olish kerak. Ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtirishda maktabgacha ta'lim tashkilotining o'quv rejasida hududning xususiyatlarini hisobga olgan holda 20 foizgacha bo'lgan hududiy komponent va davlat o'quv dasturida nazarda tutilgan majburiy komponentning 80 foizi ko'zda tutilgan. Mavzuli reja mavzu, maqsad, mazmun va tadbirlarni o'z ichiga oladi. Faoliyatni tanlashda ta'lim va tarbiya jarayonining umumiy maqsadlari bilan birga rivojlanish sohalari maqsadlari, mazmun va faoliyatining integratsiyasi ham hisobga olinadi. Ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtirish davlat talablarini, shuningdek, davlat o'quv dasturini amalga oshirishga yordam beradigan qisqa muddatli (haftalik) va uzoq muddatli (yillik) rejalarni yaratishni o'z ichiga oladi. Mavzuli reja yozma shaklda bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim sog'lom, har tomonlama yetuk bolalarni tarbiyalash uchun zarur tashkiliy, uslubiy, psixologik, pedagogik shart-sharoitlar yaratadi, bolalarni maktabda muntazm ravishda ta'lim olishga tayyorlashda ota-onalarga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim bola 6-7 yoshga yetguncha oilada hamda davlat va nodavlat maktabgacha bolalar tashkilotlarida amalga oshiriladi.

Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning hamma turlari bilan mustahkam aloqada olib boriladi.

«O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida – oila jamiyatning asosiy bo'g'inidir, hamda jamiyat va davlat muhofazasida bo'lish huquqiga ega» deyilgan. Shuningdek,

voyaga yetmaganlar davlat himoyasidadir, - deb o'qtiriladi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti oila va jamiyatning bolalarga g'amxo'rlik qilish, milliy va mintaqa xususiyatlarini hisobga olgan holda har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash va rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida tashkil etiladi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyada onalik va bolalikni Davlat tomonidan muhofaza qilinadi deb, o'qtiriladi.

Ijtimoiy maktabgacha ta'lim – bu Davlat tomonidan tashkil etiladigan Davlat tashkilotlari bo'lib, unda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga ta'lim va tarbiya beriladi. Ijtimoiy maktabgacha ta'limning vujudga kelishi asosan 1917-1918 yillardan keyingi davrlarga to'g'ri keladi. Bunda xalq komissarligining maktabgacha ta'lim bo'yicha 1917 yil 20 noyabrdagi deklaratsiyasi «Bolalar himoyasi Sovetining tuzilishi mamlakatda Davlat tomonidan maktabgacha ta'lim muassasalarini ko'plab ochilishi maktabgacha ta'lim bo'yicha xodimlarni tayyorlash vazifalarini qo'yadi. Xotin-qizlarni mamlakatimizning xo'jalik va siyosiy hayotiga jalb etish ishlari, bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmoqlarini kengaytirish va qishloqda dastlabki bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tashkil etishda qadam qo'ydi. 1918 yilda Turkiston Xalq komissarligi qoshida maktabgacha ta'lim bo'limi tashkil etildi. Bu bo'limning vazifasi joylarda katta tashkiliy ishlarni – bolalar bog'chalari uchun joy qidirish va ularni kerakli jihozlar bilan ta'minlash, tarbiyachilar tanlash va ota-ona o'rtasida pedagogik tashviqot qilishdan iborat edi.

1918 yilda Toshkentda 4 ta bolalar bog'chalari ochildi. Bu bolalar bog'chalar Eski Shahar qismidagi o'zbek bolalari uchun edi.

1919 yilda Samarqanda 2 ta, 3 ta bolalar uylari, Kattaqo'rg'onda ham bolalar bog'chalari ochildi.

Maktabgacha ta'lim – maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarning shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon. Maktabgacha ta'lim bola 6-7 yoshga yetgunicha davlat va nodavlat maktabgacha ta'limtashkilotlarida hamda oilalarda amalga oshiriladi. Maktabgacha ta'lim maqsadi va vazifalarini ro'yobga chiqarishda mahallalar, jamoat va xayriya tashkilotlari, xalqaro fondlar faol ishtirok etadi.

Maktabgacha ta'limni rivojlantirish uchun quyidagilarni amalga oshirish lozim bo'ladi:

1. Malakali tarbiyachi va pedagog kadrlarni ustivor ravishda tayyorlash;
2. Maktabgacha ta'limni samarali psixologik-pedagogik uslublarini izlash va joriy etish;
3. Bolalarni oilada tarbiyalashni tashkiliy, psixologik, pedagogik va uslubiy jihatdan ta'minlash;
4. Zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalar, texnik vositalar, o'yinchoqlar va o'yinlar yaratish hamda ularni ishlab chiqarish;
5. Maktabgacha yoshdagi bolalarni xalqning boy madaniy-tarixiy merosi va umubashariy qadriyatlar asosida ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash uchun shart-sharoitlar yaratish;
6. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining har xil turlari uchun turli variantlardagi ta'lim dasturlarini tanlab olish, maktabgacha tarbiyaning barcha masalalari bo'yicha malakali konsultatsiya xizmati ko'rsatish imkoniyatini yaratish

Maktabgacha ta'lim mazmun-mohiyati va ta'lim tizimida tutgan o'rni.

Xalq ta'limi vazirligining 2016 yil yakuniy ma'lumotlariga ko'ra, respublikada 4916ta maktabgacha ta'lim tashkilotlari mavjud bo'lib, ularda 689 ming nafardan ortiq bolalar tarbiyalangan. Respublikada maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlariga qamrab olish ko'rsatkichi 27 foizni tashkil etgan. Qamrov ko'rsatkichi, asosan, viloyat va shahar markazlardagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari hisobiga to'g'ri kelgan. 2016 yilga ko'ra respublikada jami maktabgacha yoshidagi (2-7 yosh) bolalar soni 2,5 mln.dan ortiq bo'lib, 689 ming nafarini

(shulardan 40 foizi qishloq, 60 foizi shahar) maktabgacha ta'lim tashkilotlariga qamrab olgan. Qariyb 73 foiz bolalar esa maktabgacha ta'lim tizimidan chetda qolgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kelgusida maktab bilimini yaxshi o'zlashtirishi, maktabga moslashuvning yengil o'tishi, bola shaxsida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarning oldini olish, qiyinchiliklarni bartaraf etishni amalga oshirishda bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga jalb etilganligi, maktabgacha ta'limga qamralganligi alohida ahamiyatga egadir.

Shuni aytish joizki, shahar va qishloq tashkilotlari o'rtasida tafovut mavjud bo'lib, uning asosiy sabablari sirasiga quyidagilarni kiritish mumkin:

7. olis tuman va qishloqlarida ijtimoiy infrastrukturaning talab darajasida emasligi;

8. qishloq hududlaridagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari binolarning eskirganligi;

9. maktabgacha ta'lim tashkilotlariga oylik to'lovlarni amalga oshirishdagi qiyinchiliklar;

10. joylardagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida moddiy-texnik bazaning nochorligi;

11. malakali kadrlar yetishmasligi;

12. sifatli oziq-ovqat ta'minotining pastligi;

13. malakali kadrlarning yetishmasligi oqibatida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nisbatan ota-onalar ishonchining yo'qolishi.

Ushbu holatlarni bartaraf etish va bolalar qamrovini oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 2016 yil 29 dekabr kuni "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-sonli qaror tasdiqlandi.

Ilmiy kuzatish va tadqiqotlarda inson o'z hayoti davomida oladigan barcha ma'lumotning yetmish foizini besh yoshgacha bo'lgan davrda olib ulgurishi keltirilgan. Darhaqiqat, bu davrda inson bolasi dunyoni anglaydi, o'z ona tilini o'zlashtiradi, ota-ona, oila, mahalla, Vatanga mehri uyg'onadi, umr davomida

oladigan bilimlarga zamin hozirlaydi. Bunda eng avvalo oila asosiy rol o'ynasa, maktabgacha ta'lim tashkilotining hissasi ham bu borada muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois mamlakatimizda aynan maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining ajralmas bo'lagiga, ta'bir joiz bo'lsa, uning debochasiga aylangan.

Albatta, mazkur masalaga e'tibor kecha yoki bugun paydo bo'lib qolgani yo'q. Ortga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'tgan 25 yillik mustaqillik davrida Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov rahnamoligida mamlakatimizda ta'limni tubdan isloh qilishning muhim bosqichlari amalga oshirilib, mohiyatan hech qaysi bir davlatda mavjud bo'lmagan uzluksiz ta'lim tizimi shakllantirildi. Ya'ni, yosh avlodning maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan to oliy ta'limgacha bo'lgan uzluksiz bilim olishlari, kasb o'rganishi uchun shart-sharoitlar yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi.

Prezidentimiz SH.Mirziyoev tomonidan mazkur sohadagi islohotlar izchil davom ettirilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini hozirgi zamon talablari va standartlari asosida rivojlantirish, ularni rekonstruktsiya va modernizatsiya qilishga qaratilayotgan e'tibor zahirida ham kelajagimiz egalarining hech kimdan kam bo'lmay ulg'ayishlari hamda buyuk ajdodlarga munosib voris bo'lib voyaga yetishlarini ta'minlashdek ezgu maqsad mujassam.

2021 yildagi ma'lumotlarga ko'ra kichik yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'limga qamrab olish darajasi 4 yil davomida 2 barobar ortib 60%ga yetdi. MAktabgacha ta'lim tashkilotlari soni esa 3 barobarga ko'payib, 14 mingdan oshdi. O'zbekistonda 7104 ta maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyat ko'rsatadi. Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari-5604 ta, nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari-1437 ta, idoraviy maktabgacha ta'lim tashkilotlari-63 ta. Shundan 3-7 yosh (2.5 milliondan) 932310 nafari maktabgacha ta'limga qamrab olingan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni intellektual, jismoniy, axloqiy jihatdan tarbiyalash, umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish, bolalarni maktabga sifatli tayyorlash maqsadida turli to'garaklar, ma'naviyat va ekologiya xonalari, kichik muzey, kutubxonalar tashkil etish borasidagi an'analarni izchil davom ettirish maqsadga muvofiq. Chunki kitobga, san'atga, ilmga, umuman,

kelajakda muayyan kasbni egallashga bo'lgan qiziqish bolalarda ayni shu davrda shakllanadi.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi mazmun-mohiyati.

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar milliy davlatchilik va suverenitetni mustahkamlash, xavfsizlik va huquq-tartibotni, davlatimiz chegaralari daxlsizligini, jamiyatda qonun ustuvorligini, inson huquq va erkinliklarini, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik muhitini ta'minlash uchun muhim poydevor bo'ldi, xalqimizning munosib hayot kechirishi, fuqarolarimizning bunyodkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar yaratdi.

Olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatimizni modernizatsiya qilish hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadida: Prezidentimiz SH.M.Mirziyoev **2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini** belgilab berdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasiga e'tibor qilsak: "Ayni paytda farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo'g'in hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimining zamon talablariga mos kelmasligi ham sir emas. Ushbu sohaga bir paytlar e'tiborimizni susaytirib yuborganimiz oqibatida ko'pgina muammolar yig'ilib qolganini ochiq aytish lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyasini ko'rgan bolaning ongi, dunyoqarashi qanday yuqori bo'lishini bugun kimgadir isbotlab o'tirishning, o'ylaymanki, hech qanday hojati yo'q.

Bu borada qabul qilingan dasturga muvofiq yaqin 3-4 yil mobaynida yurtimizdagi barcha hududlarda – bu katta shaharlar bo'ladimi yoki olis qishloq va ovullar bo'ladimi, minglab yangi maktabgacha ta'lim tashkilotilarni qurishimiz zarur. Ularni zamonaviy talablar asosida jihozlab, malakali tarbiyachi va mutaxassislar, yangi

metodika bilan ta'minlashimiz kerak" ² – fikrlari dolzarbligi va ustivor bo'lishi, qanchalik qiyin bo'lmasin, bu tarixiy vazifani amalga oshirishimiz shart va uni barchamiz birgalikda bajaramiz albatta.

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y
2. Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.

6-mavzu: Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish

Reja:

1. Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari.

2. Qurish yasash faoliyatini loyihalao'tirish.

3. Qurish yasash faoliyati orqali matematik bilimni shakllantirish

Tayanch so'z va iboalar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.

1. Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari.

Hozirgi kunda maktabgacha ta'limda tashkilotlari uchun qarorlar, yangiliklar qabul qilindi shulardan, "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yilgan Davlat talablari" hamda, "Ilk qadam" o'quv dasturi asosiga mashg'ulotlarni yaratish va ularni rivojlanish markazlarida qo'llash maqsadi bugungi kun dolzarb masalalaridan biridir. Albatta mashg'ulotlar "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlantirishga qo'yilgan Davlat talablari" va "Ilk qadam" o'quv dasturi asosida tanlab olingan bo'lib, bundan maqsad bolalar uchun yangi bilimlarni o'zlashtirishda

mashg'ulotlarni uyg'unlashtirib va bolalar bilimlarini rivojlanish markazlarida olib boriladi va mustaxkamlab boriladi.

M

a

k Dizaynning asosiy maqsadi:

t - bolalarning badiiy ijodiyotini rivojlantirish, mustaqil ijodiy faoliyatga

a qiziqtirish;

b - turli materiallardan qurilish orqali bolalarning o'zini namoyon qilish

g ehtiyojlarini qondirishdan iborat.

a Dizaynning ikki turi mavjud: texnik va badiiy.

c **Texnik dizayn** quyidagilarni o'z ichiga oladi:

h - qurilish materialidan qurilish (tafsilotlari geometrik shakllarga ega);

a - turli xil mahkamlash usullari bilan dizaynerlarning qismlaridan qurilish;

- katta o'lchamli modulli bloklardan qurilish.

t **Badiiy dizaynda**

a - qog'oz qurilishi;

' - tabiiy va chiqindi materiallardan qurilish.

Konstruktorlarning ko'p turlari mavjud: Lego, yog'och, plastmassa, metall, magnit va boshqalar.

Endi bolalar uchun turli xil shakllar va mahkamlash turlariga ega bo'lgan ko'plab turli xil dizaynerlar yaratilgan. Bola o'z ijodi uchun har qanday narsani tanlashi mumkin.

Ammo xavfsizlik qoidalarini unutmang! Kichik detallarni o'z ichiga olgan konstruktorlar o'rta guruhdan faqat kattalar nazorati ostida berilishi mumkin. (masalan, magnit va turli xil mozaikalar)

Badiiy dizayn: qog'oz

Turli xil qog'oz shakllarini birlashtirib, juda ko'p turli xil hunarmandchilik yaratiladi.

Jozibador bo'lsada, bu murakkab faoliyatdir. Shuning uchun an'anaviy metodologiya aniq va batafsil bosqichma-bosqich tushuntirishga asoslanadi.

Qog'ozdan qurishda siz turli xil to'qimalarning qog'ozidan foydalanishingiz mumkin (vazifaga qarab).

Bolalar qog'ozdan qo'yidagilarni o'rganadilar:

- shablon yordamida belgi qo'yish;
- qiziqarli o'yinchoqlar yaratish;
- katta hajmli origami o'yinchoqlari va boshqalar.

Bu yerda turli xil texnikada tayyorlangan hunarmandchilikni ko'rishingiz mumkin.

Tabiiy material:

Qurilish materiali sifatida tabiiy material ikkinchi yosh guruhdan boshlab bolalar o'yinlari uchun ishlatilishi mumkin. Bu birinchi navbatda qum, qor, suv. Xom qumdan bolalar shakllar (qum qutilari) - pirog, yo'lakchalar, uy qurishadi.

Kattaroq yoshda bolalar rangli suvni muzlatib, rangli muz kublarini tayyorlaydilar.

Tabiiy materialning xilma-xilligi (konuslar, boshqalar, novdalar, urug'lar, o'tlar va boshqalar) va ishlov berish qulayligi uni maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda keng qo'llash imkonini beradi.

Tarbiyachilar endi hunarmandchilik namunalarini nafaqat qo'llanmalardan, balki internet manbalaridan ham olishlari mumkin.

Badiiy dizayn;

Chiqindi materiallardan

Asosiy talab xavfsizlik bo'lgan materiallardan foydalanish mumkin: parfyum qutilari, kukun, gugurt, rangli o'ramdagi sim bo'laklari, ko'pikli kauchuk, va boshqalar.

Aslida ular yarim tayyor mahsulotlardir.

Plastilin, yelim yoki sim yordamida va turli xil detallarni qo'shib, siz qiziqarli o'yinchoqlar – mebel, transport vositalari va boshqa mahsulotlarni olish mumkin.

Dizayn shakllari:

Keling, bizga ma'lum bo'lgan bolalar dizaynini o'qitishni tashkil etishning barcha shakllarini qisqacha ko'rib chiqaylik.

Model bo'yicha loyihalash shundan iboratki, bolalarga qurilish materiallari va dizaynerlar, qog'oz hunarmandchiligi va boshqalardan yasalgan binolarning namunalari taklif etiladi. Bolalarga model bo'yicha ish turlarini taklif qilish mumkin:

- chizma bo'yicha o'z-o'zini loyihalash;
- didaktik o'yin "Modelni xotiradan yig'ing"

Eng oddiy chizmalar va tasviriyl diagrammalar bo'yicha dizayn. Bolalarga birinchi navbatda binolarning namunalari aks ettiruvchi oddiy diagramma-chizmalar qurishni o'rgatish, keyin esa, aksincha, oddiy chizmalar-sxemalar bo'yicha tuzilmalarni amaliy yaratishni o'rgatish lozim.

Model qurilishi – bolalarga model taqdim etiladi, unda uning alohida elementlarining konturi boladan yashiringan. Bolalar ushbu modelni o'zlarida mavjud bo'lgan qurilish materialidan ko'paytirishlari kerak. Shunday qilib, bu holda, bolaga ma'lum bir vazifa taklif etiladi, lekin uni hal qilish uchun yo'l berilmaydi.

2.Qurish yasash faoliyatini loyihalashtirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning konstruktiv faoliyatining xususiyatlari:

Konstruktiv faoliyat nomi lotincha constructio - qurilish so'zidan kelib chiqqan.

Bolalar qurilishi deganda bolalar turli materiallardan (qog'oz, karton, yog'och, maxsus qurilish to'plamlari va dizaynerlar) turli xil o'yin hunarmandchiligi (o'yinchoqlar, binolar) yaratadigan faoliyat tushuniladi.

Qurilish bolalar uchun juda qiyin ishdur. Unda kattalarning badiiy, konstruktiv va texnik faoliyati bilan bog'liqlikni topiladi.

Katta yoshdagilarning konstruktiv va texnik faoliyati inshootlar va binolarning amaliy maqsadi bilan tavsiflanadi. Qurilishni amalga oshirayotganda, kattalar oldindan o'ylaydi, reja tuzadi, maqsadni, ish texnikasini, tashqi dizaynni hisobga olgan holda materialni tanlaydi, harakatlar ketma-ketligini belgilaydi.

Bu elementlarning barchasi bolalar dizaynida tasvirlangan. Bu yerda hal qilinishi kerak bo'lgan konstruktiv muammolar ham mavjud. Bolalar qurilish mahsulotlari odatda o'yinda amaliy foydalanish uchun mo'ljallangan.

A.S.Makarenko ta'kidlaganidek, bolaning o'zi quradigan o'yinchoq – materiallar bilan o'yinlari "oddiy inson faoliyatiga eng yaqin: inson materiallardan qadriyatlar va madaniyatni yaratadi".

Shunday qilib, bolalarning konstruktiv faoliyati kattalarning konstruktiv-texnik faoliyatiga yaqin. Bolalar faoliyatining mahsuli hali ijtimoiy ahamiyatga ega emas, bola jamiyatning moddiy va madaniy qadriyatlariga hech qanday yangilik kiritmaydi. Biroq, kattalar tomonidan bolalar faoliyatiga rahbarlik qilish maktabgacha yoshdagi bolalarning mehnat tarbiyasiga eng foydali ta'sir ko'rsatadi.

Bolalar dizayni tasviriy va texnik bo'lishi mumkin. Agar kattalarning konstruktiv va texnik faoliyati mahsuloti asosan har doim amaliy maqsadga ega bo'lsa (teatr, do'kon va boshqalar uchun bino), u holda bolalar binosi har doim ham bevosita amaliy foydalanish uchun qilinmaydi. Shunday qilib, dastlab bolalar hayvonot bog'ini ishtiyoq bilan qurishadi, lekin u yaratilishi bilanoq, bino ular uchun barcha qiziqishni yo'qotdi. Savolga: "Nega ular o'ynashmaydi?" – deb javob berdi bir qiz: "Hayvonot bog'ida odamlarni haydash qiziq emas".

Bunday hodisa, bolalar tugallangan tuzilma yoki qurilish bilan o'ynamasa, ko'pincha kuzatilishi mumkin. Ko'rinib turibdiki, bola konstruktiv jarayonning o'zi bilan qiziqadi, go'yo u yangi, murakkab, qiziqarli narsalarni o'zlashtirmoqda.

Ammo bu tasviriy dizaynda konstruktiv va texnik faoliyatning asosiy mazmuni hali ham mavjud. Agar bola o'z amaliyotida hunarmandchilikdan foydalanmasa, uni yaratib, unda iloji bo'lsa, harakat uchun zarur bo'lgan hamma narsani ko'rsatishga harakat qiladi.

Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, ko'pincha o'z binolarida tasviriy qurilishda bola o'yinda to'g'ridan-to'g'ri amaliy foydalanish uchun mo'ljallanganidan ko'ra, atrofdagi narsalarga ko'proq o'xshashlikka erishadi, o'yin uchun binolarda esa bola ko'proq konventsionalarga imkon beradi.

Bunday binoda uning uchun o'yin uchun eng kerakli narsa ekanligi muhimdir. Masalan, o'yin davomida samolyotda uchish kerak edi, shuning uchun rul, qanotlar va uchuvchi uchun o'rindiqning mavjudligi yetarli bo'lib chiqdi. Qurilgan samolyotning tashqi ko'rinishi muhim emas: u bolalarning o'yin ehtiyojlarini to'liq qondiradi. Yana

bir narsa shundaki, bola turli xil samolyotlarni ko'rsatishga intiladi. Keyin bolalar ularni maxsus konstruktiv g'amxo'rlik bilan bajaradilar. Shunday qilib, binoning tabiati va sifati har doim ham bolalarning mahoratiga bog'liq emas.

Ikki turdagi bolalar dizaynining mavjudligi - nozik va texnik, ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega - ularni boshqarishda differentsial yondashuvni talab qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning konstruktiv faoliyati rolli o'yin xarakteriga ega: bino yoki inshootni yaratish jarayonida bolalar o'yin munosabatlariga kirishadilar - ular nafaqat har birining vazifalarini belgilaydilar, balki ma'lum rollarni bajaradilar, masalan, usta, quruvchi va boshqalar. Shuning uchun bolalarning konstruktiv faoliyati ba'zan qurilish o'yini deb ataladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida dizayn turlari:

Bolalar o'z binolari va inshootlarini yaratadigan materialga qarab, ular quyidagilarni ajratadilar:

- qurilish materiallaridan qurilish;
- qog'oz, karton, qutilar, g'altaklar va boshqa materiallardan qurilish;
- tabiiy materiallardan qurilish.

O'yin orqali qurilish materiallaridan qurish-yasash maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng qulay va oson qurilish turidir.

Qurilish to'plamlarining tafsilotlari muntazam geometrik jismlar (kublar, silindrlar, barlar va boshqalar) ularning barcha parametrlarining matematik jihatdan aniq o'lchamlidir. Bu bolalarga boshqa materiallardan ko'ra eng kam qiyinchilik bilan obyekt dizaynini olish, uning qismlari mutanosibligini, ularning nosimmetrik joylashuvini yetkazish imkonini beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotining barcha yosh guruhlar uchun ko'plab to'plamlar mavjud: stol o'yinlari, polda, hovlida o'yinlar uchun. Ular orasida qurilish uchun mustaqil turdagi material sifatida, ba'zan esa asosiy qurilish majmuasiga qo'shimcha sifatida ishlatiladigan tematik ("Me'mor", "Kranlar", "Yosh kema quruvchi", "Ko'priklar" va boshqalar.

Qoida tariqasida, qurilish majmualarida alohida elementlar bir-birining ustiga yopishib, bir-biriga qo'yish orqali o'rnatiladi. Qurilish to'plamlariga qo'shimcha

ravishda, yanada mustahkam ulanish usullariga ega bo'lgan "Konstruktorlar" tavsiya etiladi. Ko'pincha eng oddiy mahkamlash usullari bilan yog'och ishlatiladi. Metallardan ham foydalaniladi.

"Konstruktor" o'yinida bolalar murakkabroq konstruktiv masalalarni echishni o'rganadilar, qismlarni ulashning turli usullari bilan tanishadilar, barcha turdagi harakatlanuvchi konstruksiyalarni yaratadilar, qurilish to'plamlari asosan qo'zg'almas binolarni qurish uchun mo'ljallangan.

Qog'oz, karton, qutilar, g'altaklar va boshqa materiallardan qurilish - maktabgacha ta'lim tashkilotida qurilishning murakkab turidir. Bolalar birinchi marta u bilan o'rta guruhda tanishadilar.

Qog'oz, karton kvadratlar, to'rtburchaklar, doiralar va boshqalar shaklida beriladi. O'yinchoq yasashdan oldin siz naqsh tayyorlashingiz, unga detallar, bezaklarni yotqizishingiz va yopishtirishingiz, kerakli qirqimlarni qilishingiz va shundan keyingina buklab yopishtirishingiz kerak. Bu butun jarayon o'lchash, qaychi ishlatish qobiliyatini talab qiladi. Bularning barchasi binolarni alohida tayyor shakllardan tuzib qurishdan ko'ra ancha murakkabroqdir.

Parfyum, kukun, gugurt qutilari, rangli sim bo'laklari, ko'pikli polistirol, ko'pikli kauchuk, mantar va boshqalar aslida yarim tayyor mahsulotdir. Qutilar va rulonlarni elim yoki sim bilan bog'lab, ularni boshqa materiallarning turli detallari bilan to'ldirib, bolalar qiziqarli o'yinchoqlar - mebel, transport vositalari va boshqa mahsulotlarga ega bo'lishadi.

Qurilish materiali sifatida tabiiy material ikkinchi yosh guruhdan boshlab bolalar o'yinlari uchun ishlatilishi mumkin. Bu birinchi navbatda qum, qor, suv. Xom qumdan bolalar shakllar (qum qutilari) - piroglar va boshqalar yordamida yo'l, uy, bog', slayd, ko'priklar qurishadi. Kattaroq yoshda bolalar ranglangan suvni muzlatib, rang-barang muz parchalarini tayyorlaydilar. sayt. Qordan slayd, uy, kardan odam, hayvonlarning haykalchalarini yasaydilar.

O'z o'yinlarida tabiiy materialdan foydalanib, bolalar uning xususiyatlari bilan tanishadilar, bo'sh vaqtlarini qiziqarli mashg'ulotlar bilan to'ldirishni o'rganadilar. Ular

qumning erkin oqishi, lekin ho'l qumni qoliplash, suvni turli idishlarga quyish, sovuqda esa muzlash va h.k.

O'rta guruhdan boshlab bolalar tabiiy materiallardan o'yinchoqlar yasaydilar: novdalar, po'stloqlar, barglar, kashtanlar, qarag'ay konuslari, archa, yong'oq qobig'i, somon, akkordon, chinor urug'lari va boshqalar.

Ushbu materialdan tayyorlangan hunarmandchilikning o'ziga xosligi shundaki, uning tabiiy shakli qo'llaniladi. Sifat va ekspressivlikka tabiiy materialda voqelik obyektlari bilan o'xshashlikni sezish, asboblarning yordamida qo'shimcha ishlov berish orqali bu o'xshashlik va ekspressivlikni oshirish qobiliyatiga erishiladi.

Bu faoliyat bolada fantaziyaning rivojlantirish uchun ayniqsa muhimdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida turli xil dizayn turlari ro'yxati ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligini ko'rsatadi. Biroq, faoliyatning asoslari bir xil: har bir bolada atrofidagi dunyo obyektlarini aks ettiradi, moddiy mahsulot yaratadi, faoliyat natijasi asosan amaliy qo'llash uchun mo'ljallangan.

Qurilish, boshqa faoliyat turlariga qaraganda, bolalarning texnik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun zamin tayyorlaydi, bu shaxsning har tomonlama rivojlanishi uchun juda muhimdir. Ko'plab taniqli texnik-ixtirochilarning tarjimai hollari shuni ko'rsatadiki, bu qobiliyatlar ba'zan hatto maktabgacha yoshda ham namoyon bo'ladi.

Maktabgacha ta'limning namunaviy dasturida bolalarda ularning yoshga bog'liq imkoniyatlarini hisobga olgan holda konstruktiv ko'nikma va malakalarni bosqichma-bosqich shakllantirish bo'yicha vazifalar belgilangan; fantaziya va tasavvurni, ijodiy fikrlashni rivojlantirish; mustaqillik, faollik, samimiylik, qiziquvchanlik, aniqlik, mehnatsevarlik va boshqa muhim shaxsiy fazilatlarni tarbiyalashdan iborat. Bu vazifalar sinfda ham, bo'sh vaqtlarida ham konstruktiv faoliyatni tashkil etishda va o'yin jarayonida hal qilinadi. Har bir yosh guruhida bolalarning psixologik xususiyatlari aniqlanib, ular uslubiy ishlarni tashkil etishda hisobga olinishi kerak. Loyihalash turlari ishlatiladigan materialga qarab belgilanadi, ishning mazmuni va uni amalga oshirish bo'yicha batafsil uslubiy tavsiyalar beriladi.

Konstruktiv faoliyat jarayonida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlab, tarbiyachi ularning hayotiy ko'nikma va qobiliyatlarini shakllantiradi, potentsial imkoniyatlarni ochib beradi va rivojlantiradi, bolalar o'z qobiliyatlariga ishonch hosil qilishlari, go'zal narsalarni yaratishga intilishlari, dunyoga qarashlari uchun ishni tashkil qiladi. rassomning nigohi bilan ularning atrofida; o'zini muhim, qobiliyatli, qobiliyatli va qobiliyatli his qildi.

Birinchi kichik guruhda ish stoli va pol qurilish materiallari bilan o'ynash jarayonida bolalarni tafsilotlar (kub, g'isht, uchburchak prizma, plastinka, silindr), samolyotda qurilish shakllarini joylashtirish variantlari bilan tanishtiriladi. Bolalarni namunaga ko'ra boshlang'ich binolarni qurishga o'rgatishda davom eting, o'z-o'zidan biror narsa qurish istagini qo'llab-quvvatlanadi.

Fazoviy munosabatlarni tushunishga hissa qo'shishda binolar miqyosiga mos keladigan qo'shimcha uchastka o'yinchoqlaridan foydalanishni o'rgatish samara beradi. O'yin oxirida hamma narsani o'z joyiga qo'yishga odatlantiriladi.

Bolalarni eng oddiy plastik dizaynerlar bilan tanishtirish lozim.

Kattalar bilan birgalikda minoralar, uylar, mashinalarni loyihalashni o'rgatish. Bolalarni mustaqil ravishda qurishga undash samaralidir.

Yozda tabiiy materiallardan (qum, suv, shingil, tosh va boshqalar) foydalangan holda qurilish o'yinlarini targ'ib qilish muhim.

Yil oxiriga kelib, bolalar:

- Qurilish materiali qismlarining asosiy shakllarini farqlashni.
- Kattalar yordamida turli xil binolar qurishni,
- ko'pgina shakllardan foydalanishni o'zlashtiradi.

Ikkinchi kichik guruh

Bolalarni yaratilgan binolarning eng oddiy tahliliga olib keling. Konstruktiv ko'nikmalarni takomillashtirish, asosiy qurilish qismlarini (kublar, g'ishtlar, plitalar, silindrlar, uchburchak prizmalar) ajratish, nomlash va ulardan foydalanishni o'rganing, ilgari olingan ko'nikmalardan foydalangan holda yangi binolar qurish (qoplama, biriktirish, biriktirish), binolarda turli rangdagi qismlardan foydalaniladi.

G'ishtlarni, plitalarni vertikal ravishda (qatorda, doira ichida, to'rtburchakning perimetri bo'ylab) joylashtirishni o'rgatish uchun ularni bir-biriga mahkam bog'lab, ma'lum masofada (panjara, darvoza) o'rgatish lozim. Bolalarni boshqa tafsilotlarni qo'shish orqali dizayn variantlarini yaratishga undash (darvoza ustunlariga trihedral prizmalarni, ustunlar yonidagi kublarni va hokazolarni qo'yning) foyda beradi. Binolarni ikki usulda o'zgartirishni o'rgatish: ba'zi qismlarni boshqalar bilan almashtirish yoki ularni balandligi, uzunligi (past va baland minora, qisqa va uzun poezd) qurish orqali bilimi yanada mukammallashtiriladi.

Binolarni qanday qurishda ularni uchastkaga ko'ra birlashtiring: yo'l va uylar - ko'cha; stol, stul, divan - qo'g'irchoqlar uchun mebel ko'rinishida o'rgatish lozim. O'yindan keyin ehtiyot qismlarni qutilarga ehtiyotkorlik bilan yig'ish o'rgatiladi.

Yil oxiriga kelib, bolalar:

- qurilish materialining tafsilotlarini bilish, nomlash va to'g'ri foydalanishni;
- gishtlarni, plitalarni vertikal ravishda joylashtirishni;
- ba'zi qismlarni boshqalar bilan qo'shish yoki almashtirish orqali binolarni o'zgartirishni o'zlashtiradi.

O'rta guruh

Bolalarning diqqatini maktabgacha ta'lim tashkilotiatrofidagi turli xil binolar va inshootlarga qaratiladi. Sayrlarda, o'yinlarda bolalar bilan avtomobillar, aravalar, avtobuslar va boshqa transport turlarini ko'rib chiqilib, ularning qismlarini ajratib ko'rsatiladi, qismlarning shakli va joylashuvini eng katta qismga nisbatan nomlashni o'rgatiladi.

Bolalarda qurilish qismlarini (kub, plastinka, g'isht, bar) ajratish va nomlash qobiliyatini rivojlantirish, dizayn xususiyatlarini (barqarorlik, shakl, o'lcham) hisobga olgan holda ulardan foydalanishni o'rgatish, bolalar qanday o'xshash tuzilmalarni ko'rganligini eslab qolishni taklif qilib, assotsiativ aloqalarni o'rnatish qobiliyatini rivojlantirish kerak.

Bino naqshini tahlil qilishni o'rganing: asosiy qismlarni aniqlang, ularni hajmi va shakli bo'yicha ajratish va bog'lash, bu qismlarning bir-biriga nisbatan fazoviy

joylashishini o'rnatish (uylarda - devorlar, tepada - shift, tom; avtomobilda - kabina, kuzov va boshqalar)bolalar dunyosini shakllantiradi.

Binolarni mustaqil ravishda o'lchashni o'rgash (balandlik, uzunlik va kenglik bo'yicha) bunyodkorlik g'oyalarini rivojlantiradi.

Bolalar qog'oz dizaynini o'rgatish uchun: to'rtburchaklar qog'oz varag'ini yarmiga egib, tomonlari va burchaklarini birlashtiring (albom, bayroqlar, tabriknoma), qismning asosiy shakliga yopishtirish usuli (uyga - derazalar, eshiklar, quvur; avtobusga - - g'ildiraklar; stulga - orqaga)o'zlashtirishi kerak.

Bolalarni tabiiy materiallardan hunarmandchilik qilishga jalb qilish: qobiq, novdalar, barglar, konuslar, kashtan, yong'oq qobig'i, somon (qayiq, kirpi va boshqalar). Qismlarni tuzatish uchun elim, plastilindan foydalanishni o'rganish orqali hunarmandchilikda rulonlarni, turli o'lchamdagi qutilarni va boshqa narsalarni ishlatishni o'zlashtiradi.

Yil oxiriga kelib, bolalar:

- Qurilish detallarini ularning konstruktiv xususiyatlarini hisobga olgan holda foydalanishni.

- Vazifaga muvofiq binolarni konvertatsiya qilishni;
- To'g'ri to'rtburchak qog'ozni yarmiga katlay olishni o'zlashtiradi.

Katta guruh

Bolalarning yaratilayotgan binolar va ular atrofidagi hayotda ko'rgan narsalari o'rtasida aloqa o'rnatish qobiliyatini rivojlantirishni davom ettirib, turli xil binolar va inshootlarni (uylar, sport va o'yin jihozlari va boshqalar) yaratishni o'zlashtiradi.

Tuzilmalarning asosiy qismlari va xarakterli detallarini aniqlashni o'rganadi. Mustaqillik, ijodkorlik, tashabbuskorlik, do'stona munosabatni rag'batlantirishni ham o'zlashtiradi.

Hajmi va dizayni bo'yicha bir xil obyektning binolarini yaratish qobiliyatini shakllanadi.

Yil oxiriga kelib, bolalar:

- Bino namunasini tahlil qilishni;
- O'z binoingizni yaratish bosqichlarini rejalashtiring, konstruktiv yechimlarni topishni;
- Chizma bo'yicha binolarni yaratishni;
- Birgalikda ishlashni;
- materiallardan tejamkor va oqilona foydalanishni o'rganadi.

3.Qurish yasash faoliyati orqali matematik bilimini shakllantirish.

Birgalikda yaratish texnikasidan foydalangan holda, tarbiyachi bolalarga mashg'ulotda rasmdagi binoning mavzusini taklif qiladi. Ushbu mashg'ulot bolalarni aniqlikka o'rgatadi, rag'batlantiradi. Shuningdek, tarbiyachi bolalarni qisman tugagan binoni tugatishga yoki uni qayta qurishga taklif qiladi.

Agar tarbiyachining o'zi bolalar uchun biror narsa qursa, u ularni ishda ishtirok etishga taklif qiladi: u kerakli ma'lumotlarni topishni, materialni topshirishni va hokazolarni so'raydi.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolalar allaqachon ma'lum tajribaga ega, kichik jamoalarda o'ynash, materiallarni o'zaro taqsimlash, o'yin harakatlarini muvofiqlashtirish va qurilishda umumiy natijaga erishish qobiliyatiga ega. Tarbiyachi bu yoshdagi bolalarni nafaqat taklif qilingan modelga ko'ra, balki bolalarning o'zlari belgilagan mavzuga muvofiq qurish qobiliyatini o'rgatadi, yanada murakkab ish usullarini o'rgatadi. Bolalar tarbiyachining rahbarligi ostida qurilish o'yinida atrofda obyektiiv dunyo taassurotlarini aks ettirishga qodir. tarbiyachi ekskursiyalarda, maqsadli sayrlarda bolalarning e'tiborini binolar, ko'priklar, transport, ko'chalar va boshqalarga qaratadi, ularni binolarning go'zalligini ko'rishga, nafaqat umumiy, balki har xil narsalarni ham ko'rishga, individual xususiyatlarni ajratib ko'rsatishga o'rgatadi.

O'rta guruh bolalari qurilish-konstruktiv o'yinda ko'rganlarini mustaqil ravishda aks ettira olmaydi. Shuning uchun tarbiyachi, yosh guruhlarda bo'lgani kabi, namunaviy binodan foydalanadi. Bolalar bilan birgalikda bino qurish, maktabgacha yoshdagi bolalar nafaqat binolarni, balki ko'priklar, avtomashinalar, paroxodlar va boshqalarni qurishning umumiy asoslarini ham o'rganadilar. Qurilish

asoslarini o'zlashtirgan holda, tarbiyachi mavzuni, rollarni tanlash, mavzuni tanlash imkoniyatini beradi. binoning qurilishi ketma-ketligi: qaerdan boshlash kerak, qanday davom ettirish, qanday tugatish. Bolalarni bajarilgan ishlarni baholashga, uni rolli o'yinda qo'llash variantlarini belgilashga, birgalikda yaratish texnikasidan keng foydalanishga, binoga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritishni taklif qilishga (tugatish, qayta qurish), ya'ni qisman namunani qo'llash. Tarbiyachi bolalarga qurilish va konstruktiv o'yinlar uchastkalarini mustaqil tanlashda xushmuomalalik bilan yordam berishi kerak.

Katta guruh bolalarni jamoaviy qurilish va konstruktiv o'yinlarni rejalashtirishni o'rgatish, ishtirokchilarni oldindan kelishib olish, konstruktiv va qurilish ko'nikmalarini nafaqat tasviriy modelga, balki turli tuzilmalarning rasmlari, fotosuratlariga ko'ra ham qo'llashni o'rgatadi. Konstruktiv ko'nikmalarni o'rgatish jarayonida, shuningdek, loyihalash usullarini tushuntirish bilan qurilish usullarini ko'rsatish, muammoli vazifani shakllantirish (qanday qurish kerak) uchun ishlatiladi. Katta guruh bolalariga ko'rgazmali texnikadan foydalangan holda, turli xil qurilish materiallaridan foydalanish, alohida qismlarni, bloklarni qanday ulashni, binolarni harakatchan, bardoshli, chiroyli qilishni o'rgatish kerak. O'yin mazmunini rivojlantirish, avvalgi yosh guruhida bo'lgani kabi, bolalarni atrofdagi hayot bilan tanishtirish orqali yordam beradi. Tarbiyachi bolalarga binolarni ko'rsatib, ularni alohida qismlarni ajratib ko'rsatishga o'rgatadi, ularning e'tiborini simmetriyaga, qarama-qarshilikka qaratadi. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarga fotosuratlar, rasmlardagi tasvirlarni "o'qish", ya'ni binolarning umumiy, asosiy, qismlarini va boshqalarni ajratib ko'rsatishga o'rgatiladi. Tasviriy tahlil bolalarga tuzilish va foydalanish haqida tasavvurga ega bo'lishga yordam beradi. mustaqil qurilishda.

Tarbiyachi vazifalarni taqsimlashga yordam beradi, ijodkorlikni, o'yin rejasini muhokama qilishni rag'batlantiradi, bolalarning tanqidiy mulohazalari, takliflarini qo'llab-quvvatlaydi, bu ularning fikrlash va izlanish mustaqilligini rivojlantirishga yordam beradi. Bolalar tarbiyachining mulohazalarini inobatga olishlari va kattalarning maqtovidan xursand bo'lishlari mumkin.

Tayyorgarlik guruhining bolalari ko'proq mustaqil, o'z tashabbusi bilan o'yin jamoalarini tanlaydilar, qurilish va konstruktiv o'yinlar ketma-ketligini mustaqil ravishda rejalashtirishlari va dastlabki kelishuvni amalga oshirishlari mumkin. Konstruktiv ko'nikmalarning mavjudligi ularga tasviriy model bo'yicha, o'z rejasiga muvofiq, berilgan mavzu bo'yicha, shartlar, modellar bo'yicha qurish imkonini beradi.

Ushbu guruhda dizaynni o'rgatishda planar tasvirni uch o'lchovli tuzilishga o'tkazish katta ahamiyatga ega bo'lib, bu bolaga katta talablar qo'yadi va analitik faoliyatni rivojlantirishga yordam beradi.

Namuna sifatida chizma, chizma, qurilish sxemasi ishlatiladi. Tarbiyachi bolalarni loyihalash xususiyatlarini mustaqil ravishda belgilab, qog'ozga taklif qilingan binoning sxemasini tuzishga o'rgatadi. Dizayn mashg'ulotlarida olingan bilimlarni bino va konstruktiv o'yinga o'tkazish orqali bolalar o'zlarining shaxsiy va jamoaviy binolarini yaratishlari, ulardan rejaga muvofiq foydalanishlari mumkin("Hayvonot bog'i", "Ko'cha", "Qurilish maydoni" va boshqalar).

Tayyorgarlik guruhida haqiqiy qurilish faoliyati, biror narsa yasash, o'z qo'li bilan qilish istagi katta guruhga qaraganda ko'proq namoyon bo'ladi. Ko'pgina qurilish va konstruktiv o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv manfaatlarini qondirishga qaratilgan. Aniqlikka intilish o'yin konventsiyalarining biroz qisqarishiga olib keladi. Bolalar binoning haqiqiy binoga o'xshashini xohlashadi. Ular uchun tasvirlangan haqiqiy obyekt bilan o'xshashlik dizaynning to'g'riligi mezoni hisoblanadi. Tarbiyachi bolalarni o'z binolarini tahlil qilishni o'rgatishi kerak, bu aqliy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi, bolalarni qurilish maqsadi va jarayonini natija bilan bog'lashga o'rgatadi.

Bolalarning e'tiborini qurilish va konstruktiv o'yinlarga jalb qilish uchun tarbiyachi bir qator nostandart usullardan foydalanishi mumkin, masalan, bolalar yo'qligida chiroyli bino qilish, keyin ularni diqqat bilan ko'rib chiqish va o'z fikrlarini bildirish uchun taklif qilinadi.

Qurilish va konstruktiv o'yinlar aniq, oldindan o'ylab topilgan mahsulotni olishga qaratilgan amaliy faoliyatdir. Bolalar qurilishi o'yin bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bolaning manfaatlariga javob beradigan faoliyatdir.

Maktabgacha pedagogikada dizayn bolani har tomonlama rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi.

a) aqliy rivojlanish

Sensor qobiliyatlari rivojlanadi. Qurilish jarayonida bola obyektning, namunaning tashqi sifatlarini (shakli, o'lchami, tuzilishi va boshqalar) farqlashni o'rganadi; u kognitiv va amaliy faoliyatni ham rivojlantiradi. Qurilishda bola obyekt sifatini tasviriy idrok etishdan tashqari, amalda namunani tafsilotlarga ajratadi va keyin ularni modelga yig'adi (shunday qilib, u harakatda ham tahlilni, ham sintezni amalga oshiradi). Shunday qilib, solishtirish, tasviriy tahlil qilish, idrok jarayoniga fikrlash jarayonlarini kiritish qobiliyati shakllanadi.

Qurilish materiallari bilan o'yinlarda bolalarda texnologiyaga qiziqish rivojlanadi, kuzatish qobiliyatlari rivojlanadi; texnik xususiyatga oid bilimlarni egallash, geometrik jismlarning xossalari bilan tanishadi.

b) mehnat tarbiyasi

Qurilish materiallari bilan o'yinlar, ayniqsa, ish faoliyatiga yaqin. Ular bolalarda ularni bevosita mehnatga tayyorlaydigan shunday o'z oldiga maqsad qo'yish qobiliyati; o'z ishini rejalashtirish, kerakli materialni tanlash, o'z ishining natijalarini va o'rtoqlarining ishini tanqidiy baholash va maqsadni amalga oshirishga ijodiy yondashish kabi fazilatlarini tarbiyalaydilar. Qurilish faoliyati jarayonida mehnatsevarlik, mustaqillik, tashabbuskorlik, mehnatga mas'uliyatli munosabat rivojlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'yinlarni tashkil qilish va o'tkazishda jamoada do'stona ishlashning dastlabki ko'nikmalarini tarbiyalash uchun katta imkoniyatlar mavjud.

v) nutqni rivojlantirish

Qurilish materiallari bilan o'yinlarda ongning faol ishi bilan bog'liq bo'lgan qo'lning faoliyati katta rol o'ynaydi. Materialistik fiziologiya qo'lga nozik teginish organi sifatida katta ahamiyat beradi, bu hislar majmuasini to'ldiradi va obyektlar

g'oyasini yanada to'liqroq, chuqurroq qiladi. Qo'l, miya va nutq apparatlarining birgalikdagi faoliyati tufayli odam tashqi dunyoga ta'sir qilish, uning rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish imkoniyatiga ega. Maktabgacha ta'lim tashkilotida qurilish o'yinlari bolalar nutqini yaxshilashga hissa qo'shadi: ular o'z fikrlarini o'rtoqlashadilar, harakatlarini tushuntiradilar, u yoki bu qarorni taklif qiladilar. So'z boyligi kengayib bormoqda.

d) Jismoniy tarbiya

Qurilish o'yinlari ham qimmatlidir, chunki ular bolalarga katta hissiy zavq bag'ishlaydi. O'yin davomida bolalar sevimli qahramonlarida gavgdalanadi: yoki bu o'zi uchun samolyot qurayotgan uchuvchi; yoki kapitan o'z dengizchilari bilan uzoq safarga chiqish taklif qilinayotgan qurilayotgan paroxodning tafsilotlarini qizg'in muhokama qiladi.

Har xil turdagi harakatlarda doimiy mashq qilish, hissiy yuksalish bilan birga, bu harakatlar tez, ephchil bo'lib, ko'z nazorati ostida bo'lishiga yordam beradi. Alohida mushaklarning muvofiqlashtirilgan fleksorlar va ekstensorlar.ishi yaxshilanadi.

e) estetik tarbiya

Qurilish materialidan har qanday konstruksiyalarni qurish uchun bolalarni ularning haqiqiy qiyofasi bilan tanishtirish kerak. Bu har qanday tuzilma va binolarni tasvirlaydigan ekskursiyalar va rasmlarni talab qiladi. Ularning yordami bilan bolalarda badiiy didni rivojlantirish, go'zal binolarni tomosha qilishda estetik zavq bag'ishlash, odamlarning bunyodkorlik mehnati bilan yaratilgan narsalarni qadrlash, o'z shahri, mamlakatining me'moriy boyliklarini sevish qobiliyatini shakllantirish, ularni himoya qilish shakllanadi. Bundan tashqari, bolalarda me'moriy echimlarning maqsadga muvofiqligi haqida tushuncha paydo bo'ladi.

f) axloqiy tarbiya

Axloqiy tarbiya aqliy tarbiya bilan chambarchas bog'liq holda amalga oshiriladi va shu yagona jarayonda bolaning har tomonlama rivojlanishi va barkamol rivojlanishi muammosi hal qilinadi.

Bunda dizayn muhim rol o'ynaydi. U vazifani bajarishda mustaqillik, tashabbuskorlik, tashkilotchilik, mas'uliyat kabi qimmatli fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Dizayn mashg'ulotlarida va o'yinda bolalarda iroda, vazminlik, tarbiyachining tushuntirishlarini tinglash va uning ko'rsatmalariga muvofiq ishlash, maqsadga erishishda qiyinchiliklarni engish qobiliyati tarbiyalanadi.

g) bolalarni maktabga tayyorlash

Bolalarni maktabga tayyorlashda bolalarni maqsadli va tizimli ravishda loyihalashga o'rgatish katta rol o'ynaydi. U o'rganish qobiliyatini shakllantirishga yordam beradi, ularga faoliyatning asosiy ma'nosi nafaqat natijalarga erishish, balki bilim va ko'nikmalarni egallashda ekanligini ochib beradi. Bunday kognitiv motiv psixik jarayonlarda sezilarli o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Bu o'zgarishlar, asosan, o'z bilim jarayonlarini o'zboshimchalik bilan boshqarish (ularni ta'lim muammolarini hal qilishga yo'naltirish), aqliy operatsiyalar rivojlanishining ma'lum darajasiga erishish va bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan aqliy mehnatni tizimli ravishda bajarish qobiliyatidan iborat.

Bolalarni dizaynga o'rgatish quyidagi vazifalarni yuklaydi:

- bolalarga binolarni loyihalash usullarini o'rgatish;
- atrof-muhitning inshootlari va binolari haqidagi tasavvurlarini kengaytirish, ularning dizayn xususiyatlarini ko'rishga o'rgatish, ularni o'yin binolarida ko'paytirish;
- barcha yoshdagi bolalarni o'yinda o'quv jarayonida egallagan ko'nikmalar va dizayn ko'nikmalaridan foydalanishga undash;
- bolalarni ishda do'stlarining fikrlarini hisobga olgan holda, birgalikda qurilishlarni bajarishga o'rgatish. O'z fikringizni tavsiflashni o'rgatish, uning maqsadga muvofiqligini rag'batlantirish;

- materialdan foydalanishda tartibga rioya qilib, uyushqoqlik bilan ishlashga o'rgatish;

- maqsadli ishlash qobiliyatini rivojlantirish, o'z harakatlaringizni oldindan o'ylash (oldingi ishning elementar shakllari haqida o'ylash).

Bolalarni qurilish materialidan loyihalashni o'rgatish uchun tarbiyachi turli xil usullardan foydalanadi:

- tarbiyachi tomonidan binoning qurilishi, barcha loyihalash usullarini ko'rsatish va harakatlarni tushuntirish;

- tayyor binoning namunasini ko'rsatish;

- qurilish materialida u yoki bu obyektni qanday tasvirlash mumkinligini ko'rsatadigan namuna sifatida tayyor binodan foydalanish;

- individual dizayn texnikasini ko'rsatish;

- tarbiyachi tomonidan qisman to'ldirilgan bino namunasi taklifi uning farzandlari tomonidan to'ldiriladi; - bolalar bajarishi kerak bo'lgan shartlarni ko'rsatadigan qurilish maydonchasi mavzusidagi xabar;

- bolalar tomonidan o'z loyihasi bo'yicha binolar qurish.

Qurilishni o'rgatish usullarini qo'llashda bevosita ketma-ketlikni o'rnatish. U yoki bu texnikadan foydalanish qurilishning murakkabligiga, qismlarni ulash usuliga bog'liq.

Nazorat uchun savollar:

1.Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari haqida fikringiz. 2.Qurish yasash faoliyatini loyihalao'tirish deganda nimalarni tushundingiz?. 3.Qurish-yasash faoliyati orqali qahday qilib matematik bilimini shakllantirish mumkin?

Asosiy adabiyotlar

1.O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y

2.Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.

3. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.
4. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi)
5. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.
6. Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М:ТЦ «Сфера», 2010г
7. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. – М. Мозаика-Синтез, 2010.

**7 - mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni
loyihalashtirish**

Reja:

1.Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi rivojlantiruvchi syujet-rolli o'inlar va drammalashtirish markaz faoliyat haqida tushuncha.

2.Syujet-rolli o'inlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.

Tayanch so'z va iboalar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish.

1.Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi rivojlantiruvchi syujet-rolli o'inlar va drammalashtirish markaz faoliyat haqida tushuncha.

Bolalar ongiga milliy urf-odatlarimizni, an'analarimizni singdirishda, ularga shu aziz Vatan barchamizniki ekanligini uqtirish, har tomonlama ma'naviy barkamol qilib tarbiyalashda, tevarak-atrofdagi bo'layotgan voqea hodisalarni, o'zini odobidagi ahloqiy kamchiliklarini, tabiatni asrab avaylash, unga mehr uyg'otishda qo'g'irchoq teatrlarini sahnalashtirish ahamiyati kattadir. Chunki sahnalashtirishda tomoshabinlar tomoshalarni faqat ko'rib, tinglabgina qolmay balki unda mustaqil ishtirok etadi. Bolalar ertaklarni sahnalashtirishini ko'rganlaridan so'ng, qahramonlarning harakati, axloqi, odobini birgalikda muhokama qilish, bola qalbida ezgulikka, xayrli ishlar qilishga, odamlarga yaxshilik qilishga intilish to'yg'usini tarbiyalaydi.

Bolalar bilan birgalikda ertaklarni sahnalashtirish orqali ertak qahramonlarining ("Oltin tarvuz", "Zumrad va Qimmat") o'ziga xos xususiyatlari aniqlanadi, ularga mos xatti-harakatlarni ijroda qanday aks ettirish kerakligi haqida fikrlanadi, sahna nutqini (ifodali, aniq talaffuz), sahnada harakat erkinligi, so'z va harakat uyg'unligi tarbiyalanadi. Turli janrdagi badiiy asarlar qurilishi, uslubi jihatidan o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularning bolalarga ta'siri ham har xil bo'ladi. Tabiiyki, har bir janrga oid asar matni lingvistik jihatdan ham o'ziga xos xususiyatlarga ega. Masalan, she'riy asarlar matni hikoya matnidagi, ertak matni she'r matnidagi, ilmiy-ommabop maqola matni masal janriga taaluqli asarlar matnidagi tubdan farq qiladi.

Topishmoq predmet, voqea-hodisalar o'rtasidagi o'xshashlikni taqqoslash orqali o'zlashtirilsa, maqollar mazmuni hayotiy misollar vositasida sharhlashni taqozo etadi. Shunga ko'ra, turli janrdagi badiiy asarlarni o'qishda tarbiyachidan unga mos usullar tanlash talab etiladi.

Xalq og'zaki ijodidan ertak janri bolalar tomonidan yaxshi qabul qilinib, qiziqib o'qilishining sabablaridan biri ertak tilining ta'sirchanligi, o'tkirligi, ma'nodorligi va xalq tiliga yaqinligidir. Ertaklarning ko'pchiligida real hayot tasviri sarguzasht elementlar bilan qo'shilib ketadi. Ertakning o'tkir maroqli syujeti, voqea rivojidadagi favqulodda ajoyib vaziyat bolalarni maftun qiladi, undagi mard, kuchli, topqir, dovyurak, chaqqon qahramonlar, ertakning g'oyaviy yo'nalishi, unda ezgulik kuchining - yaxshilikning doimo g'alaba qilishi bolalarni o'ziga tortadi. Ertakda qabul qilingan hikoya qilish shakli bir xil so'z va iboralarning qayta-qayta takrorlanib turishi, ohangdorligi, tilining ta'sirchanligi, ifoda vositalarining jonliligi, bolalar uchun juda qiziqarlidir. Ertakda qatnashuvchilar ko'pincha rahmdil, saxiy, adolatli hamda ularning aksi bo'lgan yovuz, baxil, ochko'z obrazlarga bo'linadi.

Ertakning pedagogik qiymati shundan iboratki, bolalar unda to'g'rilik, halollik g'alaba qilganidan, kambag'al kishilar qiyinchilikdan qutilganidan, ya'ni yaxshilik, ezgulik ro'yobga chiqqanidan va yomonlik, yovuzlik mahkumlikka uchraganidan quvonadilar. Ular hayotda ham doimo shunday bo'lishini istaydilar. Masalan, «Halollik» ertagida asosiy fikr kambag'allarga yordam ko'rsatish, o'z mehnati bilan hayot kechirish bo'lib, bu hatto butun xalq istagi ekanligi g'oyasi ilgari surilgan. Bunday g'alaba maishiy ertaklardan tashqari, sehrli ertaklarda ham ifodalangan.

Ertak bolalarda qahramonlarning xatti-harakatini muhokama qilib, baholash ko'nikmasini o'stirishi bilan birga yaxshilikning doimo g'alaba qozonishiga ishonch uyg'otadi. Bolalar ertakni tahlil qilish jarayonida «Kishilardagi qanday sifatlar sizga yoqdi? (yoki yoqmadi?) Nima uchun?», «...nima uchun jazolandi? (yoki rag'batlantirildi?)», «Nima uchun ertakdagi ba'zi qahramonlarga hatto tabiat kuchlari ham yordam beradi? (yoki ba'zilaridan yuz o'giradi?)» kabi savollarga javob topish jarayonida mushohada qiladilar, muhokama qilib, xulosaga keladilar. Maktabgacha ta'lim muassasalarida hayvonlar haqidagi ertaklar ko'proq tanishtiriladi. «Bo'rining

tabib bo'lgani haqida ertak» (Anvar Obidjon), «Ko'zacha bilan tulki», «Olapar, Mosh, Musicha» kabi ertaklar aniq hayotiy hikoyalar tarzida o'qitiladi va tahlil qilinadi.

Ertak matni ustida ishlashda savollarga javob berish, bolalarning o'zlari ertak mazmuniga oid savollar tuzib, javob berishlari, reja tuzish, qayta hikoyalash, ijodiy davom ettirish, ertak aytish, qahramonlarni grafik tasvirlash kabi ish turlaridan foydalaniladi. Bunday ertaklarda hayvonlarning odatlari tahlil qilinadi, ammo ularni kishilar harakteriga taqqoslash tavsiya qilinmaydi. Maktabgacha ta'lim tajribasidan ma'lumki, kichik yoshdagi bolalar ertakdagi hayvonlar gapirmasligini, tulki va turna bir-birinikiga mehmonga bormasligini yaxshi biladilar, ammo ertaklar dunyosini hayotiy hikoya kabi qabul qiladilar. Ertakni tahlil qilganda, barcha ishlar uning mazmunini yaxshi idrok etishga, syujet rivojini, qatnashuvchi personajlarning xatti-harakati, o'zaro munosabatlarini to'g'ri tasavvur etishga yo'naltiriladi. Bunda tanlab o'qish va qayta hikoyalashning ahamiyati katta.

Bunday ertaklarni tahlil qilish badiiy hikoya tarzida uyushtiriladi. Tarbiyachi, bolalar rahbarligida ertakda qatnashuvchilarning xulq-atvori, ayrim xatti-harakatlarini baholaydilar, ularning bir-birlariga bo'lgan munosabatlarini aytadilar va shular asosida ayrim obrazlar haqida xulosalar chiqaradilar, ertak rejasini tuzadilar, ertakni rollarga bo'lib o'qiydilar. «Davlat» ertagi oddiy turmushga tegishli hodisalarni tasvirlovchi ertakdir. Ertakni o'qishga tayyorlash uchun ota-bobolarimiz atrofni, tabiatni, borliqni qanday tasavvur etishlari haqida suhbat o'tkaziladi. Bunday suhbat ertakdagi badiiy obrazlarni, ularning o'zaro munosabatlarini, xulq-atvorlari, harakterlarini to'g'ri tushunishga yordam beradi. «Davlat» ertagi matni ustida ishlash jarayonida bolalar «Dehqonning xonadoni qanday hayot kechirar ekan?», «Nima uchun Davlat dehqonning xonadonidan ketishni istamaydi?» kabi savollarga javob topish orqali ertak qahramonlarini baholaydilar, ahil va inoq bo'lib, halol mehnat qilish lozim degan xulosaga keladilar.

Ertak ustida ishlashda bolalarni ertakni o'qib berishga, balki uni aytib berishga o'rgatish ham muhimdir. Ertak aytish og'zaki nutqni o'stiradi, bolalar nutqini yangi

soʻz va iboralar bilan boyitadi. Bolalarni ertak tilidan erkin foydalanishga oʻrgatish uchun ertak bilan birinchi tanishtirishda uni tarbiyachi aytib berishi mumkin.

Bola ertak mazmunini oʻzlashtirib olgandan soʻng, uning tili ustida ishlashga alohida ahamiyat qaratilishi zarur. Ertak mazmunini qayta hikoyalashda, qahramonlarga tavsif berishda bolalarning oʻz nutqida til vositalaridan oʻrinli foydalanish talab qilinadi. Til vositalaridan foydalanish uchun talab va vaziyat, ehtiyoj yaratish zarur.

Ertaklarda keltirilgan maqollar ustida ishlash, ularda ilgari surilayotgan gʻoyalarni bolalar ongiga yetkazish, yod oldirish yoʻli bilan bogʻlanishli nutqni oʻstirish, nutqning taʼsirchanligini oshirish lozim. Masalan, «Rostgoʻy bola» ertagida bola oʻz rostgoʻyligi bilan podshoga maʼqul boʻlganligi hikoya qilingan. Ertak gʻoyasiga mos xulosa esa «Boshingga qilich kelsa ham toʻgʻri gapir» maqoli bilan ifodalangan. Bolalar ushbu maqol mazmunini tushunib olishsa, oʻzlari ham yuqoridagi kabi ertak tuzib, hikoya qilib berishlari mumkin.

Ertaklarni sahnalashtirish va atributlarni tayyorlash

Soya teatrlarini sahnalashtirish - qoʻgʻirchoq sahnalashtirishning oʻziga xos turlaridan hisoblanadi. Unda qoʻgʻirchoqlar emas balki shakllardan iborat oʻyinchoqlar oʻynaydi. Tomosha qiluvchilar sahna roʻparasida oʻtirib, ekranda yorugʻlik orqali harakatlanayotgan soyalar: odamlar, hayvonlar va qushlar soyasini koʻrishi mumkin.

Soya teatrlarini sahnalashtirish uchun odam va hayvon soyalarini bolalarning oʻzlari chizib, qirqa oladilar. Bolalarga shakllarni boshlari dumlarini qimirlatadigan qilishni oʻrgatish kerak, buning uchun detallarni simlar bilan biriktirib, spiral holatda aylantirib qoʻyiladi. Harakatlanuvchi qismlar qattiq simdan tayyorlanadi. Bunday oʻyinchoqlarni shablon yordamida yoki oʻzlari oʻylab, siluet chizadilar.

Bolalar detallarni qirqib olganlaridan soʻng figuraga koʻzini yasash kerakligi taklif etiladi. Tarbiyachi koʻz oʻrnini oʻtkir asbob bilan teshib beradi, bolalar qalam yoki moʻyqalam tayoqchasi bilan teshikchani kengaytiradi va yaltiroq qogʻoz bilan koʻzini yelimlaydi. Bolalar yelimga qora boʻyoq aralashtirib koʻzini chizib oʻyishlari mumkin.

2. Syujet-rolli o'ynlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.

dan ko'chiriladi: qiziqarli rol o'ynashga harakat qilish, xayoliy vaziyatda harakat qilish uchun xotira va fantaziya tasvirlaridan foydalanish. Rolli o'yin nafaqat bolani

q
i

z Keyingi bosqich - ko'rgazmali o'yin: u obyektning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashga va uning yordami bilan ma'lum bir natijaga erishishga qaratilgan harakatlar bilan tavsiflanadi. Kattalar bilan mazmunli (ishbilarmon) muloqot sharoitida bola amalda obyektning nomi va maqsadini bilib oladi va u bu yangi ma'noni o'z o'yiniga o'tkazadi. Hayotning birinchi va ikkinchi yillari tugashi bilan chaqaloqning o'yinlari syujet vakiliga aylanadi. uning psixologik mazmuni ham o'zgaradi: bolaning harakatlari sub'ekt vositachiligida qolgan holda, shartli shaklda obyektdan maqsadli foydalanishga taqlid qiladi.

i Shunday qilib, rolli o'yin uchun zarur shart-sharoitlar asta-sekin tug'iladi. Rejissyorlik o'yinlari tabiatan rolli o'yinlarga o'xshaydi, chunki ular bir tomondan atrof-muhitning turli hodisalari haqidagi bilim darajasini aks ettirsa, boshqa tomondan ular ijodkorlik va fantaziya elementlarini o'z ichiga oladi.

a Uch yoshga kelib, bolalar obrazli rol o'ynash bilan tanishadilar. U teenkarnatsiyani narsalar, hayvonlar tasvirlarida, "go'yo"li harakatlarda o'rgatadi. Bola o'zini "quyon", "ayiq", sifatida ko'rsatishi mumkin. Bolalar rolli o'yinning asosini tashkil qiladi. O'yin batafsil xarakterga ega bo'la boshlaydi, unda bir nechta vazifalar bitta ma'no bilan bog'liq: so'z boyligi ko'payadi, tovushli va izchil dialogik, monolog nutqi rivojlanadi. O'yin rivojlanadi va bolani xursand qiladi, uni xursand qiladi. Bola birinchi kashfiyotlar qiladi, ilhom lahzalarini boshdan kechiradi, o'yinda o'zining tasavvuri va fantaziyasi rivojlanadi va shuning uchun tashabbuskor, izlanuvchan shaxsni shakllantirish uchun zamin yaratiladi.

a Erkin ertak o'yinlari maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng jozibali faoliyatdir. Uning jozibadorligi, o'yinda bolaning ichki sub'ektiv erkinlik hissi, unga bo'ysunadigan narsalar, harakatlar, munosabatlar - amaliy ishlab chiqarish faoliyatida qarshilik ko'rsatadigan hamma narsa qiyinchilik bilan berilishi bilan

c
h
a

izohlanadi. Bu ichki erkinlik holati syujetli o'yinning o'ziga xos xususiyatlari – xayoliy, shartli vaziyatdagi harakat bilan bog'liq.

Syujet o'yinining barcha bu "imkoniyatlari" maktabgacha tarbiyachining amaliy dunyosini kengaytiradi va unga ichki hissiy qulaylik beradi. Buning sababi shundaki, o'yinda bola shartli harakatlar yordamida o'zini qiziqtirgan hayot sohalari qayta yaratadi. Birinchidan, bu haqiqiy narsalarni almashtiradigan o'yinchoqlar bilan harakatlar, keyin esa - tasviriy, nutq va xayoliy harakatlar ichki tekislikda, "ongda" amalga oshiriladi.

O'yin nafaqat bolaning aqliy rivojlanishi, balki uning shaxsiyatini rivojlantirish uchun ham muhimdir: o'yinda turli xil rollarni o'z zimmasiga oladi, odamlarning harakatlarini qayta yaratadi, bola ularning his-tuyg'ulari va maqsadlari bilan singdiriladi, ularga hamdard bo'ladi.

O'yin bolalarning boshqa odamlar bilan munosabatda bo'lish qobiliyatini rivojlantirishga ham katta ta'sir ko'rsatadi: birinchidan, o'yinda kattalarning o'zaro munosabatlarini qayta yaratish orqali bola bu o'zaro munosabatlar qoidalarini o'rganadi, ikkinchidan, tengdoshlari bilan birgalikdagi o'yinda; u o'zaro tushunish tajribasiga ega bo'ladi, o'z harakatlari va niyatlarini tushuntirishni, ularni boshqa odamlar bilan muvofiqlashtirishni o'rganadi.

Aynan o'yinning obyektiv rivojlanish ahamiyati va undagi bolaning ichki erkinligini sub'ektiv tuyg'usining ajoyib kombinatsiyasi bolalar bog'chasining pedagogik jarayonida o'yinga muhim o'rin berishni talab qiladi. Biroq, o'yin nafaqat tematik mazmuniga ko'ra, balki yoshga qarab tobora murakkablashib borsa, o'zining rivojlanish funksiyalarini to'liq bajaradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning hayotida alohida o'rinni bolalarning o'zlari yaratadigan o'yinlar egallaydi - bu ijodiy o'yinlar. Rolli o'yin ijodiy o'yinlardan biridir. Ushbu o'yinlarda maktabgacha yoshdagi bolalar kattalarning hayoti va faoliyatida atrofida ko'rgan hamma narsani rollarda takrorlaydilar. Rolli o'yin maktabgacha yoshdagi bolaning asosiy o'yin turidir. Sovet psixologi va faylasufi Sergey Leonidovich Rubinshteyn buni tasvirlab, bu o'yin bolaning eng o'z-o'zidan paydo bo'lishi va shu bilan birga bolaning kattalar bilan o'zaro munosabatiga

asoslanganligini ta'kidladi. U bolalarning hissiy boyligi va ishtiyoqi, mustaqillik, faollik, ijodkorlik kabi xususiyatlarga ega.

Rolli o'yinning tuzilishiga syujet, rol o'ynash harakati, rol, o'yin harakati, xayoliy vaziyat kiradi.

O'yin paydo bo'lib, rivojlanishning yuqori bosqichiga o'tishi uchun uni to'g'ri tashkil etish kerak. Tarbiyachi bolalar jamoasida o'yinni tashkil etish xususiyatlarini bilishi kerak.

"O'yinni boshqarish" atamasi bolalar uchun aniq o'yinlarni tashkil qilish va ularning o'yin qobiliyatlarini o'zlashtirishga qaratilgan usullar va usullar majmuini anglatadi. Rolli o'yinni boshqarish katta mahorat va pedagogik taktikani talab qiladi.

Rolli o'yinlarni boshqarishda tarbiyachilar oldida quyidagi vazifalar qo'yiladi:

- o'yinni faoliyat sifatida rivojlantirish (o'yinlar mavzusini kengaytirish, ularning mazmunini chuqurlashtirish);

- bolalarni turli faoliyat turlariga o'rgatish uchun o'yindan foydalanish.

Tarbiyachi mavzuni tanlashga ham, uning syujetini rivojlantirishga ham boshchilik qiladi, bolalarga rollarni taqsimlashga yordam beradi, ularni axloqiy mazmun bilan to'ldiradi.

Bilvosita yo'l-yo'riq usullari: tarbiyachining aralashuvsiz o'yinda bolaning tajribasini ta'minlashga qaratilgan (o'yinchoqlarni olib kelish, o'yin boshlanishidan oldin o'yin muhitini yaratish).

Bo'lajak tarbiyalanuvchilar bilan rolli o'yinni tashkil qilishda tarbiyachi maksimal pedagogik takt va mahorat ko'rsatishi kerak.

Tarbiyachi o'yinda bolalar bilan teng ravishda ishtirok etadi. Tarbiyachining vazifasi maktabgacha yoshdagi bolalarni o'yinga qiziqtirishdir. Agar erta maktabgacha yoshda o'yinning markaziy lahzasi rol o'ynash harakati bo'lsa, tayyorgarlik guruhida tarbiyachi bolalarni nutq sharhlaridan faol foydalanishga undaydi. Ularning vazifasi o'ynab bo'lmaydigan ba'zi voqealarni og'zaki ravishda almashtirishdir. Og'zaki belgilar hikoya chizig'iga organik ravishda mos keladi. Masalan, siz telefon suhbatlarini taqlid qilishingiz mumkin (onam bolani maktabgacha ta'lim tashkilotidan olib ketish uchun telefonda dadamga qo'ng'iroq

qiladi, do'kon xodimi omborga qo'ng'iroq qiladi va yangi mahsulot olib kelishni so'raydi va hokazo).

O'yinni qiziqarli qilish uchun bolalar o'zlari modellashtiradigan faoliyat sohasi haqida bilimga, batafsil ma'lumotga ega bo'lishlari kerak. Shuning uchun ishning dastlabki bosqichi - bu ma'lum bir mavzuga qiziqishni aniqlash uchun maktabgacha yoshdagi bolalar bilan suhbat uyushtirish lozim. Masalan, agar biror kishi kasal bo'lib qolsa, nima qilish kerak ("Poliklinika", "Dorixona", agar oila mehmonlar kelishini kutayotgan bo'lsa ("Uyni ko'chirish", issiq iqlimga dam olishni xohlasa ("Sayohat agentligi",). mashinasi buzilib qolganda odam qayerga boradi («Avtomobil xizmati») va hokazo.

Tarbiyachining bolalar bilan ishlashning keyingi bosqichi tadqiqot mavzusi bo'yicha bilim va taassurotlarni boyitish, kengaytirishdir. Ekskursiyalar, maktabgacha ta'lim tashkilotida ma'lum kasblar vakillari bilan uchrashuvlar (masalan, o't o'chiruvchi bilan, tegishli badiiy adabiyotlarni o'qish, o'yinchoqlardan foydalangan holda asarlar asosida dramatisatsiya, qo'g'irchoq teatri, fotosuratlar va rasmlarning majburiy namoyishi bilan tarbiyachining hikoyasi, individual) kabi usullardan foydalaniladi.

Keyin tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalar bilan birgalikda atributlarni tayyorlaydi. Tayyorgarlik guruhi tarbiyalanuvchilari allaqachon o'z qo'llari bilan ko'p narsalarni qilishlari mumkin (masalan, Teatr o'yinlari uchun niqoblar, kafe uchun xamir ovqatlar, dorixona uchun tabletkalarni chizish va boshqalar). Keyinchalik, tarbiyachi bolalar bilan birgalikda ishlatilishi mumkin bo'lgan turli xil hikoyalarni aytib beradi (bolalarga ularning fikrini yuklamasdan, faqat maslahat beradi). Masalan, "Oila" rolli o'yinida ona va qiz ta'tilga chiqishlari mumkin, dengizchilar nafaqat odamlarni, balki yuklarni ham tashishlari mumkin, poliklinika chaqiruv kengashi sifatida qayta o'qitilishi mumkin.

Asosiy bosqich - bu rolli o'yin jarayonining o'zi.

Agar tarbiyachi bolalarning faolligi zaiflashayotganini ko'rsa, unda siz faoliyatni yangi belgi yoki kutilmagan harakat bilan diversifikatsiya qilishingiz mumkin(masalan, do'konga mahsulotlarning yangiligini tekshirish uchun komissiya

kelgan, shoshilinch bemor jiddiy kasallikka chalingan. jarohat kasalxonaga etkazilgan, avtobus yonilg'i quyish uchun to'xtab turishi kerak).

O'yin ishtirokchilari soniga kelsak, u tanlangan mavzuga qarab farq qilishi mumkin. Shu bilan birga, faoliyatga qancha bolalar jalb qilinsa, shunchalik ijodiy bo'ladi (4-5 kishidan ko'p bo'lmagan). Va aksincha, ko'p sonli ishtirokchilar bilan o'yinlar (kosmosga uchish, avtobusda sayohat, qoida tariqasida, mo'ljallangan rejaga rioya qilishni talab qiladi (pedagog harakatlarni muvofiqlashtiradi).

Maktabga tayyorgarlik guruhida o'yinlarning tematik mazmuni bolalarning atrofidagi voqelik haqidagi bilimlarini chuqurlashtirish hisobiga kengaytiriladi. Ular to'g'ridan-to'g'ri hayotiy tajribalaridan, ekskursiyalaridan, tomosha qilingan teleko'rsatuvlardan, kattalar hikoyalaridan syujet chizadilar. Shartli ravishda o'yinlarni quyidagi guruhlarga bo'lish mumkin: uy xo'jaligi (oila, mehmonlar kelishi, uy qurish); professional (oshxonada oshpazlar, laboratoriya, g'alla yetishtiruvchilar, quruvchilar, o't o'chiruvchilar, poliklinika, tez yordam); jamoat (kafe, supermarket, dorixona, go'zallik saloni, hayvonot bog'i, kutubxona, bank, pochta, muzey); sayohat o'yinlari (o'rmonga, kosmosga); fantaziya - mashhur multfilmlarga asoslangan o'yinlar, kitoblar o'qing (masalan, qizlar o'zlarini Disney malikalari sifatida tasavvur qilishni va ular bilan bog'liq turli xil hikoyalarni o'ylab topishni yaxshi ko'radilar, o'g'il bolalar o'rgimchak odam o'ynashni yaxshi ko'radilar).

2.1-Jadval: rolli o'yinning maqsadlari

Bolalar ning yosh toifasi	Vazifal ar	Faol so'z boyligini boyitish.	Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.	Rollarni mustaqil ravishda taqsimlash, o'yin uchun narsalarni tanlash qobiliyatini shakllantirish. O'yinlarda (ertak va hikoyalardan, film va multfilmlardan) badiiy asarlarning tasvirlari va syujetlaridan
------------------------------------	---------------	-------------------------------------	--	---

				foydalanishni rag'batlantirish.
3-4 yil	Taklif etilgan stsenariyga muvofiq harakat qilish qobiliyatini shakllantiris h.	4-5 yil	Bolalarning ijtimoiy tajribasini boyitish (kutubxonada, do'konda, jamoat transportida, poliklinikada va boshqalarda o'zini tutish qoidalarini).	Bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish: o'yinda musiqa asboblariidan foydalanish istagi, raqs elementlarini qo'shish, qo'shiq aytish.
	Fantazi yaning rivojlanishi, fantastik vaziyatda oddiy syujetni o'ylab topish qobiliyati.		Katta yoshdagilarning kasbiy faoliyatiga barqaror qiziqishni shakllantirish (politsiya xodimlari, qutqaruvchilar, shifokorlar, kosmonavtlar, olimlar va	

			boshqalarni o'ynash).	
Dial ogik nutq qobiliyat ini rivojlanti rish.	O'yin davomida qoidalarini mustaqil ravishda aniqlash, improvizatsi ya qilish qobiliyatini rivojlantirish	Dialogi nutqni faollashtirish		Kelajakdagi o'yinlar uchun manzara va atributlarni yaratish uchun motivatsiya yaratish.
5-6 yil		6-7 yil		

Kichik guruhda "Do'kon" o'yini

Rolli o'yinda bolalar kasb (sotuvchi-kassir) haqidagi bilimlarini mustahkamlaydi va xarid qilish madaniyatini o'rganadi.

Rolli o'yinni muvaffaqiyatli o'tkazishning muhim sharti uning "moddiy bazasi" dir. Buning uchun haqiqiy narsalarga taqlid bo'lgan tegishli atributlar yoki xayoliy qiymat berilgan obyektlarning o'rnini bosuvchi obyektlar kerak bo'ladi. Tayyorgarlik guruhida oldingi yoshga qaraganda ko'proq

o'rinbosar mavzular qo'llaniladi. Bu turli xil materiallar qoldiqlari, muzqaymoq tayoqchalari, shisha qopqoqlari, yog'och va plastmassa barlar va boshqalar. Muayyan o'yin uchun material har doim bolalar uchun qo'lda bo'lishi kerak, lekin shu bilan birga, u dizayn elementi sifatida ko'rinadigan joyda saqlanmasligi kerak. Eng qulay yechim - rolli o'yinlar uchun atributlarni alohida konteynerlarda (qutilarda) saqlanadi. Ularning old tomonida siz o'yin belgisini va yozuvni belgilashingiz kerak(axir, tayyorgarlik guruhining ko'plab tarbiyalanuvchilari qanday o'qishni bilishadi).

Ma'lumki, mavzuni rivojlantiruvchi muhit juda muhim, chunki u o'yin tajribasini to'plashga, mustaqil o'yin faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Guruhda rolli o'yinlar uchun markazlar mavjud: *"Do'kon"*, *"Go'zallik saloni"*, *"Kasalxona"*, *"Niskanish burchagi"*, *"Styuardessa"*, *"Aloqa saloni"*, *"Fotostudiya"*, *"O't o'chiruvchilar"*, *"Politsiyachilar"*.

Bolalarda rol o'ynash harakatlarini shakllantirish uchun o'zgartirish qobiliyati zarur. Shu maqsadda kostyumlar va atributlardan foydalanildi.

Teatr faoliyati markazida: ertaklarni sahnalashtirish uchun atributlar, barmoq va stol teatri, bibabo qo'g'irchoqlari, figuralar, ertak qahramonlarining o'yinchoqlari, bezak buyumlaridan(daraxtlar, uylar, mashinalar)foydalaniladi. Kiyinish burchagida: turli xil kiyim-kechak buyumlari (shlyapalar, yubkalar, sharflar)mavjud. Yo'l harakati qoidalariga ko'ra burchak: politsiyachining to'plami (tayoq, kepka). Aloqa salonida: telefonlar va boshqalar Rolli o'yinlar burchagida qurilish materiali mavjud. Kublar, bloklar o'rnini bosuvchi elementlarning universal variantidir. Guruhda kichik o'yinchoqlar va mashinalar bilan o'yinlar uchun rivojlanayotgan stol mavjud.

Bolalarning dunyoqarashi kengayib, taassurotlar bilan boyitilishi bilan burchaklarning mazmuni doimiy ravishda yangilanib boradi.

"Pochta" rolli o'yini.

Pochta aloqasi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi, asosiy aloqa vositalaridan biri bo'lib, aholining axborot manbalaridan

foydalanishini ta'minlaydi, davlat va fuqarolar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalar va aloqalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maqsad: Bolalarda pochta bo'limidagi odamlarning ishi haqida g'oyalarni shakllantirish.

Vazifalar: Mavzu bo'yicha bolalarning so'z boyligini faollashtirish.

Tarbiyaviy:

- bolalarni do'stona munosabatlarga, kollektivizm tuyg'usiga tarbiyalash.
- bolalarning pochta xizmati qanday ishlashi, xat va posilkalarning boshqa shaharlarga qanday etib borishi haqidagi bilimlarini kengaytirish.

Rivojlantiruvchi sifatida:

- bolalarda ijodiy fikrlash, tasavvur, fantaziya, tashabbuskorlikni rivojlantirish.

- o'yinni birgalikda qo'llash, muzokaralar olib borish va barcha o'yinchilarning harakatlarini muhokama qilish qobiliyatini rivojlantirish.

Amalga oshirish shartlari:

- uslubiy adabiyotlarni tanlash va o'rganish.
- o'yin rejasini ishlab chiqish.

Joy: o'yin uchun joyni jihozlash.

- **Atributlar:** pochta qutisi; pochtachining sumkasi; qog'ozli konvertlar; posilka qutilari; telegramma shakllari; kvitansiyalar; telefonlar; kompyuter; daftar; qalamlar; qalamlar; rul; avtomobil; stullar; shtamplar; gazetalar; jurnallar; pul, hamyon; posilkalarni jo'natish va qabul qilish stoli.

Dastlabki ish: Yozuvchi Marshakning "Pochta" asari uchun rasmlarni o'qish, ko'rib chiqish, "Pochtani tayinlash", "Pochtachining ishi" suhbatlari.

Rol funksiyalari o'zaro bog'liq bo'lib, o'yindagi boshqa belgilarga yo'naltirilgan.

Pochta ustasi: Pochta bo'limini tashkil qiladi. Xodimlarni ish bilan ta'minlaydi (rollarni taqsimlaydi) Ish vazifalarini tushuntiradi, pochta bo'limida tartibni saqlaydi

Saralovchi: Posilkalar, posilkalar, posilkalarni turlari va manzillari bo'yicha saralaydi. posilkalar, xatlar, telegrammalar, matbuot, otkritkalar, saralash qutilari Sizning paketingiz (xat, posilka, gazeta.) hali ham saralanmoqda.

Pochtachi: pochta bo'limida posilka va yozishmalarni olib boradi, matbuotni manzillarga yetkazib beradi Uniforma, sumka, xatlari kuni (ertalab, sizda telegramma (xat) bor). ***Qabul qilish uchun imzo qo'ying, Rahmat!***

Posilkalar va posilkalarni qabul qilish operatori posilka va posilkalarni qabul qiladi, tortadi, posilka narxini hisoblab chiqadi, anketani to'ldiradi tashrif buyuruvchilarga posilkani qanday jo'natishni tushuntiradi Rack, blankalar, ruchka, kassa apparati.

Salom, jo'natishni qayerga yubormoqchisiz? Shaklni qabul qiluvchining manzili bilan to'ldiring.

Haydovchi Matbuotni, posilkalarni, posilkalarni, xatlarni mashinaga yuklaydi, mashinani manzillarga etkazib beradi.

Siz manzillar ro'yxatini, posilkalar inventarini tayyorladingizmi?

Mijozlar pochta bo'limiga, blankalarni to'ldiradi, posilkalar, xatlar yuboradi. Posilkalarni, posilkalarni qabul qilinadi. Markalar, otkritkalar, gazetalar sotib oladilar, jurnallar, gazetalarga obuna bo'lishadi. Operatorlarga savollar bering!

Jixozlar:Shakllar, otkritkalar, shtamplar, qalam.

Qanday qilib posilka yuborishim mumkin? U qancha turadi?

Qaysi jurnalni tavsiya qilasiz?

Shoshilinch telegrammani qanday yuborish kerak?

O'yin uchun qo'llanma

Tarbiyachi bilvosita rolli o'yinni boshqaradi, ya'ni bolalar o'rtasidagi o'yin tajribasini boyitishni hisobga olgan holda, bolalar tashabbusi bilan o'yin

faoliyatining paydo bo'lishi, tarqalishi va o'zgarishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi.

Tarbiyachi, shuningdek, tashkilot rejasiga muvofiq o'yin faoliyati jarayoniga tuzatishlar kiritib, rol o'yinning muvofiqlashtiruvchisi sifatida ham harakat qilishi mumkin. Shunday qilib, aniq aytish mumkinki, rol o'yin

bolaning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. U dunyoqarashni kengaytiradi, ijobiy munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi va bolalarga kompleks tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.

Nazorat savollari:

1. Bolalarning ertak asosida so'z boyligini qanday oshirish mumkin?
2. Ertak qahramonlarini sahnalashtirish jarayonini tashkil qilishda tarbiyachining roli qanday?
3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mazmunini tushuntirib bera olasizmi?
4. Bolalarni fikrlash mahoratini qanday yo'lga qo'yish mumkin?
5. Ertaklar orqali bolalarni so'zlashga va hikoya qilishga qanday odatlantiriladi?

Asosiy adabiyotlar

3. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent "Sano-standart" 2020 yil.
6. Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М: ТЦ «Сфера», 2010г
7. Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. – М. Мозаика-Синтез, 2010.

8-mavzu. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.

Reja:

- 1 Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.
2. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari.

3. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonini tashkil etish.

Tayanch soʻz va iboralar: pedagogik faoliyat, loyiha, ruhiy jarayon, loyihalashtirish

1. Tasviriy faoliyat mashgʻulotlarini loyihalashtirish.

Tasviriy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng qiziqarli mashgʻulotlardan biridir. Chizish, modellashtirish, applikatsiya va dizayn tasviriy faoliyat turlari boʻlib, ularning asosiy maqsadi voqelikni obrazli aks ettirishdir. Ushbu turlarning har biri bolaning atrofdagi dunyo haqidagi taassurotlarini aks ettirishda oʻziga xos qobiliyatlarga ega. Shuning uchun tasviriy faoliyat oldida turgan umumiy vazifalar har bir turning xususiyatlariga, materialning oʻziga xosligiga va u bilan ishlash usullariga qarab umumlashtiriladi.

Rasm chizish bolalarning sevimli mashgʻulotlaridan biri boʻlib, ularning ijodiy faolligini namoyon qilish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Chizmalarining mavzusi har xil boʻladi. Bolalar oʻzlarini qiziqtirgan hamma atrofdagi hayotdan individual obyektlar va sahnalar, adabiy qahramonlar va dekorativ naqshlarni chizadilar. Maktabgacha taʼlim tashkilotida asosan turli xil tasviriy imkoniyatlarga ega boʻlgan rangli qalam, akvarel va guash boʻyoqlari qoʻllaniladi.

Qalam orqali chiziqli shakl hosil qiladi. Shu bilan birga, detalning bir qismi asta-sekin paydo boʻladi, turli tafsilotlar qoʻshiladi. Keyin chiziqli tasvir rangli boʻladi. Chizma yaratishning bunday ketma-ketligi bolaning fikrlashning analitik faoliyatini osonlashtiradi. Bir qismni chizgandan soʻng, u keyingi qaysi qismda ishlash kerakligini eslaydi yoki tabiatda koʻradi. Bundan tashqari, chiziqli konturlar qismlarning chegaralarini aniq koʻrsatib, chizilgan rangni boʻyashga yordam beradi.

Boʻyoqlar (guash va akvarel) bilan boʻyashda shakl yaratish rang-barangdir. Shu munosabat bilan boʻyoqlar rang va shakl tuygʻusini rivojlantirish uchun katta ahamiyatga ega. Atrofdagi hayotning rang-barangligini boʻyoqlar bilan musaffo osmon, quyosh botishi va chiqishi, moviy dengiz bilan yetkazish oson. Tasviriy faoliyat turlaridan biri sifatida modellashtirishning oʻziga xosligi uch oʻlchovli usuldadir. Modellashtirish haykaltaroshlikning bir turi boʻlib, u nafaqat yumshoq material, balki qattiq material (marmar, granit va boshqalar) bilan ishlashni ham oʻz ichiga

oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar faqat qo'l bilan oson ta'svirlanadigan yumshoq plastik materiallar bilan ishlash usullarini o'zlashtira oladilar. Bolalar odamlarni, hayvonlarni, idishlarni, transportni, sabzavotlarni, mevalarni, o'yinchoqlarni haykalini Yasay boshlaydi. Mavzularning xilma-xilligi, modellashtirish, tasviriy faoliyatning boshqa turlari kabi, birinchi navbatda, bolaning bilim va ijodiy ehtiyojlarini qondiradigan ta'lim vazifalarini bajarishi bilan bog'liq. Materialning plastikligi va tasvirlangan shaklning hajmi maktabgacha yoshdagi bolaga rasm chizishda emas, balki modellashtirishda ba'zi usullarni o'zlashtirishga imkon beradi. Misol uchun, chizmada harakatni uzatish uzoq o'rganiladigan egri chizig'ni talab qiladigan murakkab vazifadir. Modellashtirishda bu muammoni hal qilish osonlashadi. Bola birinchi navbatda obyektни statik holatda haykalga soladi, so'ngra uning qismlarini rejaga muvofiq bajaradi. Modellashtirishda obyektlarning fazoviy munosabatlarini uzatish ham soddalashtirilgan - obyektlar, haqiqiy hayotda bo'lgani kabi, birin-ketin, yaqinroq va kompozitsiya markazidan uzoqroqqa joylashtiriladi. Aplikatsiya jarayonida bolalar turli predmetlarning oddiy va murakkab shakllari, qismlari va syujetlari bilan tanishadilar, ularni kesib, yopishtiradilar. Syujet tasvirlarini yaratish juda ko'p fikr va tasavvurni talab qiladi. Amaliy mashg'ulotlar matematik tushunchalarni rivojlantirishga yordam beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar eng oddiy geometrik shakllarning nomlari va xususiyatlari bilan tanishadilar, obyektlar va ularning qismlari (chapda, o'ngda, burchakda, markazda va boshqalar) fazoviy joylashuvi va o'lchamlari (ko'proq, kamroq) haqida tasavvurga ega bo'ladilar. Bu murakkab tushunchalarni bolalar dekorativ naqsh yaratish jarayonida yoki obyektни qismlarga bo'lib tasvirlashda osongina egallashadi. Aplikatsiya jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarda rang, ritm, simmetriya hissi rivojlanadi va shu asosda badiiy did shakllanadi. Ular o'zlarining ranglarini yaratadilar, shakllarni to'ldiradilar. Bolalarni turli rang va soyalardagi qog'ozlar bilan ta'minlash, ular chiroyli kombinatsiyalarni tanlash qobiliyatini tarbiyalaydi.

Turli materiallardan qurilish o'yin bilan bog'liq boshqa tasviriy faoliyat turlariga qaraganda ko'proq qo'llaniladi. O'yin ko'pincha qurilish jarayoniga hamroh bo'ladi va bolalar tomonidan yaratilgan qo'l san'atlari odatda o'yinlarda qo'llaniladi. Maktabgacha

ta'lim tashkilotida qurilish turlari - qurilish materialidan, dizaynerlar to'plamlaridan, qog'ozdan, tabiiy va boshqa materiallardan qo'llaniladi. Loyihalash jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalar maxsus bilim, ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Qurilish materialidan loyihalash orqali ular geometrik hajmli shakllar bilan tanishadilar, simmetriya, muvozanat, nisbatlarning ma'nosi haqida tasavvurga ega bo'ladilar. Qog'ozdan yasashda bolalarning geometrik tekislik figuralari, yon, burchak, markaz tushunchalari haqidagi bilimlari oydinlashadi. Bolalar qog'ozni bukish, katlama, kesish, yopishtirish orqali tekis shakllarni o'zgartirish usullari bilan tanishadilar, buning natijasida yangi uch o'lchamli shakl paydo bo'ladi. Tabiiy va boshqa materiallar bilan ishlash bolalarga o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini ko'rsatishga, yangi tasviriy ko'nikmalarga ega bo'lishga imkon beradi. Qurilishning barcha turlari bolalarning konstruktiv fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bola yaratilayotgan obyektning oldindan tasavvur qilishi kerak (aqliy yoki mavjud namuna asosida uning qismlari shakli, o'zida mavjud bo'lgan tayyor shakllarni aqliy ravishda sinab ko'rish, ularning mosligini aniqlash va keyin foydalanish, alohida qismlarni ulash, tafsilotlarni qo'shish, agar kerak bo'lsa - rang berishni qo'llash). Shunday qilib, tasviriy faoliyatdagi mashg'ulotlar o'quv vazifalarini bajarishdan tashqari, bolalarni har tomonlama rivojlantirishning muhim vositasidir. Chizishni, haykaltaroshlikni, loyihalashni o'rganish maktabgacha yoshdagi bolalarning nafaqat aqliy va estetik tarbiyasiga, balki ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Tasviriy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng qiziqarli mashg'ulotlardan biridir. Chizish, modellashtirish, applikatsiya va dizayn tasviriy faoliyat turlari bo'lib, ularning asosiy maqsadi voqelikni obrazli aks ettirishdir. Ushbu turlarning har biri bolaning atrofdagi dunyo haqidagi taassurotlarini aks ettirishda o'ziga xos qobiliyatlarga ega. Shuning uchun tasviriy faoliyat oldida turgan umumiy vazifalar har bir turning xususiyatlariga, materialning o'ziga xosligiga va u bilan ishlash usullariga qarab umumlashtiriladi.

Tasviriy faoliyat bolalarning odamlarning mehnati, turmush tarzi haqidagi g'oyalarini mustahkamlashga yordam beradi. Syujet rasmlarida bolalar yangi binolar haqidagi taassurotlarini aks ettiradilar, turli mehnat jarayonlarini tasvirlaydilar.

Qo'llash orqali maktabgacha yoshdagi bolalar sabzavot, mevalar, gullardan dekorativ naqshlar yasaydilar. Ushbu mavzular bo'yicha mashg'ulotda tarbiyachi nafaqat dizayn, tasvirlangan narsalarning shakli, ularning rangi, balki insonning yangi binolar qurish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirish va hokazolar uchun sarflagan katta mehnati haqida ham gapiradi. bu bolaning insonning mehnat faoliyati haqidagi tushunchasini sezilarli darajada kengaytiradi, maktabgacha yoshdagi bolaning mehnat ta'limiga hissa qo'shadi. Mashg'ulotlar davomida to'g'ri mashg'ulot moslamasi ishlab chiqiladi, chunki tasviriy faoliyat deyarli har doim statik pozitsiya va ma'lum bir holat bilan bog'liq.

Estetik tarbiya. Tasviriy faoliyatning asosiy ahamiyati shundaki, u estetik tarbiya vositasidir, chunki u o'z tabiatiga ko'ra badiiy faoliyatdir. Tasviriy faoliyat jarayonida estetik idrok va hissiyotlarning rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratiladi, ular asta-sekin estetik tuyg'ularga aylanadi, bu esa voqelikka estetik munosabatni shakllantirishga yordam beradi. Estetik idrok birinchi navbatda obyektning yaxlitligiga, uning estetik ko'rinishiga - shakl uyg'unligi, rangning go'zalligi, qismlarning mutanosibligi va boshqalarga qaratilgan. Ammo go'zallikning estetik tuyg'usi bilan sug'orilgan yaxlit estetik idrok hali ham obraz yaratish uchun yetarli emas. Barkamol idrokdan so'ng, bolalarni tasviriy faoliyatda aks ettirilishi mumkin bo'lgan individual xususiyatlarni ajratishga olib borish kerak. Shu bilan birga, idrokni obyektning barcha asosiy xususiyatlar yig'indisida yaxlit yoritish bilan yakunlash va uning tashqi ko'rinishini, ekspressiv fazilatlarini baholash juda muhimdir.

Masalan, qayin daraxtini, magistralning qalinligini, shoxlarning yo'nalishini, ikkalasining rangini sinchkovlik bilan o'rganib chiqib, uning uyg'unligini, novdalarning nozikligini, silliq egilishini yana bir bor ta'kidlash kerak. Shu bilan birga, yana estetik tuyg'u paydo bo'ladi. Estetik idrokni rivojlantirish uchun biror narsa, hodisa bilan tanishishda ularning go'zalligini ta'kidlash, majoziy taqqoslashdan foydalanish juda muhimdir. Go'zal obyektning idrok etishda yuzaga keladigan bevosita estetik tuyg'u turli xil tarkibiy rang hissi, mutanosiblik hissi, shakl hissi, ritm hissi elementlarni o'z ichiga oladi. Obyektlarning xususiyatlarini (shakli, tuzilishi, o'lchami, rangi, kosmosdagi joylashuvi) izolyatsiyasi bolalarda estetik tuyg'uning ushbu tarkibiy qismlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, chiroyli ranglar kombinatsiyasini idrok etishdan estetik tuyg'u paydo bo'lganda rang qorong'u osmonda yorqin yulduzlar, yashil o'tlardagi oltin sariq karahindiba gullari, quyuq palto va yorqin (yoki engil) shlyapa tuyg'usini ajratib ko'rsatish mumkin. Ritm hissi narsaning ritmik uyg'unligi, uning qismlari, masalan, daraxt shoxlari, yopiq o'simliklarning ritmik joylashuvi, birinchi navbatda, idrok etilganda paydo bo'ladi. Estetik tuyg'u loy va sopol buyumlar kabi obyekt shaklining yaxlitligi, uyg'unligi tufayli yuzaga kelishi mumkin. Turli xil binolarni idrok etishda mutanosiblik hissi, konstruktiv yaxlitlik rivojlanadi. Bolalarda estetik tuyg'ularning rivojlanishi ularni turli xil ta'riflar bilan belgilash mumkin bo'lgan obyektni va uning individual xususiyatlarini ulkan, nafis, engil, quvnoq, bayramona, jonli kabi estetik baholashga o'rgatadi.

Bolalarga estetik tarbiya berish va ularning tasviriy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun tasviriy san'at asarlari bilan tanishish katta ahamiyatga ega. Rassomlik, haykaltaroshlik, me'morchilik va amaliy san'at asarlaridagi tasvirlarning yorqinligi, ifodaliligi estetik tajribani keltirib chiqaradi, bolalarga hayot hodisalarini chuqurroq va to'liqroq idrok etishga yordam beradi va chizmalar, modellash, qo'llashda o'z taassurotlarining obrazli ifodasini topishga yordam beradi. Asta-sekin bolalarda badiiy did rivojlanadi.

Badiiy ijodning rivojlanishi. Tasviriy faoliyat bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, bu faqat bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni o'zlashtirish va amaliy qo'llash jarayonida mumkin. Chizish, modellash, aplikatsiya qilishda bolalar atrofdagi dunyo haqidagi taassurotlarini etkazadilar va unga munosabatini bildiradilar. Tarbiyachining vazifasi bolalarga badiiy faoliyatni, obyektlar va hodisalarni ifodali tasvirlashni o'rgatish, ularni shunchaki nusxalash emas.

Tasviriy faoliyat bolalarning estetik idroki, obrazli tafakkuri, tasavvuri rivojlanib, obraz yaratish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarni o'zlashtirgandagina ijodiy xarakter kasb etadi.

Estetik idrok predmet va hodisalarning estetik sifatlarini aks ettiruvchi tegishli g'oyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Faoliyatning ijodiy tabiati g'oyaning paydo bo'lishi va rivojlanishini ta'minlaydi. Chizish, modellash va qo'llashda bola

nafaqat eslab qolgan narsalarni o'tkazadi: u ushbu mavzu bilan bog'liq qandaydir tajribaga ega, unga ma'lum munosabatda bo'ladi. Bitta vakillik turli vaqtlarda, turli vaziyatlarda idrok etilgan narsalarni o'z ichiga oladi. Bularning barchasidan bola tasviriy vositalar yordamida ifoda etadigan tasvir yaratiladi.

Tasviriy san'atning o'ziga xos xususiyati - ifodali tasvirlar yaratish. Biroq, bolalar hech bo'lmaganda ma'lum darajada chizish, modellash va qo'llashda obyektlarga xos xususiyatlarni: shakli, tuzilishi, rangini etkazish qobiliyatini o'zlashtirmasdan tasvir yarata olmaydi. Tasvirning go'zalligi va ta'sirchanligi bolalarning shakl yasash harakatlarini qay darajada o'zlashtirganiga, rasm chizishda, modellashda va qo'llashda buyum shaklini yetkaza olishiga ham bog'liq. Aniq tasvirlangan shakl tasvirni taniqli qiladi va ijrochining o'zida zavq va ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi. Aniq tasvirlangan shakl tasvirni taniqli qiladi va ijrochining o'zida zavq va ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi. Bolalarning voqelik predmetlari va hodisalarini tasvirlashi ayni paytda ularning bu narsa va hodisalarga munosabatini aks ettiradi. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, bolalar obyektning qanchalik go'zalligini, unda nima qiziqarli ekanligini, nima yaxshi, foydali ekanligini, hamdardlik, xushnudlik yoki xafagarchilikni keltirib chiqaradigan narsalarni va hokazolarni qayd etadilar.

Shunday qilib, tasviriy san'at bolalarni har tomonlama rivojlantirishning muhim vositasidir.

2.Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning tasviriy faoliyati - fikrlash, tahlil qilish, sintez qilish, taqqoslash va umumlashtirishni rivojlantirish. U izchil nutqni o'zlashtirishga, so'z boyligini boyitishga va hissiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bilim, kuzatish va taqqoslash zahiralarining kengayishi bolaning umumiy intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tasviriy faoliyat bilan shug'ullanish jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy va irodaviy fazilatlar rivojlanadi. Bolalar diqqatni jamlashni, boshlagan ishini tugatishni, qiyinchiliklarni engib o'tishni va o'rtoqlarini qo'llab-quvvatlashni

o'rganadilar. Jismoniy rivojlanish tezroq sodir bo'ladi, chunki tasviriy faoliyat bolalardan faol harakatlarni va toza havoda muntazam yurishni talab qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik tarbiyasi ularning go'zallik, shakli, rangi, yorqinligi va ranglarning to'yinganligi hissini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi. Ushbu ko'p qirrali rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi bolalarning qiziqishidir.

Tasviriy faoliyat turlari

Maktabgacha yoshdagi tasviriy faoliyat quyidagi faoliyat turlarini o'z ichiga oladi:

- 1). Chizish;
- 2). Modellashtirish;
- 3). Applikatsiya;
- 4). Dizayn.

Ushbu turlarning har biri bolaning atrofdagi dunyo haqidagi taassurotlarini aks ettirishda o'ziga xos qobiliyatlarga ega. Shuning uchun tasviriy faoliyat oldida turgan umumiy vazifalar har bir turning xususiyatlariga, materialning o'ziga xosligiga va u bilan ishlash usullariga qarab umumlashtiriladi. Tasviriy faoliyatning turlari o'rtasidagi bog'liqlik turli materiallar bilan ishlashda shakl hosil qiluvchi harakatlarni izchil o'zlashtirish orqali amalga oshiriladi. Shunday qilib, hajmda berilgan modellashtirish bilan yumaloq shakl bilan tanishishni boshlash yaxshiroqdir. Bola aylananing planar shakli bilan tanishadi. Chizishda chiziqli yo'l yaratiladi. Shunday qilib, ishni rejalashtirayotganda, pedagog qanday materialdan foydalanishni diqqat bilan o'ylab ko'rishi kerak. Bu bolalarga tasvir ko'nikmalarini tez va oson egallashga imkon beradi. Tasviriy faoliyatning bir turi bilan sinfda maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan olingan bilimlar sinfda boshqa ish turlari va boshqa materiallar bilan muvaffaqiyatli ishlatilishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy faoliyatni rivojlantirish xususiyatlari

To'rt yoshga kelib, bolalar allaqachon konstruktiv va tasviriy materiallar bilan tanishish, ulardan foydalanishda ba'zi ko'nikmalarga ega bo'lish xususan, oddiy binolar

yasash, qalam, cho'tka, loydan foydalanish, qog'oz varag'ida harakat qilish orqali atrofda haqiqatda ko'rganlarini tasvirlashi lozim.

To'rt yoshli bolalar obyektlarni tasvirlab, ularga bo'lgan munosabatini aks ettirishga harakat qilishadi. Buning uchun ular turli xil vositalardan foydalanadilar: tasvir uchun obyektlarning ma'lum bir tanlovi; rang tanlash qobiliyati; o'z faoliyati natijalarini chegaralash; so'zlarning qo'shilishi, tasvirlangan narsa yoki hodisa haqida hikoya qilib beradi. Bolalarni loyihalash, qo'llash, chizish va modellash tirishga o'rgatish ularni atrofda narsa va hodisalar bilan tanishtirishdan boshlanadi. Bolaga atrof-muhitni kuzatishga obyektlarni maqsadli tekshirish, tabiat va inson qo'li bilan yaratilgan xilma-xil shakllar bilan tanishtirishga o'rgatiladi. Buning natijasida u dunyoning obrazli tasavvurini rivojlantiradi.

Dastlabki maqsadli kuzatishlarga qo'shimcha ravishda, besh yoshidagi bolalarda ushbu obyektlar haqidagi g'oyalarni aniqlashtirish, ularga qiziqish uyg'otish, idrok etilgan narsalarni uzatish istagini paydo qilish uchun obyektlarni mashg'ulotdan oldin va bevosita mashg'ulotda tekshirishni tashkil qilish kerak.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolada tasviriy va konstruktiv faoliyatni shakllantirishning navbatdagi bosqichi uni turli xil materiallarda obyektlar va hodisalarni tasvirlashning xilma-xil usullari bilan tanishtirishdan iborat.

Tasvirlashning turli usullarini ko'rsatish o'rta guruhdagi yoshga qaraganda muhimroq bo'ladi. Bu yoshda bolalar obyektning ba'zi belgilarini - rangini, umumiy shaklini sezadilar, uning qismlari va tafsilotlarini ajratadilar. Ular buni rasmda yetkazib beradilar. Ammo tasviriy idrok etishning rivojlanishi qo'lning maxsus mahorati rivojidan oldida bo'ladi. Shu sababli, bola tasvir usullarining vizual namoyishiga juda muhtoj bo'lib, u grafik va plastik shartli tasvirlar haqida g'oyalarni shakllantiradi. Ushbu usullarni xotiradan takrorlash yoki tarbiyachining ko'rsatmasidan keyin bir necha marta takrorlash, bolalar qo'llarini va ko'zlarini mashq qiladilar, buning natijasida rasm chizish va modellash tirishda shakllantiruvchi harakatlar rivojlanadi, vizual-motor muvofiqlashtirish yaxshilanadi.

To'rt yoshga kelib, bolalar o'z faoliyati natijalariga qiziqishni kuchaytiradilar. Bola tomonidan yaratilgan tasvirni boshqalar tomonidan tan olinishi samarali

tarbiyaviy momentdir. Bolalar o'zlarining tasvirlaridan hayratda qolishadi va o'rtoqlari va tarbiyachisidan xuddi shunday hayratni kutishadi. Tanqidiy mulohazalar ko'pincha ular tomonidan haqorat sifatida qabul qilinadi va ijobiy natija bermaydi. Biroq, ular o'z xatolarini o'zlari topadilar. Shu sababli, tarbiyachining vazifasi bola bajarilgan vazifaning to'g'riligiga aniq ishonch hosil qiladigan vaziyatlarni yaratishdir. Misol uchun, chizilgan rasmda bolaga o'zi chizgan ob'ektni maxsus tayyorlangan joyga olib borishni va uni o'zi xohlagan joyga qo'yishni taklif qilish mumkin. Agar chizilgan yoki yirtilgan bo'lsa, u holda bola bajarilgan ishning beparvoligiga aniq ishonch hosil qiladi va kamchiliklarni bartaraf etishga harakat qiladi.

Bolalarda rasm chizish natijalariga baholovchi munosabatni shakllantirishga o'yin vaziyatlaridan foydalangan holda barcha bolalar ishlarini tashkiliy ko'rib chiqish, shuningdek, dastlab tarbiyachi, so'ngra bolalarning o'zlari tomonidan rasmlardan hikoyalar tuzish yordam beradi. Shu maqsadda tarbiyachi chizmalar osilgan joyni oldindan tayyorlashi mumkin. Chizishni tugatgandan so'ng, bola darhol uni oladi va tarbiyachi ko'rsatgan joyga osib qo'yadi. Shu bilan birga, bola o'z ishini boshqalar bilan solishtirishi, o'zi yoqtirgan rasimga ko'ra hikoyani o'ylab topishi mumkin. Barcha bolalar rasm chizishni tugatgandan so'ng, tarbiyachi birinchi navbatda rasmlarni ko'rib chiqishga, ularni baholashga va hech bo'lmaganda juda qisqa, boshlang'ich hikoya qilishga muvaffaq bo'lganlarga murojaat qilib, ko'rib chiqishni tashkil qiladi.

Tarbiyachi bolalar gapirganda, chizilgan narsalarni ro'yxatga olish bilan cheklanib qolmasliklari yoki chizmalarni faqat bajarilishning aniqligi nuqtai nazaridan baholashlari kerak. Tasvirlangan qahramon nima qilayotgani (qilgan) yoki chizilgan ob'ekt bilan nima sodir bo'lganligi, uni qaerga va nima uchun qo'yganligi va nima uchun ularga ushbu aniq ishni yoqtirishi haqida o'ylashni taklif qilish kerak. Bunday holda, bolalar, go'yo, statik elementar tasvirlar bilan o'ynaydilar, jonlantiradilar, tasvirlanganlarga munosabatini ko'rsatadilar. Aynan shu vaziyatda bolada taklif qilingan mavzuga doimiy qiziqish, shuningdek, faoliyat natijalarini baholashda reja va ob'ektivlik shakllana boshlaydi.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolaning vizual faoliyati unga olingan bilimlarni amaliyotda mustaqil ravishda qo'llash, badiiy faoliyatda faol mashq qilish, individual

va birgalikda ishlash ko'nikmalarini egallash va uning natijalaridan qoniqish imkoniyatini beradi.

Biroq, 4-5 yoshli bolalar hali ham o'zlarining rivojlanishida yosh maktabgacha yoshdagi bolalarga xos bo'lgan bir qator xususiyatlarni saqlab qolishadi. Shu munosabat bilan, o'rta yoshli bolaning vizual faoliyati ko'pincha hali ham o'yin xarakteriga ega. Tarbiyachi mashg'ulotlarni rejalashtirishda ushbu holatni hisobga olishi va ularga o'yin momentlari va vaziyatlarni kiritishi kerak.

3. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonini tashkil etish.

ta'lim tashkilotida u asosan katta yoshdagi guruhlarda hal qilinadi. Treningning

Loyihaning ta'lim maqsadlarini amalga oshirish tarbiyalanuvchilarning oilalari bilan faol hamkorlikni o'z ichiga oladi.

Loyihani amalga oshirishning uzoq muddatli rejasi jadval shaklida taqdim etilgan bo'lib, unda har bir 10 kun (ustun) uchun tashkil etish shakllari, bolalar bilan ishlash vazifalari, qo'llaniladigan metodik usullarning tavsifi ko'rsatilgan. Loyihada shuningdek, ota-onalar bilan ishlash (qatorlar) ham taqdim etiladi.

Ish rejasi

3.1-jadval

1-hafta

Sana	Tashkilot shakli	Vazifa	Uslubiy texnikaning tavsifi	Ota- onalar bilan ishlash

Dushanba	Kooperativ faoliyat	Bolalarni yaqin atrof-muhit bilan tanishtirishni davom eting, o'rganishni rag'batlantiring, halqalardan iborat piramida haqida ko'rib chiqing va gapiring, o'qituvchining savollariga javob bering.	Reproduktiv xarakterdagi muammolar, piramida halqalarini taktik tekshiruv.	Individual maslahat "Bolani chizishga qanday o'rgatish kerak"
Seshanba	Kooperativ faoliyat "Sehrli sumka"	Ob'ektlarning shaklini tekshirishni, uning hajmini so'z bilan belgilashni o'rganishni davom eting.	Didaktik o'yin Tekshiruv taktik uzuklari	Kooperativ faoliyat "Men qila olaman - men o'rgataman"
	"Ko'p rangli uzuklar" ni modellash tirish	Plastilinni kaftlar orasiga / stolga to'g'ridan- to'g'ri harakatlar bilan qanday qilib siljitishni o'rgatishda davom	Haykaltaroshlik usulini ko'rsatish, individual yordam	

		eting, halqani katlayin, uchlarini bosib ulang.		
Chorshanba	Mustaqil faoliyat Maktabgacha ta'lim tashkilotiqofiyasi "Mang'i-qarg'a pishirilgan bo'tqa"	Barmoqlar harakatining tabiatini, aylana konturini mustahkamlashga hissa qo'shing	Bolalar harflarni o'qishini havoda qanday chizish kerakligini ko'rsatish	
	Yurish. Qorda halqalarni chizish	Dumaloq shaklni yuqoridan pastga soat yo'nalishi bo'yicha chizish usulini o'zlashtirishni mustahkamlash.	Doira bo'ylab harakat yo'nalishini saqlab qolish mahoratini mashq qilishni eslatish	
	Chizmasi "Chiroyli to'plar"	Cho'tkani to'g'ri ushlab turish qobiliyatini rivojlantirishni davom eting. Yuqoridan pastgacha, chapdan o'ngga	. Chizish usullarini ko'rsatish. individual yordam	

		turli xil texnikalar bilan konturdan tashqariga chiqmasdan rasm chizish texnikasini rivojlantirishga ko'maklashish		
Payshanba	Birgalikda faoliyat D / va "Katta va kichik doiralar" (7-ilova)	Dumaloq shakldagi ob'ektlarni topishga, kontur bo'ylab tekshirishga, kuzatishga hissa qo'shing	Geometrik shakllarni didaktik o'yin bilan tekshirish, ikki qo'l bilan taktil tekshiruvini qabul qilish	Qo'shma tadbirlar. Ta'lim holati. Qorni shakllantirish. Bolalar va otalar. Uy vazifasi. "Turli materiallardan qor odamni ishlab chiqish" Qo'shma faoliyati
	Qordan odamga qoyil yuring (8-ilova)	Qorning xususiyati bilan tanishish, qor to'pini aylantirishni o'rganing. Tuyg'ularni shakllantirish uchun sharoit yarating	Reproduktiv muammolar, to'pning shaklini taktil tekshiruvi	
	Mustaqil faoliyat Niyat bilan chizish	Tasavvurni rivojlantirish, samarali faoliyatni tanlashda	Ishlab chiqarish faoliyatining namoyishi	

		mustaqillikni, materiallarni tanlashda: qalam, bo'r, bo'yoqlar, flomaster.		
--	--	--	--	--

KUTILGAN NATIJALAR VA ULARNI BAHOLASH MEZONLARI

BOLALAR UCHUN:

- ob'ektlarni shakli bo'yicha ajratish, so'z bilan yumaloq shaklni belgilash qobiliyati;
- yumaloq shaklni grafik va plastik tasvirlash usullarini egallash;
- qismlarning yumaloq shaklini etkazadigan ko'p qismli dizayndagi ob'ektlarni tasvirlash qobiliyati;
- Tasviriy san'atga qiziqish kuchli.

OTA-ONA UCHUN:

- bolalar tasviriy san'atini shakllantirish muammosiga qiziqishni oshirish.
- Bolalarning rasm chizish, modellastirishga muhtojligi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish istagi paydo bo'lishi kabi natijaga erishiladi.

O'QITUVCHIDA:

- o'qituvchining kasbiy malakasini oshiradi.
- uslubiy cho'chqachilik bankini yangi materiallar bilan to'ldiradi.

Nazorat savollari

1. Tasvirif faoliyat tushunchasi va mohiyati?
2. Tasviriy faoliyat turlari?
3. Tasviriy faoliyatga o'rgatish fanining kategoriyalari?

Asosiy adabiyotlar

- 1.O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o‘quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y
- 2.Vazirlar Mahkamasining “Bolalarni boshlang‘ich ta’limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2020-yil 9-martdagi 132-sonli qarori.
- 3.“Ilm yo‘li” variativ dasturi. Toshkent “Sano-standart” 2020 yil.
- 4.“Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi)
- 5.“Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti”ni tasdiqlash to‘g‘risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.
- 6.Евдокимова Е. С. Технология проектирования в ДОУ: Библиотека руководителя ДОУ. М:ТЦ «Сфера», 2010г
- 7.Веракса Н. Е., Веракса А. Н. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений. – М. Мозаика-Синтез, 2010.

Mashg‘ulotlar shakli:
Seminar mashg‘ulot (S) VII -semestr

S1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari
S2	Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish
S3	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish
S4	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish
S5	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.
S6	Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari
S7	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediya lardan foydalanish
S8	Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediya lardan foydalanish
	JAMI: 16 soat

SEMINAR MASHG'ULOTLAR UCHUN TOPSHIRIQLAR KEYS STADI, VAZIYATLI MASALALAR VA TESTLAR

1-Mavzu: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari
2. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalashning ahamiyati.

Mashg'ulot maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalar tovushlarning to'g'ri talaffuzi yuzasidan olib boriladigan ishlarni talabalarga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

“Bahs-munozara” metodi.

Biror mavzu bo'yicha ta'lim oluvchilar bilan o'zaro bahs, fikr almashinuv tarzida o'tkaziladigan o'qitish metodidir.

Har qanday mavzu va muammolar mavjud bilimlar va tajribalar asosida muhokama qilinishi nazarda tutilgan holda ushbu metod qo'llaniladi. Bahs-munozarani boshqarib borish vazifasini ta'lim oluvchilarning biriga topshirishi yoki ta'lim beruvchining o'zi olib borishi mumkin. Bahs-munozarani erkin holatda olib borish va har bir ta'lim oluvchini munozaraga jalb etishga harakat qilish lozim. Ushbu metod olib borilayotganda ta'lim oluvchilar orasida paydo bo'ladigan nizolarni darhol bartaraf etishga harakat qilish kerak.

“Bahs-munozara” metodini o'tkazishda quyidagi qoidalarga amal qilish kerak:

- ✓ barcha ta'lim oluvchilar ishtirok etishi uchun imkoniyat yaratish;
- ✓ “o'ng qo'l” qoidasi (qo'lini ko'tarib, ruxsat olgandan so'ng so'zlash)ga rioya qilish;

- ✓ fikr-g'oyalarni tinglash madaniyati;
- ✓ bildirilgan fikr-g'oyalarning takrorlanmasligi;
- ✓ bir-birlariga o'zaro hurmat.

Quyida “Bahs-munozara” metodini o'tkazish tuzilmasi berilgan.

“Bahs-munozara” metodining tuzilmasi

“Bahs-munozara” metodining bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. Ta'lim beruvchi munozara mavzusini tanlaydi va shunga doir savollar ishlab chiqadi.

2. Ta'lim beruvchi ta'lim oluvchilarga muammo bo'yicha savol beradi va ularni munozaraga taklif etadi.

3. Ta'lim beruvchi berilgan savolga bildirilgan javoblarni, ya'ni turli g'oya va fikrlarni yozib boradi yoki bu vazifani bajarish uchun ta'lim oluvchilardan birini kotib etib tayinlaydi. Bu bosqichda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchilarga o'z fikrlarini erkin bildirishlariga sharoit yaratib beradi.

4. Ta'lim beruvchi ta'lim oluvchilar bilan birgalikda bildirilgan fikr va g'oyalarni guruhlariga ajratadi, umumlashtiradi va tahlil qiladi.

5. Tahlil natijasida qo'yilgan muammoning eng maqbul echimi tanlanadi.

2-Mavzu: Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotida turli yosh guruhlarida loyihalash o'yinlarini tashkil etish.

2. Katta va tayyorlov guruhlarida va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish

Mashg'ulot maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalar tovushlarning to'g'ri talaffuzi yuzasidan olib boriladigan ishlarni talabalarga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

“Tushunchalar tahlili” metodi

Metodning mohiyati. Ushbu uslub o'quv predmeti mavzularini yodga olish, biron - bir mavzu bo'yicha pedagog, tomonidan berilgan tushunchalarga mustaqil ravishda o'z izohlarini berish, shu orqali o'z bilimlarini tekshirib baholashga imkoniyat yaratishga yo'naltirilgan.

Metodning maqsadi. Mashg'ulotda o'tilgan mavzuni egallaganlik va mavzu bo'yicha tayanch tushunchalarni o'zlashtirib olinganlik darajalarini aniqlash, o'z

bilimlarini mustaqil ravishda erkin bayon eta olish, o'zlarining bilim darajalarini baholay olish, yakka va guruhlarda ishlay olish, safdoshlarining fikriga hurmat bilan karash, shuningdek o'z bilimlarini bir tizimga keltira olishga o'rgatish.

Metodning qo'llanishi: o'quv mashg'ulotlarining barcha turlarida (dars boshlanishi yoki dars oxirida, yoki o'quv predmetining biron bir bo'limi tugallanganda) o'tilgan mavzuni o'zlashtirilganlik darajasini baholash, takrorlash, mustahkamlash yoki oraliq va yakuniy nazorat o'tkazish uchun, shuningdek, yangi mavzuni boshlashdan oldin ta'lim oluvchilarning-bilimlarini tekshirib olish uchun mo'ljallangan. Ushbu uslubni mashg'ulot jarayonida yoki mashg'ulotning bir qismida yakka, kichik guruh hamda jamoya shaklida tashkil etish mumkin. Ushbu uslubdan uyga vazifa berishda ham foydalansa bo'ladi.

Mashg'ulotni o'tkazish tartibi:

- tinglovchilarni guruhlariga (sharoitga karab) ajratadi;
- tinglovchilar mashg'ulotni o'tkazishga qo'yilgan talab qoidalar bilan tanishtiriladi;
- tarqatma materiallar guruh a'zolariga tarqatiladi.
- tinglovchilar yakka tartibda o'tilgan mavzu yoki yangi mavzu bo'yicha tarqatma materialda berilgan tushunchalar bilan tanishadilar;
- tinglovchilar tarqatma materialda mavzu bo'yicha berilgan tushunchalar yoniga egallagan (yoki o'zlarining) bilimlari asosida (berilgan tushunchalarni qanday tushungan bo'lsalar shunday) izoh yozadilar (yakka tartibda);
- pedagog tarqatma materialda mavzu bo'yicha berilgan tushunchalarni o'qiydi va jamoa bilan birgalikda har bir tushunchaga to'g'ri izoxni belgilaydi yoki ekranda har bir tushunchaning izohi berilgan slayd orqali (imkoni bo'lsa) tanishtiriladi;
- har bir tinglovchi to'g'ri javob bilan belgilangan javoblarning farqlarini aniqlaydilar, kerakli tushunchaga ega bo'ladilar, o'z-o'zlarini tekshiradilar, baholaydilar, shuningdek bilimlarini yana bir bor mustahkamlaydilar.

“Tushunchalar tahlili” metodidan bir darsning o'zida dars boshlanishida o'tgan mavzuni takrorlash, mustahkamlash yoki yangi mavzu bo'yicha o'quvchilarning dastlabki bilimlari, qanday tushunchalarni egallaganliklari va shu darsning oxirida

bugungi mavzudan nimalarni bilib olganliklarini aniqlash uchun ham foydalanish mumkin

Tushunchalar	mazmuni
boshqaruv	
o'zlashtirish	
menejment	
omil	
tamoil	
muloqat	

3-Mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotida syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirishning ahamiyati.
2. Maktabgacha ta'lim tashkilotida syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirishda tarbiyachining o'rni.

Mashg'ulot maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirisholib boriladigan ishlarni talabalarga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

“SWOT-tahlil” metodi

Metodning maqsadi: mavjud nazariy bilimlar va amaliy tajribalarni tahlil qilish, taqqoslash orqali muammoni hal etish yo'llarini topish, bilimlarni mustahkamlash, takrorlash, baholash, mustaqil, tanqidiy fikrlashni, nostandart tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

S – (strength)	• кучли томонлари
W – (weakness)	• заиф, кучсиз томонлари
O – (opportunity)	• имкониятлари
T – (threat)	• тўсиқлар

Bu metod 1963 yilda Garvard universitetining professori Andryus tomonidan biznes siyosati muammolariga bag'ishlangan xalqaro konferensiyada birinchi marta taklif etilgan. Dastlab bu metod mavjud vaziyat haqidagi bilimlarni tizimlashtirish maqsadida qo'llangan. U o'rganilayotgan ob'ekt, vaziyat yoki jarayonning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, shuningdek, ob'ektni o'rab turgan tashqi muhit bilan bog'liq xavf xatarlarni aniqlashni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Bu metodni ta'lim jarayonida qo'llash o'quvchilarda tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikma va malakalarini shakllantirish va kengaytirishga xizmat qiladi.

Metodni qo'llashga qo'yiladigan talablar - SWOT –universal tahlil metodini umumta'lim maktablarida qo'llash uchun pedagoglar ham, o'quvchilar ham ma'lum bir tayyorgarlikdan o'tgan bo'lishi, ya'ni bu metodning maqsadi, qo'llanilish holatlari haqida to'liq tasavvurga ega bo'lishi lozim. Bunda o'rganilayotgan ob'ekt yoki masalaga taalluqli bo'lgan ichki va tashqi faktorlarni ajratish, ijobiy va salbiy omillarni ajrata olish malakalari shakllangan bo'lishi talab etiladi. Shuningdek, tahlilini o'tkazish jarayonida ijtimoiy, siyosiy, madaniy muhitdagi o'zgarishlarni hisobga olish talab etiladi.

4-Mavzu: Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish

Reja:

1. Til va nutq markazlarida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish
2. Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirishning ahamiyati.

Mashg'ulot maqsadi: Bo'lajak tarbiyachilarga rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirishga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

“Xulosalash” (Rezyume, Veer) metodi

Metodning maqsadi: Bu metod murakkab, ko'p tarmoqli, mumkin qadar, muammoli xarakteridagi mavzularni o'rganishga qaratilgan. Metodning mohiyati shundan iboratki, bunda mavzuning turli tarmoqlari bo'yicha bir xil axborot beriladi va ayni paytda, ularning har biri alohida aspektlarda muhokama etiladi. Masalan, muammo ijobiy va salbiy tomonlari, afzallik, fazilat va kamchiliklari, foyda va zararlari bo'yicha o'rganiladi. Bu interfaol metod tanqidiy, tahliliy, aniq mantiqiy fikrlashni muvaffaqiyatli rivojlantirishga hamda tinglovchilarning mustaqil g'oyalari, fikrlarini yozma va og'zaki shaklda tizimli bayon etish, himoya qilishga imkoniyat yaratadi. “Xulosalash” metodidan ma'ruza mashg'ulotlarida individual va juftliklardagi ish shaklida, amaliy va seminar mashg'ulotlarida kichik guruhlardagi ish shaklida mavzu yuzasidan bilimlarni mustahkamlash, tahlil qilish va taqqoslash maqsadida foydalanish mumkin.

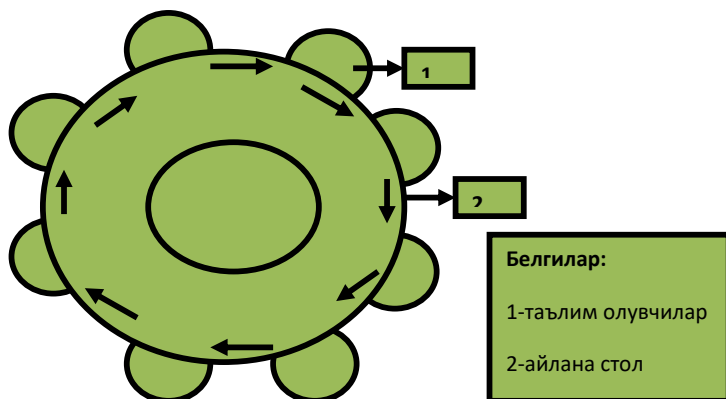
Metodni amalga oshirish tartibi:

- pedagog ishtirokchilarni 5-6 kishidan iborat kichik guruhlariga ajratadi;

➤ dars maqsadi, shartlari va tartibi bilan ishtirokchilarni tanishtirgach, har bir guruhga umumiy muammoni tahlil qilinishi zarur bo'lgan qismlari tushirilgan tarqatma materiallarni tarqatadi;

➤ har bir guruh o'ziga berilgan muammoni atroflicha tahlil qilib, o'z mulohazalarini tavsiya etilayotgan sxema bo'yicha tarqatmaga yozma bayon qiladi; navbatdagi bosqichda barcha guruhlar o'z taqdimotlarini o'tkazadilar. Shundan so'ng, pedagog tomonidan tahlillar umumlashtiriladi, zaruriy axborotlar bilan to'ldiriladi va mavzu yakunlanadi. **“Davra suhbat” metodi**

Aylana stol atrofida berilgan muammo yoki savollar yuzasidan ta'lim oluvchilar tomonidan o'z fikr-mulohazalarini bildirish orqali olib boriladigan o'qitish metodidir.

“Davra suhbat” metodi qo'llanilganda stol-stullarni doira shaklida joylashtirish kerak. Bu har bir ta'lim oluvchining bir-biri bilan “ko'z aloqasi”ni o'rnatib turishiga yordam beradi. Davra suhbatining og'zaki va yozma shakllari mavjuddir. Og'zaki davra suhbatida ta'lim beruvchi mavzuni boshlab beradi va ta'lim oluvchilardan ushbu savol bo'yicha o'z fikr-mulohazalarini bildirishlarini so'raydi va aylana bo'ylab har bir ta'lim oluvchi o'z fikr-mulohazalarini og'zaki bayon etadilar. So'zlayotgan ta'lim oluvchini barcha diqqat bilan tinglaydi, agar muhokama qilish lozim bo'lsa, barcha fikr-mulohazalar tinglanib bo'lingandan so'ng muhokama qilinadi. Bu esa ta'lim oluvchilarning mustaqil fikrlashiga va nutq madaniyatining

rivojlanishiga yordam beradi. Quyida “Davra suhbat” metodining tuzilmasi keltirilgan

Davra stolining tuzilmasi

Yozma davra suhbatida ham stol-stullar aylana shaklida joylashtirilib, har bir ta’lim oluvchiga konvert qog’ozi beriladi. Har bir ta’lim oluvchi konvert ustiga ma’lum bir mavzu bo’yicha o’z savolini beradi va “Javob varaqasi”ning biriga o’z javobini yozib, konvert ichiga solib qo’yadi. Shundan so’ng konvertni soat yo’nalishi bo’yicha yonidagi ta’lim oluvchiga uzatadi. Konvertni olgan ta’lim oluvchi o’z javobini “Javoblar varaqasi”ning biriga yozib, konvert ichiga solib qo’yadi va yonidagi ta’lim oluvchiga uzatadi. Barcha konvertlar aylana bo’ylab harakatlanadi. Yakuniy qismda barcha konvertlar yig’ib olinib, tahlil qilinadi.

“Davra suhbat” metodining bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. Mashg’ulot mavzusi e’lon qilinadi.
2. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarni mashg’ulotni o’tkazish tartibi bilan tanishtiradi.
3. Har bir ta’lim oluvchiga bittadan konvert va javoblar yozish uchun guruhda necha ta’lim oluvchi bo’lsa, shunchadan “Javoblar varaqalari”ni tarqatilib, har bir javobni yozish uchun ajratilgan vaqt belgilab qo’yiladi. Ta’lim oluvchi konvertga va “Javoblar varaqalari”ga o’z ismi-sharifini yozadi.
4. Ta’lim oluvchi konvert ustiga mavzu bo’yicha o’z savolini yozadi va “Javoblar varaqasi”ga o’z javobini yozib, konvert ichiga solib qo’yadi.
5. Konvertga savol yozgan ta’lim oluvchi konvertni soat yo’nalishi bo’yicha yonidagi ta’lim oluvchiga uzatadi.
6. Konvertni olgan ta’lim oluvchi konvert ustidagi savolga “Javoblar varaqalari”dan biriga javob yozadi va konvert ichiga solib qo’yadi hamda yonidagi ta’lim oluvchiga uzatadi.
7. Konvert davra stoli bo’ylab aylanib, yana savol yozgan ta’lim oluvchining o’ziga qaytib keladi. Savol yozgan ta’lim oluvchi konvertdagi “Javoblar varaqalari”ni baholaydi.
8. Barcha konvertlar yig’ib olinadi va tahlil qilinadi.

Ushbu metod orqali ta'lim oluvchilar berilgan mavzu bo'yicha o'zlarining bilimlarini qisqa va aniq ifoda eta oladilar. Bundan tashqari ushbu metod orqali ta'lim oluvchilarni muayyan mavzu bo'yicha baholash imkoniyati yaratiladi. Bunda ta'lim oluvchilar o'zlari bergan savollariga guruhdagi boshqa ta'lim oluvchilar bergan javoblarini baholashlari va ta'lim beruvchi ham ta'lim oluvchilarni ob'ektiv baholashi mumkin.

5-Mavzu: Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.

Reja:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotida tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.

2. Mashg'ulotdan tashqari vaqtlarda tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.

Mashg'ulot maqsadi: Bo'lajak tarbiyachilarni tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish talabalarga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

«FSMU» metodi

Metodning maqsadi: Mazkur metod ishtirokchilardagi umumiy fikrlardan xususiy xulosalar chiqarish, taqqoslash, qiyoslash orqali axborotni o'zlashtirish, xulosalash, shuningdek, mustaqil ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur metoddan ma'ruza mashg'ulotlarida, mustahkamlashda, o'tilgan mavzuni so'rashda, uyga vazifa berishda hamda amaliy mashg'ulot natijalarini tahlil etishda foydalanish tavsiya etiladi.

Metodni amalga oshirish tartibi:

➤ qatnashchilarga mavzuga oid bo'lgan yakuniy xulosa yoki g'oya taklif etiladi;
➤ har bir ishtirokchiga FSMU metodining bosqichlari yozilgan qog'ozlarni tarqatiladi:

➤ ishtirokchilarning munosabatlari individual yoki guruhiiy tartibda taqdimot qilinadi.

FSMU tahlili qatnashchilarda kasbiy-nazariy bilimlarni amaliy mashqlar va mavjud tajribalar asosida tezroq va muvaffaqiyatli o'zlashtirilishiga asos bo'ladi.

“Bahs-munozara” metodi.

Biror mavzu bo'yicha ta'lim oluvchilar bilan o'zaro bahs, fikr almashinuv tarzida o'tkaziladigan o'qitish metodidir.

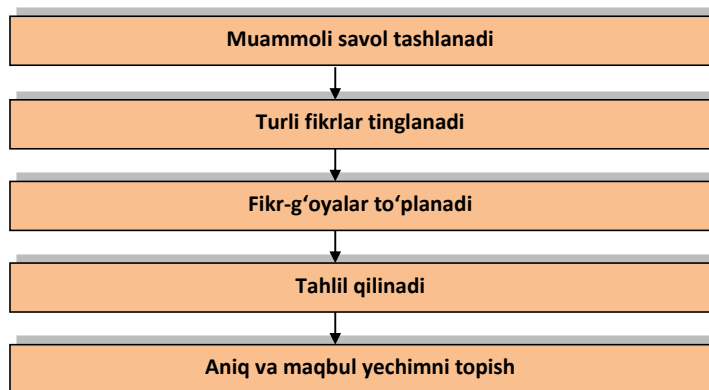
Har qanday mavzu va muammolar mavjud bilimlar va tajribalar asosida muhokama qilinishi nazarda tutilgan holda ushbu metod qo'llaniladi. Bahs-munozarani boshqarib borish vazifasini ta'lim oluvchilarning biriga topshirishi yoki ta'lim beruvchining o'zi olib borishi mumkin. Bahs-munozarani erkin holatda olib borish va har bir ta'lim oluvchini munozaraga jalb etishga harakat qilish lozim. Ushbu metod olib borilayotganda ta'lim oluvchilar orasida paydo bo'ladigan nizolarni darhol bartaraf etishga harakat qilish kerak.

“Bahs-munozara” metodini o'tkazishda quyidagi qoidalarga amal qilish kerak:

- ✓ barcha ta'lim oluvchilar ishtirok etishi uchun imkoniyat yaratish;
- ✓ “o'ng qo'l” qoidasi (qo'lini ko'tarib, ruxsat olgandan so'ng so'zlash)ga rioya qilish;

- ✓ fikr-g'oyalarni tinglash madaniyati;
- ✓ bildirilgan fikr-g'oyalarning takrorlanmasligi;
- ✓ bir-birlariga o'zaro hurmat.

Quyida “Bahs-munozara” metodini o'tkazish tuzilmasi berilgan.

“Bahs-munozara” metodining tuzilmasi

“Bahs-munozara” metodining bosqichlari quyidagilardan iborat:

6. Ta’lim beruvchi munozara mavzusini tanlaydi va shunga doir savollar ishlab chiqadi.

7. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarga muammo bo’yicha savol beradi va ularni munozaraga taklif etadi.

8. Ta’lim beruvchi berilgan savolga bildirilgan javoblarni, ya’ni turli g’oya va fikrlarni yozib boradi yoki bu vazifani bajarish uchun ta’lim oluvchilardan birini kotib etib tayinlaydi. Bu bosqichda ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarga o’z fikrlarini erkin bildirishlariga sharoit yaratib beradi.

9. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilar bilan birgalikda bildirilgan fikr va g’oyalarni guruhlariga ajratadi, umumlashtiradi va tahlil qiladi.

Tahlil natijasida qo’yilgan muammoning eng maqbul echimi tanlanadi.

6-Mavzu: Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari

Reja:

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari ning ahamiyati
2. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari ni qo’llashda tarbiyachilarga qo’yiladigan talablar.

Mashg'ulot maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalariga talabalarga o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

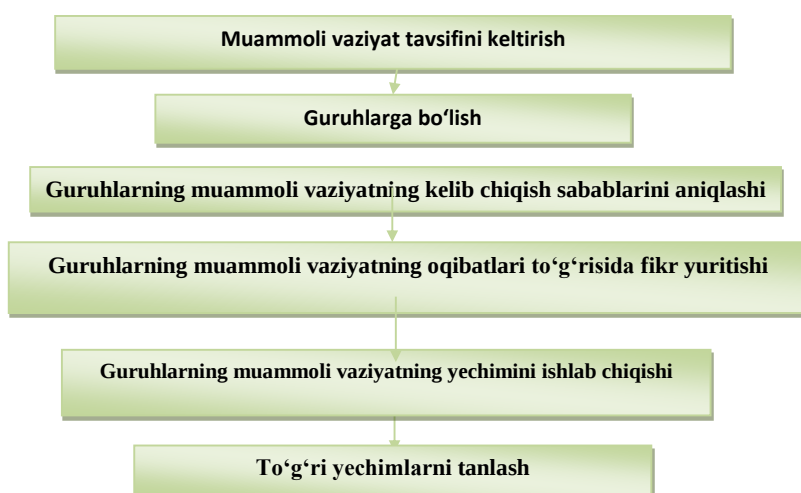
Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska.

“Muammoli vaziyat” metodi.

Ta'lim oluvchilarda muammoli vaziyatlarning sabab va oqibatlarini tahlil qilish hamda ularning echimini topish bo'yicha ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metoddir.

“Muammoli vaziyat” metodi uchun tanlangan muammoning murakkabligi ta'lim oluvchilarning bilim darajalariga mos kelishi kerak. Ular qo'yilgan muammoning echimini topishga qodir bo'lishlari kerak, aks holda echimni topa olmagach, ta'lim oluvchilarning qiziqishlari so'nishiga, o'zlariga bo'lgan ishonchlarining yo'qolishiga olib keladi. «Muammoli vaziyat» metodi qo'llanilganda ta'lim oluvchilar mustaqil fikr yuritishni, muammoning sabab va oqibatlarini tahlil qilishni, uning echimini topishni o'rganadilar. Quyida “Muammoli vaziyat” metodining tuzilmasi keltirilgan.

“Muammoli vaziyat” metodining tuzilmasi

“Muammoli vaziyat” metodining bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. Ta’lim beruvchi mavzu bo’yicha muammoli vaziyatni tanlaydi, maqsad va vazifalarni aniqlaydi. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarga muammoni bayon qiladi.
2. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarni topshiriqning maqsad, vazifalari va shartlari bilan tanishtiradi.
3. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarni kichik guruhlariga ajratadi.
4. Kichik guruhlar berilgan muammoli vaziyatni o’rganadilar. Muammoning kelib chiqish sabablarini aniqlaydilar va har bir guruh taqdimot qiladi. Barcha taqdimotdan so’ng bir xil fikrlar jamlanadi.
5. Bu bosqichda berilgan vaqt mobaynida muammoning oqibatlari to’g’risida fikr-mulohazalarini taqdimot qiladilar. Taqdimotdan so’ng bir xil fikrlar jamlanadi.
6. Muammoni echishning turli imkoniyatlarini muhokama qiladilar, ularni tahlil qiladilar. Muammoli vaziyatni echish yo’llarini ishlab chiqadilar.
7. Kichik guruhlar muammoli vaziyatning echimi bo’yicha taqdimot qiladilar va o’z variantlarini taklif etadilar.
8. Barcha taqdimotdan so’ng bir xil echimlar jamlanadi. Guruh ta’lim beruvchi bilan birgalikda muammoli vaziyatni echish yo’llarining eng maqbul variantlarini tanlab oladi.

7-Mavzu: Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida mul’timediyalardan foydalanish

Reja:

Mashg’ulot maqsadi: Maktabgacha yoshdagi bolalar tovushlarning to’g’ri talaffuzi yuzasidan olib boriladigan ishlarni talabalarga o’rgatish.

Seminar mashg’ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositlari: darslik, O'MK, elektron doska.

Sветофор metodi

Ta'rif. Ma'lum mavzuni o'rganish vaqtida tarbiyachi u bo'yicha tezislarini tayyorlaydi (5-7ta, mavzuning murakkabligiga qarab). Tezislar navbatma-navbat doskaga yoziladi (tasviri tushiriladi yoki oldindan tayyorlangan plakatlar shaklida ilib qo'yiladi). Talabalarga o'ylab chiqish uchun 1 daqiqa vaqt beriladi. So'ng tezis bilan rozi bo'lgan har bir talaba yashil kartochkani ko'taradi; rozi bo'lmagan – qizil kartochkani; ikkilanayotgan yoki qaror qabul qilishda betaraf bo'lishni xohlayotgan – sariq kartochkani yuqoriga ko'taradi. Agar ishtirokchilar fikri asosan bir-biriga mos keladigan bo'lsa, tarbiyachi navbatdagi tezisga o'tadi. Agar tezis muhokama qilinishni talab qilsa, ishtirokchilardan o'z qarorlarini asoslab berish iltimos qilinadi.

Afzalliklari. Ushbu mashq barcha talabalarning fikrini bilib olishga imkon beradi: harch kim oddiygina tomoshabin bo'lib qolmaydi. Ishtirokchilarning ko'pchiligida mashq boshlanganidan keyin birozdan so'ng nuqtai nazardagi tafovutlar sabablarini bilish va o'z fikrini asoslash bo'yicha kuchli qiziqish paydo bo'ladi. Talabalarning nutqini, o'z nuqtai nazarini himoya qilish, asoslash qobiliyatini rivojlantiradi.

Qiyinchiliklari. Agar vaqt cheklovlari sababli munozara o'tkazishga imkon bo'lmasa, ushbu uslubdan foydalanish kerak emas. Agar tezislarining ko'pchiligi bo'yicha ishtirokchilar fikri bir-biriga mos kelsa, mashqqa bo'lgan qiziqish tezda yo'qoladi. Mashq o'tkazish uchun resurslarni puxtalik bilan tayyorlashni talab qiladi.

Panelli munozara metodi

Ta’rifi Katta guruhda o’tkaziladi (25 kishi va undan ortiqroq):

1. Munozara muammosi tarbiyachi tomonidan ifodalanadi;

1. Talabalar 5-6 kishidan iborat kichik guruhlariga bo’linib, auditoriyada doira shaklida joylashadilar;

1. Har bir guruh a’zolari munozara davomida ularning nuqtai nazarini himoya qiladigan vakilni yoki raisni tanlab oladilar;

1. Muammo kichik guruhda 15-20 daqiqa davomida muhokama etilib, umumiy nuqtai nazar ishlab chiqiladi;

1. Guruhlar vakillari doira o’rtasiga to’planib, guruhning nuqtai nazarini himoya qilish uchun guruh fikrini bayon etish imkoniga ega bo’ladilar. Qolgan ishtirokchilar muhokama jarayoni va kichik guruhlar vakillari umumiy nuqtai nazarni qanchalik aniq ifodalayotganlari kuzatadilar. Ular o’z fikrlarini bayon etishlari mumkin emas, lekin muhokama davomida o’z mulohazalarini yozib qo’ygan kichik maktublarni uzatish imkoniga ega bo’ladilar;

1. Guruhlar vakillari boshqa a’zolar bilan maslahatlashib olish uchun tanaffus olishlari mumkin;

1. Panelli muhokama ajratilgan vaqt tugaganidan so’ng yoki qaror qabul qilinganidan keyin yakunlanadi;

1. Munozara tugaganidan so’ng guruhlar vakillari muhokama qanday kechganligi yuzasidan tanqidiy mulohaza yuritadilar, qarorlar esa barcha ishtirokchilar tomonidan qabul qilinadi.

Afzalliklari Ishtirokchilarga berilgan muammo bo’yicha fikr almashish va uni hal qilish uchun o’z nuqtai nazarini bayon etish imkonini beradi. Tahliliy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Qiyinchiliklari “Panelli munozaraning” barcha ishtirokchilari muhokama qilinayotgan muammoni yechishdan manfaatdor bo’lishlari muhim ahamiyatga ega, chunki faqat shundagina auditoriya e’tibori begona narsalarga chalg’ib ketmaydi.

Loyihalar metodi

Ta’rifi Loyihalar – bu talabalar tomonidan uzoq vaqt davomida turli mavzularni mustaqil ravishda o’rganish bo’lib, jarayon oxirida ular o’z ishlarini taqdim etadilar.

Loyihalar ma'lum bosqichlarga ega. Barcha bosqichlarda eng muhimi – talabaga o'zining ta'lim olishi uchun javob berishga ruxsat etishdan iborat.

■ Mavzu yoki muammo.

Tarbiyachi tomonidan belgilanib, guruhga tanlab olish asosida taqdim etilishi mumkin, masalan, “aqliy hujum” yo'li bilan. Masala yoki muammo talabalarda bevosita qiziqish uyg'otadigan bo'lsa, soz bo'ladi. Talabalar mavzuni o'rganish jarayonida “adashib” qolmasliklari uchun, masala aniq qo'yilishi lozim.

O'z navbatida, siz loyiha ustida ishlash bo'yicha biron alohida uslubni yoki talabalar o'z ishlarida qo'llashlari mumkin bo'lgan texnik moslamalarni taklif qilishingiz mumkin. Masalan, magnitofon.

■ Rejalashtirish.

Tarbiyachilar va talabalar loyiha ustidagi ishlar qachon boshlanishi, qancha vaqt egallashi, qanday resurslar qo'llanilishi, ular qaerdan olinishi, talabalar bitta-bitta bo'libmi yoki guruhlarda ishlaydilar, bir xil yoki har xil mavzular bo'yichami – hal qilishlari lozim.

■ Material yig'ish, uslublar.

Loyiha ustida ishlash tez vaqtda turli ko'nikmalarni singdiradi. Masalan, sog'lom turmush tarziga tegishli bo'lgan tadqiqotchilik loyihasi mikrohudud yashovchilari oldiga, poliklinikaga tashrif buyurishlar, intervyu, adabiyot o'rganish, fotosuratga olish, statistika ma'lumotlarini yig'ish va materialni tahlil qilish kabi jarayonlarni o'ziga kiritishi mumkin. Ijodiy loyihani bajarish uchun texnik ko'nikmalar va qobiliyatlar, masalan, videokamera bilan ishlash; transparant va plakatlarni tayyorlash uchun - badiiy ko'nikmalar kerak bo'lib qolishi mumkin. Talabalardan tadqiqotchilik, ijtimoiy va ijodiy kabi qobiliyatlarning barchasini talab etadigan loyihalar eng yaxshi hisoblanadi. Ushbu bosqichda tarbiyachi savollarga javob berishi yoki maslahat berishi mumkin, lekin talabalar o'z ishlarini bajarish uchun o'zlari javob berishlari kerak.

■ Tadqiqot natijasi.

Bu hisobot, film, ko'rgazma, audiokasseta, ma'ruza, rasm, she'r bo'lishi mumkin. Bajarilgan ish nafaqat o'quvchilar tadqiqotlarining natijasini, balki ularning loyiha

ustidagi ishlarining turli bosqichlarini ifodalashi; talabalar o'rganilayotgan mavzuga nisbatan qanday hissiyotlarni boshdan kechirganlarini aks ettirishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Afzalliklari Talabalarga alohida predmetlar o'rtasidagi, maktabgacha ta'lim tashkilotidagi mashg'ulotlar va tashqi dunyo o'rtasidagi aloqani ko'rishga yordam beradi.

- Talabalarni biron faoliyatni olib borish, o'z vaqtini rejalashtirish va jadval bo'yicha ishlash uchun o'z-o'zini tashkillashtirishga o'rgatadi.
- Talabalarga tarbiyachi boshchiligida ta'lim olish jarayonini boshqarishga imkon beradi.

8-Mavzu: Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi.

Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish

Reja:

- 1.Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi.
- 2.Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish

Mashg'ulot maqsadi: Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanishga talabalarni o'rgatish.

Seminar mashg'ulot metodlari: grafik organayzerlar, klaster, aqliy hujum va boshqalar.

Vositalari: darslik, O'MK, elektron doska. «Zigzag» metodi

Guruh talabalari 7ta guruhga bo'linadilar va guruhlar nomlanadi. Guruhlarda yangi mavzu mohiyatini yorituvchi matn qismlarga ajratiladi va ajratilgan qismlar mazmuni bilan tanishib chiqish vazifasi guruhlariga topshiriladi. Talabalar matnlarni diqqat bilan o'rganadilar va gapirib beradilar. Vaqtni tejash maqsadida guruh a'zolari orasidan liderlar belgilanadi va qayd etilgan vazifa ular tomonidan bajariladi. Liderlarning fikrlari guruh a'zolari tomonidan to'ldirilishi mumkin. Barcha guruhlarining talabalari o'zlariga topshirilgan matn mazmuni xususida so'zlab berganlaridan so'ng, matnlar guruhlararo almashtirilib, avvalgi faoliyat takrorlanadi.

Guruhlarga bir necha matnlar taqdim etiladi. Shu tarzda barcha matnlar mazmuni guruhlar tomonidan o'rganib chiqilgach talabalar o'tilgan mavzu bo'yicha asosiy tushunchalarni ajratadilar, ularning o'zaro mantiqiy bog'liqligini aniqlaydilar, yuzaga kelgan g'oyalar asosida mavzuga oid sxema ishlab chiqiladi. So'ngra o'zlashtirilgan bilimlar asosida talabalarning o'zlariga shunday sxemalarni ishlab chiqish vazifasi topshiriladi.

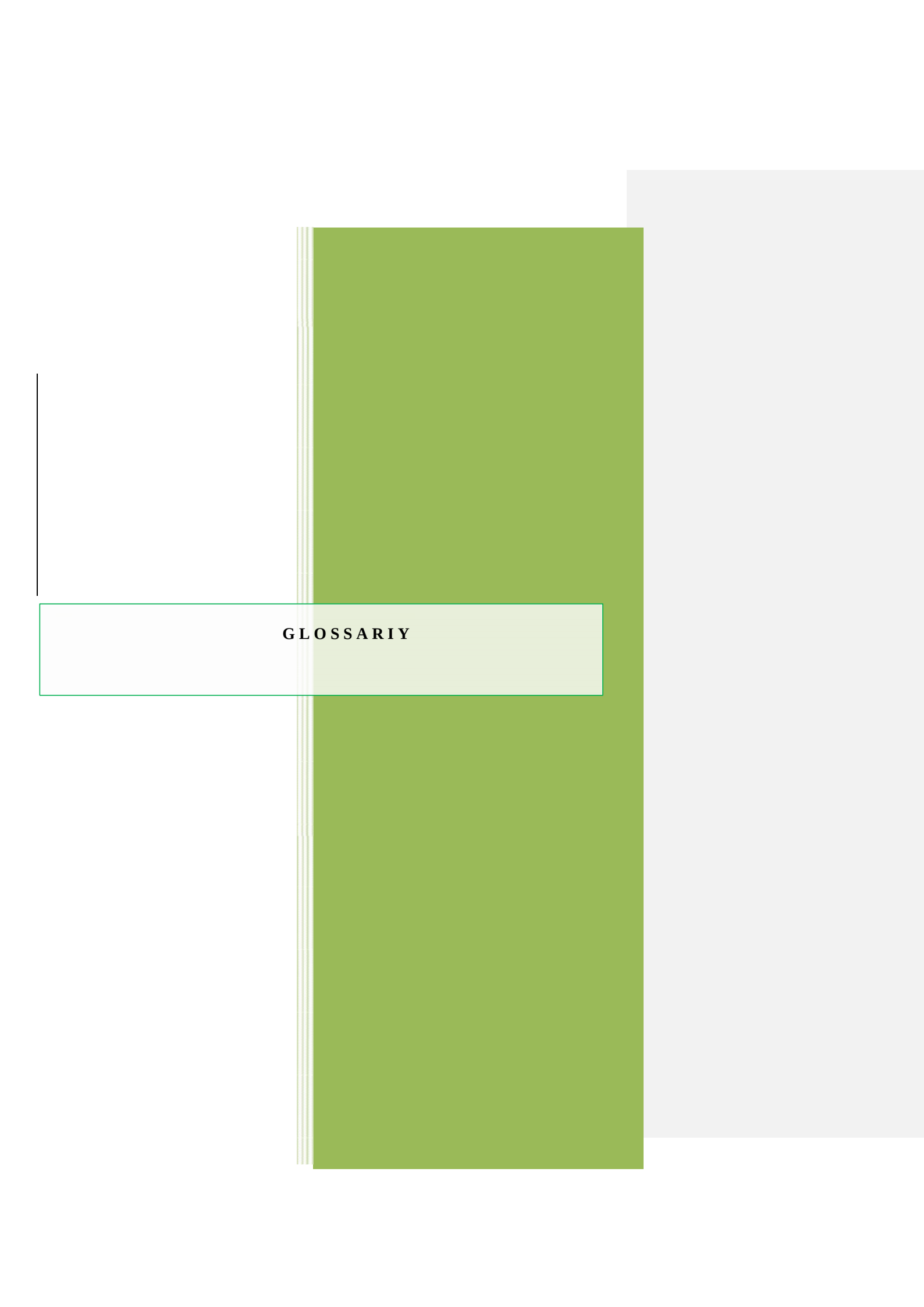
.

--	--

MUSTAQIL ISH MAVZULARI

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Bajarish usuli	Soa ti
MT1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish	publitsistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;	4
MT2	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari	Ma'ruzalar tayyorlash;	4
MT3	MTTda innovatsion pedagogic texnologiyalar asosida loyihalash usullari	konspekt yozish;	6
MT4	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyalanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari	glossariy tuzish;	6
MT5	Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati	individual va guruhliy o'quv loyihasi;	6
MT6	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	glossariy tuzish;	6
MT7	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish	konspekt yozish;	6
MT8	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.	individual va guruhliy o'quv loyihasi;	6

MT9	Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari	darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;	6
MT10	Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga xos xususiyatlari	konspekt yozish;	6
MT11	Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari	individual va guruhli o'quv loyihasi	6
MT12	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediya foydalanish	videorolik tayyorlash;	6
MT13	Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediya foydalanish	videorolik tayyorlash multimediali taqdimotlar yaratish	6
MT14	O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish	darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash	6
MT15	O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash	6
	JAMI		88

GLOSSARIY

Termin	O'zbekcha	Ruscha	Inglizcha
Maktabgacha ta'lim	maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarning shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon.	Дошкольное образование	Pre-school education
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi	maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tarbiyalash, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga etkazish masalalarini o'rganadi.	Педагогика дошкольного образования	Pedagogy of preschool education
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari	Maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasida ta'lim va tarbiya xizmatlari ko'rsatuvchi davlat va nodavlat tashkiloti	Дошкольные образовательные учреждения	Preschool educational establishments
Ta'lim	bolalarga nazariy bilimlarni berish asosida ularda amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, ularning bilish qobiliyatlarini o'stirish va dunyoqarashlarini tarbiyalashga yo'naltirilgan jarayon.	Образование	Education

Didaktik tizim	(yunoncha “systema” – yaxlit, qismlarda tashkil topgan, birlashtirish) – ma’lum mezonlari asosida ta’lim jarayoning yaxlit holatini belgilash, ajratib ko’rsatish.	Дидактическая система	Didactic system
Didaktik o’yin	o’rganilayotgan ob’ekt, hodisa va jarayonlarni modellashtirish asosida bolaning bilishga bo’lgan qiziqishi va faollik darajasini rag’batlantiruvchi o’quv faoliyati turi.	Дидактическая игра	Didactic game
Jamoa	(lotincha “kollektivus” so’zining tarjimasi bo’lib, yig’ilma, omma, birgalikdagi majlis, birlashma, guruh kabi ma’nolarni anglatadi) – bir necha a’zo (kishi)lardan iborat bo’lib, ijtimoiy ahamiyatga ega umumiy maqsad asosida tashkil topgan guruh.	Команда	Team
Jamoa an’analari	jamoa a’zolari tomonidan birdek qo’llab-quvvatlanuvchi barqarorlashgan odat.	Традиции сообщества	Community traditions
Jismoniy tarbiya	bolalarda jismoniy va irodaviy sifatlarni shakllantirish, ularni aqliy va jismoniy jihatdan mehnat hamda Vatan mudofaasiga tayyorlashga yo’naltirilgan pedagogik jarayon; ijtimoiy	Физическая культура	Physical education

	tarbiya tizimining muhim tarkibiy qismi.		
Idrok	aniq maqsadga yo'naltirilgan anglash jarayoni.	Восприятие	Perception
Ijtimoiy adaptatsiya	(yunoncha adapto – moslashish) – anomal bolalar individual yoki guruhli xulqlarining ijtimoiy qadriyatlar va xulq-atvor qoidalari tizimiga mos kelishi.	Социальная адаптация	Social adaptation
Ijtimoiylashuv	ijtimoiy munosabatlar jarayonida faol ishtirok etishi asosida shaxsning hayot va ishlab chiqarish jarayoniga moslashuvi.	Социализация	Socialization
Izohlash	tarbiyalanuvchiga hissiy-og'zaki ta'sir etish usuli.	Объяснение	Explanation
Individ	(lotincha "individuum" bo'linmas, yagona, alohida degan ma'nolarni anglatadi) – xatti-harakatlarini shartli refleks yordamidagina tashkil eta oluvchi biologik mavjudot.	Индивидуальный	Individual
Individuallik	shaxsning o'ziga xos xususiyatlari.	Индивидуальность	Individuality
Iqtisodiy tarbiya	bolalarga iqtisodiy bilimlarni berish, ularda iqtisodiy faoliyat (oila byudjetini shakllantirish, xo'jalikni yuritish, mavjud moddiy boyliklarni asrash, ko'paytirish, savdo-sotiq	Экономическое образование	Economic education

	munosabatlarini to'g'ri tashkil etish va hokazolar)ni tashkil etish ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat pedagogik jarayon.		
Iqtisodiy ta'lim	bolalarga xo'jalik yuritish tizimi (oila byudjetini shakllantirish, xo'jalikni yuritish, mavjud moddiy boyliklarni asrash, ko'paytirish, savdo-sotiq munosabatlarini to'g'ri tashkil etish va hokazolar) to'g'risidagi nazariy bilimlarni berishga yo'naltirilgan pedagogik jarayon.	Экономическое образование	Economic education
Yosh xususiyatlari	muayyan bir yosh davriga xos bo'lgan anatomik, fiziologik (jismoniy) va psixologik xususiyatlar.	Возрастные характеристики	Age characteristics
Kadrlar tayyorlash milliy modeli	shaxs, davlat va jamiyat, uzluksiz ta'lim, fan va ishlab chiqarish kabi tarkibiy qismlarning o'zaro hamkorligi, ular o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik asosida «yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlarni tayyorlash Milliy tizimi» mohiyatini aks ettiruvchi andoza, loyiha Uning tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:	Национальная модель подготовки кадров	National model of personnel training

Shaxs	kadrlar tayyorlash tizimining bosh sub'ekti va ob'ekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchi;	Человек	Person
Korreksiya	(yunoncha "correctio" - tuzatish) – pedagogik uslub va tadbirlardan iborat maxsus tizimi yordamida anomal bolalarning psixik va jismoniy rivojlanishidagi kamchiliklarini qisman yoki to'liq tuzatish.	Коррекция	Correction
Ko'nikma	olingan bilimlarga asoslanib qo'yilgan vazifalar va shartlarga binoan bajariladigan harakatlar yig'indisi.	Навык	Skill
Ko'rgazmali metodlar	predmet, hodisa yoki jarayonlar mohiyatini tabiiy holatda namoyish qilish, ularning maketlarini ko'rsatishda qo'llaniluvchi usullar.	Методы демонстрации	Demonstration methods
Loyihalashtirish (rejalashtirish)	bolalarning o'quv faoliyatini boshqarish dasturini yaratish.	Дизайн (планирование)	Design (planning)
Madaniyat	("cultura" so'zidan olingan bo'lib, parvarish qilish, ishlov berish ma'nosini bildiradi) – ijtimoiy taraqqiyot davomida insonlarning	Культура	Culture

	faoliyati tufayli qo'lga kiritilib, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi moddiy va ma'naviy boyliklar tizimi.		
Maktabgacha yosh	Bolaning ruhiy rivojlanish bosqichi. Bola rivojlanishining hozirgi zamon milliy davrlashtirilishi bo'yicha 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan davri	Дошкольный возраст	Preschool age
Mazmun	(ta'lim (bilim olish) mazmuni) – ta'lim jarayonida bola tomonidan o'zlashtirilishi zarur bo'lgan ilmiy bilim, amaliy ko'nikma, malaka, fikrlash hamda faoliyat usullari tizimi.	Содержание	Content
Malaka	ongli xatti-harakatning avtomatlashtirilgan tarkibiy qismi.	Квалификация	Qualification
Materialni og'zaki bayon qilish metodlari	o'quv material mohiyatini ozg'aki (hikoya, tushuntirish, maktab ma'ruzasi kabi shakllarda) yoritishda qo'llaniluvchi usullar.	Способы устного изложения материала	Methods of oral presentation of the material
Mashq va o'rgatish (faoliyatda mashqlantirish) metodlari	muayyan mashqyordamida bolalar faoliyatini oqilona, maqsadga muvofiq va har tomonlama puxta tashkil qilish, ularni axloq me'yorlari va xulq-atvor	Методы обучения и обучения (практика в действии)	Methods of training and teaching (practice in action)

	qoidalarini bajarishga odatlantirish usullari.		
Ma'lumot	ta'lim-tarbiya natijasida o'zlashtirilgan va tizimlashtirilgan bilim, hosil qilingan ko'nikma va malakalar hamda tarkib topgan dunyoqarash majmui.	Информация	Information
Maktabgacha yosh	Bolaning ruhiy rivojlanish bosqichi. Bola rivojlanishining hozirgi zamon milliy davrlashtirilishi bo'yicha 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan davri	Дошкольный возраст	Preschool age
Maktabgacha bolalik	Bolaning tug'ilganidan to maktabga borguncha bo'lgan rivojlanish davri; bola organizmining jadal voyaga yetishi va ruhiyatining shakllanishi bilan belgilanadi.	Детский дошкольный период	Preschool period
Maktabgacha yoshdagi bola kompetentligi	O'z bilim, ko'nikma va malakalarini muayyan vaziyatda safarbar qilishi va qo'llashi, o'z maqsadiga erishishi va rivojlanishning har bir bosqichida yoshiga mos keladigan vazifalarni hal qilishi mumkin.	Компетенция ребенка дошкольного возраста	Competency of preschool age child
Milliy an'analar	Millat hayotining turli sohalarida namoyon bo'ladigan tushunchalar, belgilar, xususiyatlar, qadriyatlar,	Национальные традиции	National traditions

	faoliyat turlari, odatlar va xislatlarning avloddan avlodga o'tishi hamda meros bo'lib qolishini ifodalovchi tushuncha.		
Maktabgacha yoshdagi bola kompetentligi	O'z bilim, ko'nikma va malakalarini muayyan vaziyatda safarbar qilishi va qo'llashi, o'z maqsadiga erishishi va rivojlanishning har bir bosqichida yoshiga mos keladigan vazifalarni hal qilishi mumkin.	Компетенция ребенка дошкольного возраста	Competency of preschool age child
Yosh guruhi	Yosh belgisiga ko'ra birlashtiriladigan kishilarning biron bir shartli katta guruhi. Yoshni davrlashtirishga muvofiq MTTda bolalarning yoshiga ko'ra ana'naviy ajratiladigan guruhlar: yasli yoshdagi bolalar guruhi, birinchi kichik yoshdagi bolalar guruhi, ikkinchi kichik yoshdagi bolalar guruhi, katta bolalar guruhi va maktabga tayyorlov guruhi.	Младшая группа	Primary group
Oilaviy muhit	Oilaviy munosabatlar, tarbiyaviy jarayonlar kechadigan ijtimoiy-ma'naviy, axloqiy muhitni ifodalovchi tushuncha. Har qaysi millatning o'ziga xos ma'naviyati, dunyo qarashi, tasavvur va e'tiqodini shakllantirish hamda	Семейная обстановка	Family environm ent

	yuksaltirishda oilaning oʻrni va ta'siri beqiyosdir. Inson qalbi va ongidagi eng sof, pokiza tuygʻular, ilk hayotiy tushuncha va tasavvurlar, eng avvalo oila bagʻrida shakllanadi		
Ragʻbatlantirish	tarbiyalanuvchining xatti-harakati va faoliyatiga ijobiy baho berish asosida unga ishonch bildirish, koʻngilini koʻtarish va uni qoʻllab-quvvatlash usuli.	Поощрение	Encouragement
Rivojlanish	shaxsning fiziologik va intellektual oʻsishida namoyon boʻladigan miqdor va sifat oʻzgarishlar mohiyatini ifoda etuvchi murakkab jarayon.	Разработка	Development
Suhbat	savol va javob shaklidagi dialogik taʼlim metodi.	Беседа	Conversation
Tamoyil	(yunoncha “principium”) – biror-bir nazariyaning asosi, negizi, asosiy boshlangʻich qoidasi; boshqaruvchi gʻoya, faoliyatning asosiy qoidasi;	Принцип	Principle
Tarbiya	muayyan, aniq maqsad hamda ijtimoiy-tarixiy tajriba asosida shaxsni har tomonlama oʻstirish, uning ongi, xulq-atvori va dunyoqarashini tarkib toptirish jarayoni.	Образование	Education

Tarbiyachi	Tarbiyani amalga oshiradigan , o'zga kishi shaxsining hayot tarzi va rivojlanishi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olgan shaxs.	Воспитатель	Educater teacher
Ta'lim tashkilotini boshqarish	Faoliyat subektlarining alohida faoliyati bo'lib, u rejalashtirish , tashkillashtirish, boshqarish va nazorat qilish vositasida bolalar, pedagoglar, ota-onalar, xizmat ko'rsatuvchi xodimlarning xamkorlikdagi faoliyatining ta'limni takomillashtirish va ta'lim mussasasini rivojlantirish maqsadlariga yo'nalganligini ta'minlaydi.	Руководство образовательным учреждением	Managing educational environm ent
Tarbiya jarayoni	pedagog va bola (tarbiyachi va tarbiyalanuvchi)lar o'rtasida tashkil etiluvchi hamda aniq maqsadga yo'naltirilgan samarali hamkorlik jarayoni.	Образовательный процесс	Education process
Tarbiya mazmuni	shaxsning shakllanishiga qo'yiluvchi ijtimoiy talablar mohiyati.	Содержание образования	Content of education
Tarbiya metodi	(yunoncha "metodos" – yo'l) – tarbiya maqsadiga erishish yo'li; tarbiyalanuvchilarning ongi, irodasi, tuyg'ulari va xulqiga ta'sir etish usullari.	Метод обучения	Method of education

Tarbiya nazariyasi	pedagogikaning muhim tarkibiy qismi; tarbiyaviy jarayon mazmuni, shakl, metod, vosita va usullari hamda uni tashkil etish muammolarini o'rganadi.	Теория образования	Theory of education
Tashxis	didaktik jarayon kechadigan barcha sharoitlarni oydinlashtirish, uning natijalarini belgilash.	Диагноз	Diagnosis
Kommunikativ kompetentsiya	muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko'nikmasi.	Коммуникативная компетентность	Communicative competence
O'yin kompetentsiyasi	bolaning o'yin jarayoni va uni tashkil qilishda tajriba, bilim va ko'nikmalardan ijodiy foydalanishi. O'quv-tarbiyaviy faoliyat uchun asos hisoblanadi.	Игровая компетентность	Game competence
Ijtimoiy kompetentsiya	hayotiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda axloq qoidalarini va me'yorlariga rioya qilgan holda o'zini tutishi	Социальная компетентность	Social competence

I L O V A L A R

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAHRSABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

Ro'yxatga olindi:
№ BD 60110200 2.02.
202 - yil "___" _____

“TASDIQLAYMAN”
Shahrisabz davlat pedagogika instituti
rektori _____SH.Nematov
2024-yil "____"

**Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish
fanining
O`QUV DASTURI**

*2025/2026 o'quv yili kunduzgi ta'lim shakli
2-kurslar uchun*

Bilim sohasi: 100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi: 60110200 – Maktabgacha ta'lim

Shahrisabz-2024

Fanga oid ma'lumotlar

Fan/modul kodi:	O'quv yili:	Semestr:	ECTS-kreditlar:	
MNPJL204	2025-2026	3	4	
	2025-2026	3	4	
Fan/modul turi:	Ta'lim tili:		Haftadagi dars soatlari:	
<i>Tanlov</i>	O'zbek		4	
			8	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish	60 32	60 88	120

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish, faoliyat turlari ularni tashkil etish va o'tkazish, shu bilan birga MTT larda olib boriladigan tarbiyaviy ishlarni, o'quv tarbiyaviy mashg'ulotlarni loyihalashtirish va ularni tashkil etish yo'llarida ijodiy ravishda faoliyat ko'rsatishlarida fanni o'rganish orqali egallab borish.

Talaba:- “talabalarga maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish -fanining ilmiy-pedagogik asoslarini bilishi, maktabgacha ta'limdagi pedagogik faoliyat turlari va o'ziga xosligini o'rganish;
-mashg'ulotlarni loyihalashtirish, rejalashtirish. loyihalashtirish jarayonida bolalarda ko'nikma malakalari rivojlanishining o'ziga xosligi, pedagogik faoliyatni loyihalashtirish metodlari,
-maktabgacha yoshdagi bolalarni mashg'ulotlar jarayonida interaktiv metodlar orqali ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish va tashkil qilish metodikasi yordamida ularni rivojlanganlik darajasini aniqlash kabi vazifalarni bajaradi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi ma'ruza mavzular kiradi:

1-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish

Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.

2-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari

Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta'minlashning noyob vositasi. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogik faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.

3-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari

Innovatsion pedagogik texnologiyalar haqida tushuncha. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning bosqichlari. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.

4-mavzu. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.

Pedagogik faoliyatni loyihalashtirish turlari. Bolalarni xar tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.

5-mavzu. Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish.

https://www.unitbv.ro/documente/curriculum-syllabus-2021/Master/PSE_master_PETSM_2020-2021_Syl.pdf

Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari. Qurish yasash faoliyatini loyihalao'tirish. Qurish yasash faoliyati orqali matematik bilimini shakllantirish

6-mavzu. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi rivojlantiruvchi syujet-rolli o'yinlar va drammalashtirish markaz faoliyat haqida tushuncha. Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga raxbarlik qilish.

7-mavzu. Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish.

<https://umonicsplus.com/preschool-syllabus/>

Rivojlantiruvchi til va nutq markaz haqida tushuncha. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish. nutqiy faoliyatini loyihalashtirish usullari.

8-mavzu. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonini tashkil etish.

9-mavzu. Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga hos xususiyatlari.

10-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediyalardan foydalanish. Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish.

III.2. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.

2. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi.
3. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolalar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari.
5. Qurish yasash faoliyatini loyihalashtirish.
6. Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.
7. Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish.
8. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari.
9. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'shimcha ta'lim xizmatlarini rejalashtirish.
10. Pedagogik texnologiyalarning o'ziga hos xususiyatlari. Ta'lim jarayonida testlardan foydalanish.

IV. Seminar mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish.
2. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyalanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari
4. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.
5. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtirish.
6. Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish
7. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish
8. O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish
9. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.
10. Maktabgacha ta'lim tashkilotida yozgi sog'lomlashtirish va chiniqtirish tadbirlarini tashkil etish.

Talabalar «Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish» fanini puxta o'zlashtirishi uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga ega. Fanni o'zlashtirishda darslik, o'quv va metodik qo'llanmalar, tarqatma materiallar, elektron materiallardan foydalaniladi. Ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulot mavzulariga mos ravishda ilg'or pedagogik texnologiyalar tanlanadi. Fanni o'qitishda «Tarmoqlar», «Aqliy xujum», «Bumerang», «Tarozi», «Klaster», «Venn halqachalari» kabi pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi. Bunda har bir mavzuning o'ziga xosligi hisobga olinadi. Shuningdek, audio, video, kompyuter texnikasidan foydalaniladi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish
2. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari
5. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati
6. Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish
7. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish
8. Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish
9. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.
10. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari
11. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga hos xususiyatlari
12. Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari
13. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediyalardan foydalanish
14. Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish
15. O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish
16. O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish
17. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini turlari.
18. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini maqsad va vazifalari.
19. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari.
20. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari
21. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga hos xususiyatlari
22. Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari
23. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediyalardan foydalanish
24. Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish.
25. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning dizayn faoliyati.
26. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari.
27. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari

	28.Oʻrta va katta yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash boʻyicha faoliyatlarni loyihalashtirish. 29.Pedagogik texnologiyalarning oʻziga hos xususiyatlari. Taʼlim jarayonida testlardan foydalanish. Mustaqil taʼlim Talaba mustaqil ishini tayyorlashda “Maktabgacha taʼlimda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanining xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi: - oʻquv qoʻllanmalar boʻyicha fan boblari va mavzularini oʻrganish; - Maktabgacha taʼlim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish usullarini oʻzlashtirish; - tarqatma materiallar boʻyicha maʼruzalar qismini oʻzlashtirish; - normativ-meʼyoriy hujjatlardan, oʻquv va ilmiy adabiyotlardan foydalanish asosida modul mavzularini oʻrganish; - tarqatma materiallar boʻyicha maʼruzalar qismini oʻzlashtirish; - mavzular boʻyicha testlar tuzish; - taqdimotlar tayyorlash; - maxsus adabiyotlar boʻyicha modul mavzulari ustida ishlash; - tinglovchining kasbiy faoliyati bilan bogʻliq boʻlgan modul mavzularni chuqur oʻrganish.
3	VI. Fan oʻqitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni oʻzlashtirish natijasida talaba: - Maktabgacha yoshdagi bolalar taʼlim-tarbiya olishlari uchun maktabgacha taʼlim tashkilotlarida loyihalashtirish taʼlimni joriy qilish maqsadga muvofiqligi; - talabalarga maktabgacha taʼlimda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish fanining ilmiy-pedagogik asoslarini bilishi, -maktabgacha taʼlimdagi pedagogik faoliyat turlari va oʻziga xosligini oʻrganish; -mashgʻulotlarni loyihalashtirish, rejalashtirish. loyihalashtirish jarayonida bolalarda koʻnikma malakalari rivojlanishining oʻziga xosligi, pedagogik faoliyatni loyihalashtirish metodlari, maktabgacha yoshdagi bolalarni mashgʻulotlar jarayonida interaktiv metodlar orqali ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish va tashkil qilish metodikasi yordamida ularni rivojlanganlik darajasini aniqlash kabi vazifalarni bajarishlariga erishish.
4	VII. Taʼlim texnologiyalari va metodlari: - maʼruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; -individual loyihalar;
5	VIII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni toʻla oʻzlashtirish, tahlil natijalarini toʻgʻri aks ettira olish, oʻrganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy

	nazorat bo'yicha test topshirish.
6	IX. O'quv-uslubiy adabiyotlar va elektron ta'lim resurslari ro'yxati. Asosiy darslik va o'quv qo'llanmalar 1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y 2. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent-2022 3. R.Sh.Shomaxmudova. —Maxsus va inklyuziv ta'liml uslubiy qo'llanma. ChAShMA PRINT Toshkent 2011y 4. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi 595-sonli Qonun. 16.12.2019 5. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi) 6. "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" 08.05.2019 y. PQ-4312 7. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil. 8. Minds, M. I. (2017). How Did We Explore the Concepts of Physics in Kindergarten? Inquiring Minds Mrs. Meyers Kindergarten Qo'shimcha adabiyotlar 1. Sh. M.Mirziyoyev " Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz" T.2017 . 2. Sh. M.Mirziyoyev " Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz " T.2016 3. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo'llanma. T.: 2001. 4. "Ilm yo'li" variativ dasturi. Toshkent-2022 Axborot manbaalari 5. www. tdpu.uz 6. www. Ziyonet.Uz 7. www. edu.Uz
7	Fan dasturi Shahrisabz davlat pedagogika instituti Kengashning 2024 yil ____dagi ____ sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8	Fan/modul uchun mas'ullar: M.Alikulova – "Maktabgacha ta'lim" kafedrasida katta- o'qituvchisi.
9	Taqrizchilar: Sh.E.Hamroyev. Shahrisabz davlat pedagogika instituti, "Boshlang'ich ta'lim" kafedrasida mudiri,p,f,n M.Imomov. Shahrisabz davlat pedagogika instituti Pedagogika fakultet dekani, p.f.n dotsent.

Kafedra mudiri:
Tuzuvchi:

S.Arzikulova
M.Alikulova

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA’LIMI VAZIRLIGI**

SHAHNISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor

_____ T.Xudoyqulov

2025-yil “ ____ ” _____

**MAKTABGACHA TA’LIMDA PEDAGOGIK JARAYONLARNI
LOYIHALASHTIRISH
FANI BO‘YICHA**

SILLABUS

(kunduzgi ta’lim shakli 2-kurslar uchun)

Bilim sohasi: 100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi: 110000 – Ta’lim
Bakalavriat yo‘nalishi: 60110200 Maktabgacha ta’lim

Fanga oid ma’lumotlar

Mashg‘ulot turi	Ajratilgan soat	Semestrlar					
		I	II	III	IV	V	VI
Nazariy (ma’ruza)	20	-	-	20	-	-	-
Amaliy	20	-	-	20	-	-	-
Seminar	20	-	-	20	-	-	-
Kurs ishi	-	-	-	-	-	-	-
Jami auditoriya soatlari	60	-	-	60	-	-	-
Mustaqil ta’lim	60	-	-	60	-	-	-
Umumiy o‘quv soatlari	120	-	-	120	-	-	-

Shahrisabz-2025

Modul / FAN SILLABUSI
Pedagogika fakulteti
60110200–Maktabgacha ta’lim
yo’nalishi

Umumiy ma’lumotlar	
Fan nomi:	<i>Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish</i>
Fan turi:	<i>Tanlov fan</i>
Fan kodi:	MNPJL204
Yil	<i>2025/2026</i>
Semestr:	3
Ta’lim shakli:	kunduzgi
Fan o’qituvchisi:	<i>Yu.Abdullayeva</i>
Email:	<u><i>yulduzuzb1993@gmail.com</i></u>
Mashg’ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma’ruza	20
Amaliy mashg’ulotlar	20
Seminar	20
Mustaqil ta’lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon. Test.
Fan/modulning maqsadi (MM)	
F/MM1	60110200 – “Maktabgacha ta’lim” yo’nalishi talabalariga maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish fanining ilmiy-pedagogik asoslarini bilishi, maktabgacha ta’limdagi pedagogik faoliyat turlari va o’ziga xosligini o’rganish; mashg’ulotlarni loyihalashtirish, rejalashtirish. loyihalashtirish jarayonida bolalarda ko’nikma malakalari rivojlanishining o’ziga xosligi, pedagogik faoliyatni loyihalashtirish metodlari, maktabgacha yoshdagi bolalarni mashg’ulotlar jarayonida interaktiv metodlar orqali ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish va tashkil qilish metodikasi yordamida ularni rivojlanganlik darajasini aniqlash kabi vazifalarni bajaradi.
	Fanni o’zlashtirish uchun zarur boshlang’ich bilimlar
1	Maktabgacha pedagogika - Pris 1226
2	Bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish-BEMTSh1406
3	Nutq o’stirish metodikasi - Pris 2226
4	Bolalarning ijtimoiy moslashuvi - BIM1104

1. Fanni o‘zlashtirish uchun zarur boshlang‘ich bilimlar	
2. Ta‘lim natijalari (TN)	
TN1	“Maktabgacha ta‘limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish” fanini o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni tatbiq qilish uchun zarur bo‘ladigan bilim va ko‘nikmalarni
TN2	Maktabgacha ta‘limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish darslarida zamonaviy ta‘lim vositalardan foydalanishni
TN3	Zamonaviy talablar asosida darslarini samarali tashkil qilish yo‘llarini
TN4	Ta‘lim sohasidagi innovatsion faoliyat asoslarini
TN5	Fanni o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsion texnologiyalardan xabardor bo‘lishi
TN6	Fanni o‘qitishda qo‘yiladigan hozirgi zamon talablarini bilishi.
TN7	Fanning mazmuni, vositalari, metodlari va shakllarining o‘zviyligi va izchilligini ta‘minlash.
TN8	Mashg‘ulotlarda ta‘lim resurslaridan samarali foydalanish.
TN9	O‘qitish mazmuniga oid axborotlarni qayta ishlash, umumlashtirish va talabalarga yetkazish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi.
TN10	Mashg‘ulotlarda zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash.
TN11	Zamonaviy talablar asosida darslarni tashkil etish malakalariga ega bo‘lishi
TN12	Zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalardan kasbiy faoliyatda foydalanish
TN13	Fanning yutuqlari, fanning amaliyotda qo‘llanishi bo‘yicha tadqiqotlaridan xabardor bo‘lish
3. Fan / modul mazmuni	
Mashg‘ulotlar shakli: ma‘ruza (M) III-semestr	
M4	Maktabgacha ta‘lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish Pedagogik faoliyat haqida tushuncha. Pedagogik faoliyat turlari. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o‘ziga xos xususiyatlari
M5	Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari Loyihalashtirish texnologiyasi hamkorlikni ta‘minlashning noyob vositasi. Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limda pedagogik faoliyatga yondashuvni amalga oshirish usuli.
M6	Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari Innovatsion pedagogik texnologiyalar haqida tushuncha. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning bosqichlari. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari

M7	Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati. Pedagogik faoliyatni loyihalashtirish turlari. Bolalarni xar tomonlama rivojlantirishda loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.
M8	Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish Maktabgacha ta'limda bolalarning yosh xususiyatlari. Qurish yasash faoliyatini loyihalashtirish. Qurish-yasash faoliyati orqali matematik bilimni shakllantirish
M9	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi rivojlantiruvchi syujet-rolli o'ynlar va drammalashtirish markaz faoliyat haqida tushuncha. Syujetli-rolli o'ynlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.
M10	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish. Rivojlantiruvchi til va nutq markaz haqida tushuncha. Maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqiy faoliyatini rivojlantirish faoliyatini loyihalashtirish. nutqiy faoliyatini loyihalashtirish usullari.
M11	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida loyihani amalga oshirish metodlari va usullari. Mustaqil tasviriy faoliyat jarayonini tashkil etish.
M12	Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga hos xususiyatlari.
M13	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mul'timediyalardan foydalanish. Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediyalardan foydalanish.
JAMI: 20 soat	
Mashg'ulotlar shakli: Amaliy mashg'ulot (A) III -semestr	
A1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.
A2	Bolalarni pedagoglar va ota-onalar bilan hamkorlikda ijod qilishi.
A3	Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.
A4	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi bolalar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari.
A5	Qurish yasash faoliyatini loyihalashtirish.
A6	Syujet-rolli o'yinlar turlari. Sahnalashtirishga rahbarlik qilish.
A7	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish.
A8	Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari.
A9	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'shimcha ta'lim xizmatlarini rejalashtirish.
A10	Pedagogik texnologiyalarning o'ziga hos xususiyatlari. Ta'lim jarayonida testlardan foydalanish.

	JAMI:	20 soat
	Mashg'ulotlar shakli: Seminar mashg'ulot (S) III -semestr	
S1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish.	
S2	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari.	
S3	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyalanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari	
S4	Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati.	
S5	Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtirish.	
S6	Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish	
S7	Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	
S8	O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	
S9	Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.	
S10	Maktabgacha ta'lim tashkilotida yozgi sog'lomlashtirish va chiniqtirish tadbirlarini tashkil etish.	
	JAMI:	20 soat
	4. Mustaqil ta'lim	
	III - semestr	

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Shakli	Soati
MT1	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi pedagogik faoliyatlarni loyihalashtirish	Taqdimot tayyorlash	4
MT2	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining texnologiyalari	20ta test tuzish	4
MT3	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida loyihalash usullari	Esse yozish	4
MT4	Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi tarbiyalanuvchilar faoliyatini rivojlantirishning loyihalashtirish xususiyatlari	Metodlar orqali yoritish	4
MT5	Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida loyihalashtirish faoliyatining ahamiyati	Taqdimot tayyorlash	4
MT6	Turli yoshdagi bolalar uchun qurilish va konstruksiyalash bo'yicha faoliyatlarni loyihalashtirish	Maqola yozish	4
MT7	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	Metodlar orqali yoritish	4
MT8	Rivojlantiruvchi til va nutq markazida pedagogik faoliyatni loyihalashtirish	Amaliy ishlanmalar tayyorlash	4

MT9	Tasviriyy faoliyat mashg'ulotlarini loyihalashtirish.	20ta test tuzish	4
MT10	Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy faolligini oshirish texnologiyalari	Mavzu bo'yicha adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish	4
MT11	Pedagogik texnologiyalarning rivojlanish bosqichlari va o'ziga hos xususiyatlari	Metodlar orqali yoritish	4
MT12	Maktabgacha ta'limda muammoli ta'limni tashkil etish bosqichlari	20ta test tuzish	4
MT13	Maktabgacha ta'limda mul'timediylardan foydalanish	Maqola yozish	4
MT14	Mul'timediya so'zining ma'nosi va kelib chiqish tarixi. Maktabgacha ta'limda mul'timediylardan foydalanish	Mavzu bo'yicha adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish	4
MT15	O'rta va katta yoshdagi bolalar uchun syujet-rolli o'yinlarni loyihalashtirish	Maqola yozish	4
	JAMI		60

Ballar taqsimoti

№	Nazorat bosqichlari	Umumiy ball	Nazorat shakli	Ajratiladigan vaqt
Joriy nazorat				
1	JN+Mustaqil ta'lim	20	Dars jarayonidagi va mustaqil ta'lim topshiriqlaridagi faolligi	
Oraliq nazorat (Maruza mashg'uloti 30 soatdan ko'p bo'lsa 2 ta ON olinadi)				
1	ON+Mustaqil ta'lim	30	Test(yozma, og'izaki)	
Yakuniy nazorat				
1	YN	50	Test (yozma, og'izaki)	Test 40-50 daqiqagacha (<i>fan xussiyatidan kelib chiqqan holda</i>), Yozma 80-100 daqiqagacha (<i>fan</i>

				<i>xusssiyatidan kelib chiqqan holda) va Og‘zaki 1 talabaga 15 daqiqagacha (savollarni javob berishga)</i>
--	--	--	--	--

Yakuniy nazorat shakliga qarab talabaga beriladigan savollar miqdori.

Yakuniy nazorat Yozma yoki Og‘izaki shakllarda olinsa biletida 5 ta savol qo‘yiladi, Yakuniy nazorat Test shaklida olinsa 50 ta savoldan iborat bo‘ladi.

Asosiy darslik va o‘quv qo‘llanmalar

1. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta‘lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o‘quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr. 2022 y
2. "Ilm yo‘li" variativ dasturi. Toshkent-2022
3. R.Sh.Shomaxmudova. —Maxsus va inklyuziv ta‘liml uslubiy qo‘llanma. ChASHMA PRINT Toshkent 2011y
4. Mo‘minova L.R Inklyuziv ta‘lim. Dastur. T., 2014
5. "Maktabgacha ta‘lim va tarbiya to‘g‘risida"gi 595-sonli Qonun. 16.12.2019
6. "Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida" 2019-yil 13-maydagi 391-son Vazirlar Mahkamasining qarori. (12.08.2021 sanasi. Amaldagu versiyasi)
7. "O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" 08.05.2019 y. PQ-4312
8. "Maktabgacha ta‘lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to‘g‘risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.
9. Minds, M. I. (2017). How Did We Explore the Concepts of Physics in Kindergarten? Inquiring Minds Mrs. Meyers Kindergarten

Qo‘shimcha adabiyotlar

8. Sh. M.Mirziyoyev " Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz" T.2017 .
9. Sh. M.Mirziyoyev " Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz " T.2016
10. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo‘llanma. T.; 2001.
11. "Ilm yo‘li" variativ dasturi. Toshkent-2022

Axborot manbaalari

1. www. tdpu.uz
2. www. Ziyonet.Uz
3. www. edu.Uz

Talabaning fan bo‘yicha o‘zlashtirish ko‘rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 90-100 bal olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy-huquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

6) 70-89 bal olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

b) 60-69 bal olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinmasa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 1-59 balgacha baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fandan qarzidor bo'lgan talaba qayta o'qish jarayonida kunduzgi va kechki ta'lim uchun umumiy auditoriyaning 20 % ini, sirtqi ta'lim uchun umumiy auditoriyaning 60 % ini o'zlashtirishi lozim. Qolgan mavzularni mustaqil ta'lim shakli sifatida o'zlashtiradi

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Shahrisabz davlat pedagogika instituti, "Maktabgacha ta'lim" kafedrası o'qituvchisi: Yu.Q.Abdullayeva
E-mail:	yulduzuzb1993@gmail.com
Tashkilot:	Shahrisabz davlat pedagogika instituti, "Maktabgacha ta'lim" kafedrası
Taqrizchilar:	Pedagogika fakulteti dekani, v/b dotsenti, p.f.n M.Imomov. "Boshlang'ich ta'lim" kafedrası mudiri, p.f.n. Sh.Hamroyev

Mazkur Sillabus institut Kengashining 2025-yil _____ -sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Maktabgacha ta'lim" kafedrasining 202_-yil _____ -sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i:

A.Berdiyev

Fakultet dekani:

M.Imomov

Arm direktori :

M.Djabborova

Kafedra mudiri:

Z.Nurmamatov

Tuzuvchi:

M.Alikulova

Asosiy adabiyotlar

1. F.R.Qodirova Maktabgacha pedagogika T.: Tafakkur 2019
2. O'zbekiston respublikasi Qonuni 595-sonli "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'risida"gi Qonun. 16.12.2019 yil
3. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" 08.05.2019 y. PQ-4312
4. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti"ni tasdiqlash to'g'risidagi 802-sonli qaror. 22.12.2020yil.
5. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari. Toshkent-2018 yil.
6. "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi 2018-yil 7-iyul
7. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi /takomillashtirilgan ikkinchi nashr/. 2022 yil

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Sh. M.Mirziyoyev "Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz" T.2017 .
2. Sh. M.Mirziyoyev "Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz " T.2016
3. SH.Nurmatova, Sh.T.Xasanova, D.YE.Azimova. Ustaxonada amaliy mashg'ulot. Toshkent 2010. Cho'lpon nashriyoti.
4. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo'llanma. T., 2001.
5. O.Xasanboyeva va boshq. Oila pedagogikasi. T.: "Aloqachi", 2007 y.
6. D.R.Djurayeva Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning zamonaviy tendensiyalari T.:O'zPFITI 2015
7. Djanpeisova, B.Xodjimuratova. Matematik tasavvurlarini shakllantirish. T.: "Innovatsiya-Ziyo", 2020.
8. Bikbayeva N.,Ibragimova Z., Kosimova X.I. «Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirish».«O'qituvchi» 1995.

9. D.R. Babayeva “Nutq o‘stirish nazariyasi va metodikasi” O‘zbekiston Respublikasi adliya vazirligi xuzuridagi “Intellectual mulk agentligi”.-T.: 2020yil. (electron darslik).
10. F.R. Qodirova «Nutq o‘stirish metodikasi» O‘UM T.; 2012 yil. (electron).
11. Xujayev F, Raximkulov K.D, Nigmanov B.B «Harakatli o‘yinlar va uni o‘qitish metodikasi» Cho‘lpon nashriyoti Toshkent 2011y
12. Abdullayev A, Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya asoslari va metodikasi Toshkent., Uzbekistan Davlat jismoniy tarbiya instituti, 2005 yil - 300 b.
13. Liviyskiy A.N Maktabgacha yoshdagi bolalarni Jismoniy tarbiya asoslari va metodikasi Toshkent: 1995 yil - 500 b.
14. Xujayev F, Raximkulov K.D.Nigmanov B.B «Sport va xarakatli o‘yinlar va uni o‘qitish metodikasi» TDPU nashriyoti Toshkent 2008
15. “Ilm yo‘li” variativ dasturi. Toshkent-2022

Axborot manbaalari

[www. tdpu.uz](http://www.tdpu.uz)

www. Ziyonet.Uz

www. edu.Uz

TEST SAVOLLARI

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya ishining tashkiliy shakllari nimalar kiradi:

- A. Tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishish, nutq o'rtirish, savod o'rgatish, matematika, jismoniy madaniyat, tasviriy faoliyat, musiqa bo'yicha eng oddiy tasavvur va bilimlarni, malaka hamda ko'nikma sistemasini egallab olish.
- B. Har bir bolani ijodiy qobiliyatlari, xohish va qiziqishlarini diqqat bilan kuzatib borish va uning yanada rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratish.
- C. Ijodiy va qoidali o'yinlar, bolalarning mustaqil faoliyati, ularning o'z mehnati va kattalar mehnati bilan tanishtirish, o'z-o'ziga xizmat qilish, sayrlar, gigienik tadbirlarni amalga oshirish.
- D. Bolalarning hamma faoliyat turlari bilan shug'ullanishlari uchun shart-sharoitlar yaratish.

2. Kun davomida bolalar hayotini tashkil etishga quyiladigan talablardan biri:

- A. Bolalarni yosh guruhlariga taqsimlashda har bir guruhga faqat bir xil yoshdagi bolalarni tanlash va shunga qarab ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.
- B. Har bir bolani ijodiy qobiliyatlari, xohish va qiziqishlarini diqqat bilan kuzatib borish va uning yanada rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratish.
- C. Ta'lim jarayonini tashkil etishda didaktik o'yinlardan, interfaol usullardan foydalanish mahorati bo'lishi.
- D. Bolalarlarni real hayotiy munosabatlarga, ijtimoiy foydali faoliyatning xilma-xil turlariga jalb etish.

3. Maktabgacha ta'lim tashkilotida kun tartibi necha qismdan iborat?

- A. 5
- B. 4
- C. 3
- D. 2

4. Haftaning qaysi kunlarida bolalardagi aqliy faoliyat tezlashadi?

- A. Haftaning birinchi va oxirgi kunida.

B. Haftaning seshanba, chorshanba va payshanba kunlarida.

C. Haftaning juma va shanba kunlarida.

D. Haftaning barcha kunlarida.

5. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan jamoaviy ish shakllaridan biri:

A. oilaga tashrif buyurish;

B. pedagogik topshiriq;

C. pedagogik maslahat;

D. ochiq eshiklar kuni.

6. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan individual ish shakllaridan biri:

A. pedagogik ma'ruzalar;

B. pedagogik ta'lim universitetlari;

C. pedagogik maslahat

D. ota-onalar yig'ilishi.

7. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan jamoaviy ish shakllaridan biri:

A. ota-onalar yig'ilishi.

B. oilaga tashrif buyurish;

C. pedagogik topshiriq;

D. pedagogik maslahat;

8. Maktabgacha ta'lim tashkilotining oila bilan olib boradigan individual ish shakllaridan biri:

A. pedagogik ma'ruzalar;

B. pedagogik ta'lim universitetlari;

C. oilaga tashrif buyurish;

D. pedagogik maslahat

8. Maktabgacha ta'lim tashkilotining maqsadlaridan biri:

A. bolalarlarni kishilarning mehnat faoliyati bilan keng tanishtirish.

- B.bolalarlami real hayotiy munosabatlarga, ijtimoiy foydali faoliyatning xilma-xil turlariga jalb etish.
- C.umumta'lim muassasalarida bolaning jamiyatga moslashishini va ta'lim olishni davom ettirishga tayyorligini ta'minlash.
- D.maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda xorijiy tajribalardan keng foydalanish.

9. Maktabgacha ta'lim tashkilotining vazifalaridan biri:

- A.bolalarlami kishilarning mehnat faoliyati bilan keng tanishtirish.
- B.bolalarlami real hayotiy munosabatlarga, ijtimoiy foydali faoliyatning xilma-xil turlariga jalb etish.
- C.maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda xorijiy tajribalardan keng foydalanish.
- D.bolalarda Vatanga muhabbat tuyg'usini, oilaga, o'z xalqining milliy, tarixiy, madaniy qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda bo'lishni, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatni shakllantirish.

10. 2017 yil 9 sentabrdagi PQ-3261-sonli qarorni mazmuni nima?

- A.“Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”
- B.“Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”
- C.“O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida”
- D.“Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”

11. 2017 yil 30 sentabrdagi PF-5198-sonli Farmonni mazmuni nima?

- A.“Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”
- B.“O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida”

C. "Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"

D. "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"

12. 2017 yil 9 sentabrdagi PQ-3305-sonli qarorni mazmuni nima?

A. "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"

B. "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"

C. "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"

D. "Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"

13. 2017 yillarda O'zbekiston respublikasi bo'yicha bolalarni maktabgacha ta'limga qamrab olish necha % ni tashkil etgan?

A. 50%

B. 35%

C. 40%

D. 30%

14. "Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi" bu kimni nutqidan olingan?

A. I. Karimov

B. Sh. Mirziyoyev

C. A. Avloniy

D. A. Navoiy

15. Maktabgacha ta'lim - bu....

A. maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlarini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan jarayon.

- B.maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, individual ruhiy va jismoniy xususiyatlari, madaniy ehtiyojlarini inobatga olgan holda hamda bolada ma'naviy me'yorlarni shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallanishini ko'zda tutgan har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon
- C.individual ruhiy va jismoniy xususiyatlarini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan jarayon
- D.O'quv-tarbiyaviy jarayonning maqsadi bolalarda umumiy asosiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratish

16. MTT ta'lim jarayonining maqsadlari nimalardan iborat?

- A.Bolalarda umumiy asosiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratish
- B.bola huquqlari, o'ziga xos rivojlanish xususiyatlari va salohiyatlarini hisobga olish
- C.o'yin orqali ta'lim berish va rivojlantirish
- D.bola salomatligini asrash va mustahkamlash, uning ehtiyojlari, shu jumladan, uning harakatlanish ehtiyojlarini qondirish

17. Takomillashtirilgan ilk qadam dasturida ta'lim-tarbiya qaysi bobda keltirilgan?

- A.3 bob
- B.4 bob
- C.6 bob
- D.8 bob

18. Bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalari ko'rsatilgan qatorni aniqlang?

- A.mayda matorikani rivojlantirish, jtimoiy-hissiy rivojlanish; nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari; bilish jarayonining rivojlanishi; ijodiy rivojlanish.
- B.jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi; jtimoiy-hissiy rivojlanish; nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari; bilish jarayonining rivojlanishi; ijodiy rivojlanish.

C. jismoniy rivojlanish; jtimoiy-hissiy rivojlanish, bilish jarayonining rivojlanishi; ijodiy rivojlanish.

D. jtimoiy-hissiy rivojlanish; nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari; bilish jarayonining rivojlanishi;

19. Davlat talablarining maqsadi nimadan iborat?

A. atrofda olamni ongli ravishda idrok qilish va olingan bilim, ko'nikma, malaka va qadriyatlardan o'quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun foydalanish.

B. ilm-fan yutuqlari va zamonaviy informasion kommunikativ texnologiyalarni inobatga olgan holda maktabgacha ta'lim tizimida ma'nan mukammal va intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalash

C. mamlakatda o'tkazilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni, xorijiy mamlakatlar ilg'or tajribasi hamda ilm-fan yutuqlari va zamonaviy informasion kommunikativ texnologiyalarni inobatga olgan holda maktabgacha ta'lim tizimida ma'nan mukammal va intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalash

D. O'quv-tarbiyaviy jarayonning maqsadi bolalarda umumiy asosiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratish

20. Bilish kompetensiyasi – bu

A. atrofda olamni ongli ravishda idrok qilish va olingan bilim, ko'nikma, malaka va qadriyatlardan o'quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun foydalanish.

B. olingan bilim va ko'nikmalardan turli hayotiy vaziyatlarda o'z ijodiy rejalarini tuzish va tatbiq qilish uchun foydalanadi

C. o'z hissiyotlarini boshqaradi va ularni vaziyatga mos ravishda ifodalaydi

D. bilish jarayonining rivojlanishi

21. Bolalarga ta'lim berish jarayonida tarbiyachi foydalanadigan metodlar qaysilar?

A. Ko'rgazmali, Og'zaki, Amaliy,

B. Ko'rgazmali, Og'zaki

C. Amaliy, O'yin metodlari

D. Ko'rgazmali, Og'zaki, Amaliy, O'yin metodlari

22. Mashg'ulotda nimalar e'tiborga olinib olib boriladi?

- A. Bolalarning yosh va o'ziga os xususiyatlari
- B. Bolalar soni
- C. Bolalarning tarbiyachiga quloq solishi
- D. Dastur talabi.

23. Mashg'ulotlarni kunning qaysi qismida o'tkazgan ma'qul.

- A. kunning ikkinchi yarimida
- B. kunning birinchi yarimida
- C. mashg'ulot vaqti farq qilmaydi
- D. ma'lum bir vaqtda o'tkaziladi

24. Mashg'ulot jadvalini tuzganda haftada bolalar faolligi qaysi kunlari yuqoriroq bo'ladi?

- A. Dushanba, seshanba, chorshanba
- B. Dushanba, juma, shanba
- C. Seshanba, chorshanba, payshanba
- D. Seshanba, juma, shanba

25. Mashg'ulotning tuzilishi?

- A. bolalarni uyushtirish, asosiy qism, yakunlovchi qism.
- B. asosiy qism, yakunlovchi qism.
- C. mashg'ulotga tayyorgarlik, mashg'ulot boshlanishi
- D. mashg'ulot boshlanishi, asosiy qism

26. Tarbiyachining o'ziga xos xususiyati bu-?

- A. Tarbiyachi o'z guruhidagi har bir bolaning yaxshi rivojlanishini bilishi.
- B. Uning yuksak kasb mahoratidir. Eng muhimi – bolaning ruhiyatini, yosh va o'ziga xos ruhiy-fiziologik xususiyatlarini bilishdir.
- C. uning yuksak kasb mahoratidir.
- D. bolaning ruhiy-fiziologik xususiyatlarini bilishdir

27. Mashg'lot bolalarga qanday tarizda olib boriladi.

- A. Topshiriq

- B. Amaliy
- C. O'yin.
- D. Ko'rgazmali

28. Men konsepsiyasi bu-?

- A.bola o'z tengdoshlari hatti-harakatlarini anglash
- B.mustaqil tahlil qilishi asosida hulosalar shakllantirish jarayoni
- C.estetik idrok, ishonch va talab kabilardir.
- D.bolaning o'zi haqidagi anglangan tasavvurlari tizimi uning refleksiv faoliyatining bir qismi

29. Maktabgacha ta'lim tashkilotida bola egallashi lozim bo'lgan madaniy - gigienik ko'nikmalarga nimalar kiradi?

- A.ovqat yeyish ko'nikmalari
- B.o'z tanasini parvarish qilish ko'nikmalari
- C.ovqat yeyish, o'z tanasini parvarish qilish, xonada tartibga rioya etish, kiyimlardan foydalanish va unga qarash ko'nikmalari.
- D.xonada tartibga rioya etish, kiyimlardan foydalanish va unga qarash ko'nikmalari

30. MTTda jismoniy tarbiya ishining mazmunini belgilab beruvchi asosiy hujjat bu-?

- A.Ilk qadam o'quv dasturi
- B. Bolajon tayanch dasturi
- C. Ilm yo'li variativ dasturi
- D. Uchinchi ming yillikning bolasi.

31. Maktabgacha ta'lim-tarbiyaning davlat standarti qachon qabul qilindi?

- A.2017-yil6-may
- B.2020-yil22-dekabr
- C.2018-yil5-aprel
- D. 2017-yil 9-iyun

32. O'z. Res. Vazirlar Mahkamasining 391-sonli qarori qachon ta'sis etilgan?

- A.2017-yil30-oktabr

B.2018-yil30-noyabr

C.2017-yil22-noyabr

D. 2019-yil 13-may

33. O'z. Res. Maktabgacha ta'lim vazirligining 155-sonli buyrug'i qachon ta'sis etilgan?

A.2017-yil3-iyun

B.2019-yil30-avgust

C.2018-yil30-iyun

D. 2017-yil 6-avgust

34. Jismoniy madaniyat bu-?

A.inson aqliy takomillashuvi bosqichlaridan biri.

B.har tomonlama rivojlangan, nihoyatda kuchli va takrorlanmas qobiliyat.

C. bu insonning barcha tabiiy va ijtimoiy qobiliyatlari

D. bu insonning barcha tabiiy va ijtimoiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqaruvchi uni tobora insoniylashtirib, ham jismoniy ham ma'naviy chiniqtirib boruvchi jarayondir.

35. Tarbiya bu?

A. Tarbiyachi va bolalar o'rtasida tashkil etiluvchi pedagogik faoliyat.

B. Bolalarga beriladigan ta'lim-tarbiya

C. Odob-axloqqa o'rgatish

D. Intizomga o'rgatish.

36. Nutq madaniyati bu?

A. Bolalar nutqini rivojlantirish

B. ijtimoiy madaniyatni, kishilik jamiyati madaniyatini aks ettiruvchi bir ko'zgu

C. kishilik jamiyati madaniyatini aks ettirish

D. Insonni tashqi ko'rinishi.

37. Maktabgacha ta'lim-tarbiya qonuni necha bob va moddadan iborat.

A. 11bob,68 moddadan iborat.

B. 11bob,75 moddadan iborat.

C. 11bob,48 moddadan iborat.

D. 11bob,58 moddadan iborat.

38. Maktabgacha yoshdagi bolalar ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari nechta rivojlanish sohasiga bo'linadi?

A. 4 ta

B. 5 ta

C. 6 ta

D. 3 ta

39. Takomillashtirilgan "Ilk qadam" o'quv dasturi necha bobdan iborat?

A. 6 bob

B. 4 bob

C. 8 bob

D. 7 bob

40. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim -tarbiya to'g'risidagi qonuni qachon rasmiy e'lon qilindi.

A. 2019 yil 14 dekabr

B. 2020 yil 16 dekabr

C. 2020 yil 23 sentabr

D. 2019 yil 16 dekabr

41. Gigiyena – bu nima?

A. *bolalarning salomatligini muhofazalash, ularning jinsiy jihatdan to'g'ri shakllantirish

B. shaxsda ma'naviy-axloqiy, ruhiy-intellektual, hissiy-irodaviy sifatlarni tarkib toptirish

C. bolalarda insoniyat tomonidan yaratilgan moddiy va ma'naviy madaniyat asoslari haqidagi tasavvurni shakllantirish

D. shaxsning fiziologik-anatomik jihatidan to'g'ri rivojlanishini ta'minlash.

42. 6-7 yoshli bolalarni o'qitish majburiy boshlang'ich ta'limga bir yillik tayyorlash guruhlar dasturi nomi nima?

A. Ilm yo'li

- B. Ilk qadam
- C. Bilimdon
- D. Davlat standarti

43. Bolaning muhim tayanch kompetensiyalari nechta?

- A. 5
- B. 4
- C. 6
- D. 7

44. Kommunikativ kompetensiya nima?

- A. bu bolaning belgilangan tartib va odob-ahloq qoidalariga rioya qilgan holda tengdoshlari va kattalar bilan birgalikda ishlash qobiliyat
- B. mustaqil ravishda izlanish, tahlil qilish va atrofolamni tushunish uchun kerakli ma'lumotlarni tanlash qobiliyatini
- C. atrofdagi odamlar bilan o'zaro munosabatlarning konstruktiv usullari va vositalariga ega bo'lishni taqozo qiladi; muloqot qilish va yuzaga kelgan o'yin, bilish, maishiy va ijodiy vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish qobiliyati.
- D. bolaning o'z-o'ziga g'amxo'rlik qilish uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyatini hamda kundalik hayotini boshqarish va barqaror sog'lom turmush tarzini amalda qo'llash mahoratini o'z ichiga oladi

45. Shaxsiy ("Men" konsepsiyasini qurish) bu-?

- A. belgilangan tartib va odob-ahloq qoidalariga rioya qilgan holda tengdoshlari va kattalar bilan birgalikda ishlash qobiliyati
- B. bolaning o'z-o'ziga g'amxo'rlik qilish uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyatini hamda kundalik hayotini boshqarish va barqaror sog'lom turmush tarzini amalda qo'llash mahoratini o'z ichiga oladi.
- C. mustaqil ravishda izlanish, tahlil qilish va atrofolamni tushunish uchun kerakli ma'lumotlarni tanlash qobiliyati
- D. Muloqot vaziyatlaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmasi.

46. Bilish kompetensiyasi nima?

- A. Muloqot vaziyatlaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmasi.

- B. kundalik hayotini boshqarish va barqaror sog'lom turmush tarzini amalda qo'llash mahorati
- C. belgilangan tartib va odoq-ahloq qoidalariga rioya qilgan holda tengdoshlari va kattalar bilan birgalikda ishlash qobiliyati
- D. mustaqil ravishda izlanish, tahlil qilish va atrofolamni tushunish uchun kerakli ma'lumotlarni tanlash qobiliyatini

47. Ijtimoiy kompetensiya-nima?

- A. belgilangan tartib va odoq-ahloq qoidalariga rioya qilgan holda tengdoshlari va kattalar bilan birgalikda ishlash qobiliyati
- B. mustaqil ravishda izlanish, tahlil qilish va atrofolamni tushunish uchun kerakli ma'lumotlarni tanlash qobiliyati
- C. kundalik hayotini boshqarish va barqaror sog'lom turmush tarzini amalda qo'llash mahorati
- D. Muloqot vaziyatlaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmasi.

48. Maktabgacha ta'lim tarbiya davlat standarti necha ilovadan iborat?

- A.7
- B.6
- C.8
- D.3

49. Ijtimoiylashtirish – bu...

- A. Inson tomonidan jamiyatda muayyan vaqt oralig'ida qadriyatlar, ahloqiy meyor, namuna va ko'rsatmalarning o'zlashtirilishi.
- B. Hissiyotlar va ularni boshqarish
- C. «Men» konsepsiyasi
- D. Hissiyotlar va ularni egallash

50. Muloqot – bu...

- A. Hissiyotlar va ularni boshqarish
- B. Bu murakkab va ko'p tomonlama jarayon.
- C. Odamlar o'rtasida hamkorlik faoliyati ehtiyojidan yuzaga keladigan va axborot almashinuvi.

D.Hamma javob to'g'ri

51. “Ilk qadam” qanday hujjat?

A. Tayanch dasturi

B. Davlat o'quv dasturi

C. O'quv qo'llanma

D. Variativ dastur.

52. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida “Til va nutq markazi” qaysi mashg'ulotlar bilan bog'liqligini ko'rsating?

A. Qurish yasash va matematika mashg'ulotlari

B. Rasm, applikatsiya, loy qurish, yasash mashg'ulotlari va origami

C. Nutq o'stirish, tabiat, atrof-olam va badiiy adabiyot bilan bog'liq mashg'ulotlar

D. Tabiat, atrofi olam bilan tanishtirish mashg'ulotlari

53. Qurish-yasash, konstruksiyalash va matematika markazida bolalarda qanday xislatlar rivojlanadi?

A. Qobiliyatlilik

B. Ijodkorlikning o'zi

C. Sensor tarbiya, ijodkorlik rivojlanadi.

D. Hamma javob to'g'ri

54. Bolalarni rivojlantiruvchi markazlarda faoliyat yuritishlari ularga qanday yordam beradi?

A. o'zgarar yutug'iga quvonganligini namoyon etadi;

B. o'yinlar o'ylab topadi, syujetli rolli o'yinlar, turli ertaklarni sahnalashtirishda ishtirok etadi.

C. maktab ta'limiga tayyorlashda har tomonlama yetuk aqliy va jismoniy barkamol bo'lib ulg'ayishlariga, ularda milliy qadriyatlar va urf-odatlariga sodiq bo'lib shakllanishlari uchun zamin yaratadi, ularning kasb-hunarga bo'lgan qiziqishlarini orttiradi.

D. Hamma javob to'g'ri

55. Intellektual-anglash malakalari; elementar matematik malakalar; tadqiqiy-bilish va samarali refleksiv faoliyat qaysi rivojlanish sohaga taaluqli?

- A.Sog'lom turmush tarzining shakllanishi
- B.Ijodiy rivojlanish
- C.Ijtimoiy-hissiy rivojlanish
- D.Bilish jarayonining rivojlanishi

56. Kompetensiya– bu

- A.bola ta'limi va rivojlanishidagi mazmun tarkibiy qismlari o'rtasidagi bog'liqlik;
- B.bolalarning alohida ta'lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarini inobatga olgan holda ta'lim va tarbiya olinishini teng ta'minlovchi jarayon;
- C.bolaning bilim, ko'nikma, malaka va qadriyatlari majmuidir;
- D.bolada o'z tushunchalari va xatti-harakatlarini anglash va mustaqil tahlil qilishi asosida xulosalar shakllanishi jarayoni

57."Ilm-fan va tabiat" markazida – ...

- A.bolalar iqtidorini namoyon bo'lishi, o'z mahoratini ko'rsatishi uchun juda qo'lay muhit yaratadi
- B.bolalarda sensor tarbiya, ilodkorlik rivojlanadi.
- C.mavzu asosida hikoyalar tuzish, savol-javoblar qilish, bolalarga suhbatlar tashkil etish imkoniyatini yaratadi
- D.tajriba sinov maydonchasida o'tkazilayotgan tajribalar bolalarda qiziqish o'yg'otadi va yangi ixtirolar qilishga undaydi.

58.Maktabgacha yoshdagi bolalarni 1 sutkada uxlash davomiyligi necha soatni tashkil qiladi?

- A.16-17 soat
- B.9-10 soat
- C.10,5-11soat
- D.8-9 soat

59.Maktabgacha ta'lim tashkiloti o'quv va tarbiyaviy faoliyatni o'quv yillari qanday tashkil qilinadi?

- A.o'quv yil 5 sentyabrdan boshlanadi va 25 maygacha davom etadi.1 iyundan 31 avgustgacha MTMda yozgi sog'lomlashtirish davri tashkil etiladi
- B.o'quv yil 2 sentyabrdan boshlanadi va 31 maygacha davom etadi. 1 iyundan 31 avgustgacha MTMda yozgi sog'lomlashtirish davri tashkil etiladi
- C.o'quv yil 25 avgustdan boshlanadi va 25 maygacha davom etadi.1 iyundan 31 avgustgacha MTMda yozgi sog'lomlashtirish davri tashkil etiladi
- D.o'quv yil 10 avgustdan boshlanadi va 25 maygacha davom etadi.1 iyundan 31 avgustgacha MTMda yozgi sog'lomlashtirish davri tashkil etiladi

60.Kuzatilayotgan voqea va hodisalarni tushuntiradi qaysi kompetensiyaviy sohaga kiradi?

- A.nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari
- B.jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllanitirish
- C.ijtimoiy-xissiy rivojlanish
- D.bilish jarayonining rivojlanish

61.Takomillashtirilgan ilk qadam Davlat o'quv dasturi qachon tasdiqlandi?

- A.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2022 yil 4 iyuldagi 5-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan va nashr qilish uchun tavsiya etilgan
- B.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2018 yil 18 iyundagi 1-sonli hay'at yigilishi qarori bilan tasdiqlangan va nashr qilish uchun tavsiya etilgan
- C.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2018 yil 7 iyuldagi 4-sonli hay'at yig'ilishi qarori bilan tasdiqlangan va nashr qilish uchun tavsiya etilgan
- D.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining 2022-yil 4-fevraldagi 1-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan va nashr qilish uchun tavsiya etilgan

62.Dastur bo'yicha ikkinchi tilga o'rgatish necha yoshdan boshlab o'rgatiladi?

- A.4-5 yosh
- B.5-6 yosh

C.3-4 yosh

D.6-7 yosh

63.Rivojlanish sohasi – bu

A.sohaning kichik guruhlari

B.inson tanasi tuzilishi, ruhiyati va xulqida biologik jarayonlar hamda atrof muhit ta'sirida ro'y beradigan o'zgarishlar

C.bola rivojlanishidagi aniq bir yo'nalishlar

D.ma'lum bir yosh davriga xos bo'lgan vazifalarni maqsadli bajarish

64.Dastur nechta va qanday asosiy bo'limni qamrab oladi?

A.2 ta maqsadli, mazmunli

B.3 ta, maqsadli, mazmunli, tashkiliy

C.3 ta ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi

D.2 ta ta'limiy, tarbiyaviy

65.Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida “Til va nutq markazi” qaysi mashg'ulotlar bilan bog'liqligini ko'rsating?

A.Qurish yasash va matematika mashg'ulotlari

B.Rasm, applikatsiya, loy qurish, yasash mashg'ulotlari va origami

C.Nutq o'stirish, tabiat, atrof-olam va badiiy adabiyot bilan bog'liq mashg'ulotlar

D.Tabiat, atrofi olam bilan tanishtirish mashg'ulotlari

66.Bolalar o'zlari o'ylab topgan va ularda o'z ta'surotlarini, borliq haqidagi tushunchalarni munosabatlarini aks ettiradigan o'yin turi qaysi?

A.qoidali o'yin;

B.ijodiy o'yinlar;

C.didaktik o'yinlar;

D.ko'ngil ochar o'yinlar.

67.Davlat MTTlarida qisqa vaqt bo'ladigan guruhlarga necha soat davomiyligi belgilangan?

A.4 soat, 5 soat;

B.8 soat, 9 soat, 10 soat;

C.3 soat, 4 soat;

D.9 soat 10,5 soat, 12 soat;

68.Bilish kompetensiyasi – bu

A.bolaning o‘yin jarayoni va uni tashkil qilishda tajriba, bilim va ko‘nikmalardan ijodiy foydalanishi. O‘quv-tarbiyaviy faoliyat uchun asos hisoblanadi;

B.hayotiy vaziyatlarda kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda axloq qoidalari va me‘yorlariga rioya qilgan holda o‘zini tutish mahorati

C.atrofdagi olamni ongli ravishda idrok qilish va olingan bilim, ko‘nikma, malaka va qadriyatlardan o‘quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun foydalanish.

D.muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko‘nikmasi;

69.Men konsepsiyasi bu-?

A.san‘at va madaniyatga qiziqishini namoyon qilish

B.inson tanasida biologik o‘zgarishlar

C.bola rivojlanishidagi aniq bir yo‘nalishlar

D.bolani o‘zi haqidagi anglagan tasavvurlari tizimi, uning refleksif faoliyatini bir qismi

70.Rivojlanish nima?

A.inson tanasi tuzilishi

B.inson tanasi tuzilishi, ruhiyati va xulqida biologik jarayonlar hamda atrof muhit ta‘sirida ro‘y beradigan o‘zgarishlar

C.inson tanasida biologik o‘zgarishlar

D.fiziologik va psixologik o‘zgarish

71.Inklyuziv ta‘lim bu —

A.bolaning o‘zi haqidagi anglangan tasavvurlari tizimi, uning refleksiv faoliyatining bir qismi.

B.bola ta‘limi va rivojlanishidagi mazmun tarkibiy qismlari o‘rtasidagi bog‘liqlik;

C.bolalarning alohida ta‘lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarini inobatga olgan holda ta‘lim va tarbiya olinishini teng ta‘minlovchi jarayon;

D.bolalarda kutilayotgan bilim, ko‘nikma va malakalar ko‘rsatkichi;

72.O‘quv-tarbiyaviy faoliyatda qanday rejalashtirish turlari mavjud?

A.Kalendar reja; istiqbol reja.

B. Yillik mavzuli (tematik); haftalik.

C. Tashkiliy; maqsadli; mazmunli.

D. Oylik; kunlik ish reja.

73.Davlat MTTlarida to'liq kunlik guruhlarga necha soat davomiyligi belgilangan?

A.4 soat, 5 soat;

B.8 soat, 9 soat, 10 soat;

C.3 soat, 4 soat;

D. 9 soat 10,5 soat, 12 soat;

74.Kun tartibini tashkil etuvchi asosiy jarayonlar qaysilar?

A.Kuzatish, ekskursiya.

B. Uyqu va ta'lim

C. Mashg'ulot, sayr, ovqatlanish, uyqu, o'yin.

D. Sayr, qoshimcha ta'lim.

75."Qurish-yasash, konstruksiyalash va matematika" markazida qaysi mashg'ulotlar bilan bog'liq?

A. Rasm, applikasiya, loy, qurish-yasash mashg'lotlari va origami.

B. Tabiat, atrof-olam bilan tanishtirish mashg'lotlari.

C. Nutq o'stirish, tabiat, atrof-olam va badiiy adabiyot mashg'lotlari.

D. Qurish-yasash va matematika mashg'ulotlari.

76.Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisining vazifalari qaysilar?

A. tashqi ko'rinishiga qarash, bolalar bog'chasi dasturi asosida ish yuritish, kamtar bo'lish;

B. bolalar hayoti va sog'ligini saqlash, mustahkamlash, dastur asosida ishlarni amalga oshirish, hujjatlarni to'g'ri yurgizish, oila bilan hamkorlikda ishlash;

C. pedagogik jamoada ishlash qobiliyati va maxsus ta'lim olgan bo'lish;

D. maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarini tarbiyalash bo'yicha maxsus bilimlarni egallash, qobiliyatli, o'zgalarga o'rnak bo'la oladigan bo'lish.

77.Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'shimcha ta'lim xizmatlari kun tartibining qaysi qismida tashkil qilinadi?

- A. Ertalabki soatda.
- B. Kunning birinchi qismida.
- C. Kunning ikkinchi qismi va dam olish kunlarida.
- D. O'quv-tarbiya jarayonida.

78. "Maktabgacha ta'lim" atamasi qachon va qaysi tashkilot tomonidan qabul qilingan?

- A. 1998-yil Xalq Ta'limi Vazirligi
- B. 1997-yil YuNESKO
- C. 1999-yil YuNESEF
- D. 1997-yil Xalq Ta'limi bo'limlari

79. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya" to'g'risidagi O'RQ-595-sonli qonunini maqsadi bu-

- A. har bir bolaning, shu jumladan, jismoniy yoki psixik rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolaning maktabgacha ta'lim va tarbiya olishga bo'lgan huquqini amalga oshirish imkoniyatining tengligi;
- B. bolalarda umumiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratishdan iborat.
- C. maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat.
- D. mamlakatda o'tkazilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni, xorijiy mamlakatlar ilg'or tajribasi hamda ilm-fan yutuqlari va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini inobatga olgan holda maktabgacha ta'lim tizimida ma'naviy barkamol va intellektual jihatdan rivojlangan shaxsni tarbiyalash.

80. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi ta'lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilari kimlardan iborat?

- A. Maktabgacha bo'lgan yoshdagi bolalar; bolaning qonuniy vakillari; pedagog xodimlar.
- B. Tarbiyachilar; mahalla faollari; bolalar.
- C. Maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila, jamiyat.
- D. Maktabgacha ta'lim tashkiloti, mahalla, maktab.

81. Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bepul bir yillik tayyorlov guruhlarida qaysi dastur qo'llaniladi?

- A. "Ilk qadam" dasturi
- B. "Ilm yo'li" variativ dasturi
- C. Bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim
- D. To'g'ri javob yo'q

82. "San'at" markazi qanday mashg'ulotlar bilan bog'liq?

- A. Nutq o'stirish, tabiat, atrof-olam va badiiy adabiyot mashg'ulotlari.
- B. Qurish-yasash va matematika mashg'ulotlari.
- C. Rasm, applikasiya, loy, qurish-yasash mashg'ulotlari va origami.
- D. Tabiat, atrof-olam bilan tanishtirish mashg'ulotlari

83. Ta'limiy- tarbiyaviy jarayonning maqsadi?

- A. Bola uchun xavfsiz muhitni yaratish
- B. Ijodiy rivojlanishga muxit yaratish.
- C. Bolalarda rivojlanish sohalari bo'yicha tayanch kompetensiyalarni shakllantirish, tegishli sharoitlarni yaratishdan iborat.
- D. Bolaning ijodiy qobiliyatlarini qo'llab quvvatlashdan iborat.

84. Dasturning umumiy mazmunini ifodalovchi va bolalar shaxsining to'laqonli rivojlanishini ta'minlovchi bo'lim bu-?

- A. Tashkiliy
- B. Mazmunli
- C. Maqsadli
- D. Tarbiyaviy

85. O'rta (4 yoshdan 5 yoshgacha) guruhdagi bolalarga Tasviriy faoliyat mashg'uloti o'quv yili davomida taxminiy miqdori nechta marotaba o'tkazilishi belgilangan?

- A. 72
- B. 36
- C. 46
- D. 62

86.Dasturning moddiy-texnik ta'minoti ta'rifini, ta'lim va tarbiyaning metodik materiallar va vositalar bilan ta'minlanganligini, kun tartibini, shuningdek, tadbirlar, bayramlar, rivojlantiruvchi muhitni o'z ichiga oluvchi bo'lim.

- A. Tashkiliy
- B. Mazmunli
- C. Maqsadli
- D. Tarbiyaviy

87. Bolalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirishning bu turi nafaqat bolalarda ma'lum ko'nikmalarni rivojlantirishni maqsad qiladi va bolani

_____ .

- A. Maktabga tayyorlashda katta o'rin egallaydi.
- B. Sportga tayyorlashda katta o'rin egallaydi.
- C. Til o'rganishga tayyorlashda katta o'rin egallaydi.
- D. Psixologik tayyorlashda katta o'rin egallaydi.

88.Tasviriy faoliyatga o'rgatishning asosiy vazifasi nimalardan iborat?

- A. Tevarak-atrofdagi borliqni tasavvur qilishda bolalarga yordam berish.
- B. Ularda ko'zatuvchanlikni rivojlantirmoq, estetik go'zallik hissini tarbiyalamoq,
- C. Tevarak-atrofdagi borliqni tasavvur qilishda bolalarga yordam beradi, ularda ko'zatuvchanlikni rivojlantiradi, estetik go'zallik hissini tarbiyalaydi, bolalarga tasvirlab berish usullarini o'rgatadi.
- D. Bolalarga tasvirlab berish usullarini o'rgatmoqdir.

89.Improvizatsiya nima -?

- A.Baholash ko'nikmasini o'stirish.
- B.Kutilmaganda, bexosdan, ijro davomida ijod etish.
- C.Insonparvarlikni o'rganish, bilimlarni tizimlashtirish,
- D.Bolalarni individual qobiliyatlarni hisobga olish.

90.Tasviriy faoliyat bolalarni har tomonlama tarbiyalashda qanday ahamiyatga ega?

A. Tarbiyaviy ishlar tizimini rivojlantirish, yaratilgan shart-sharoitlarni yaxshilash.

B. Amaliy san'at namunalarini guruhlarda bo'lishi, erkin mustaqil faoliyatini tashkil etishni takomillashtirish.

C. Bolalarning aqlan o'sishiga sabab bo'ladi, bolalarning nutqi rivojlanadi, bolalarda fikr yuritish qobiliyatlari rivojlanadi.

D. Go'zallik javonlari bilan ishlashni takomillashtirish, bolalarning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olish.

91. Maktabga tayyorlov (6 yoshdan 7 yoshgacha) guruhdagi bolalarda applikasiya faoliyati turlarining taxminiy miqdori nechta marotaba o'tkazilishi belgilangan?

A. 36

B. 18

C. 46

D. 72

92. Jismoniy mashqlarning turlariga nimalar kiradi?

A. Massaj, gigiyenik omillar.

B. Jismoniy jihozlar, xonalar, maydonchalar kiradi.

C. Quyosh, havo, suv kiradi.

D. Gimnastika, harakatli o'yinlar, sport mashqlari, oddiy turizm.

93. Jismoniy mashqlar texnikasi bu nima?

A. jismoniy mashqlar jismoniy tarbiyaning kishiga har tomonlama ta'sir etuvchi asosiy o'ziga xos shaklidir.

B. organizmning barcha tizimlariga ta'sir qiladi, jismoniy fazilatlarni rivojlantiradi, harakatlar nafas, erkin ifodali bo'la boradi, ijobiy xislar paydo qiladi.

C. harakatlarni bajarish usuli bo'lib, uning yordamida harakat vazifalari hal etiladi.

D. jismoniy tarbiya va sportga hamda harbiy ishga tayyorlay boshladi va bu ularni jismoniy va ruhiy rivojlanishlarini ta'minlaydi.

94. Pedagogik texnologiya nima?

- A. ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish va isloh etishning eng muhim shartidir.
- B. pedagogikadagi yangilikni yaratish, yangilikning me'yorlari, yangilikni o'zlashtirish
- C. yangilikdan foydalanish, joriy etish, yangilikni tadbiq etish.
- D. ta'lim-tarbiya jarayonini yuksak mahorat san'at bilan boshqarishdir.

95. Pedagogik innovasiyada R.N. Yusufbekova innovasion jarayon tuzilmasining uchinchi bloki nima?

- A. yangilikdan foydalanish va uni joriy etish bloki, ya'ni yangilikni tadbiq etish, foydalanish va keng joriy etish qonuniyatlari va turlaridir.
- B. pedagogikadagi yangilikni ajratish bloki.
- C. yangilikni idrok qilish, o'zlashtirish va baholash bloki.
- D. pedagogik jamiyatlarning yangilikni idrok etish va baholashga tayyorligi.

96. Pedagogik texnologiyaning didaktik asosiga nima kiradi?

- A. Ilmiy xulosalari va tavsiyalari bilan belgilanadi.
- B. Ta'lim-tarbiya qoida va tamoyillariga muvofiqligini belgilaydi.
- C. Bolalarning turli yoshdagi fiziologik xususiyatlarini hisobga olishdan iborat.
- D. Zamonaviy pedagogika texnologiyaning umumiy tarkibiy tuzilmasi, mazmuni, shakli, usullari, vositalari, pedagogik jarayonning tashkil qilinishini ta'minlaydi.

97. Muammoli ta'lim nima?

- A. muammoli vaziyatni hal etishdan boshlanishi hamda uning muammolarini aniqlash, tadqiq etish va yechish qobiliyatiga ega ekanligidan kelib chiqadi.
- B. vazifalarni bajarish uchun talabaga beriladigan ko'rsatmalar, yuzaga kelgan bilish mashaqqatini hal qilishda ularning shaxsiy manfaatdorligidir.
- C. muammoli vaziyatdan chiqarilish hamma vaqt muammoni, ya'ni noma'lum ekanligini, uning nutqiy ifodasi va yechimini anglash bilan bog'langan.

D. ta'lim jarayonini olib borishda o'quvchilar oldiga yechish uchun muammoni qo'yish orqali muammoli vaziyatni vujudga keltirish va mashg'ulot davomida uning yechimini topish.

98. Muammoni hal etish bosqichlaridan biri Isbotlash bu-

- A. buni tanlangan sababning oqibatida hal etilayotgan muammo hosil bo'lishi to'g'riligini asoslash bilan amalga oshiriladi.
- B. bu muammoning yechimi nima uchun to'g'riligini tasdiqlovchi sabablarni aniqlash asosida amalga oshiriladi
- C. bu muammoning ilgari to'g'ri deb tan olingan sabablar bilan bog'liqlarini topish asosida amalga oshiriladi.
- D. o'qituvchi muammoni qo'yadi va uning yechimini talabalar bilan birgalikda topishni amalga oshiriladi.

99. Muammoni hal etish bosqichlaridan biri Tekshirish bu-

- A. buni tanlangan sababning oqibatida hal etilayotgan muammo hosil bo'lishi to'g'riligini asoslash bilan amalga oshiriladi.
- B. bu muammoning yechimi nima uchun to'g'riligini tasdiqlovchi sabablarni aniqlash asosida amalga oshiriladi
- C. bu muammoning ilgari to'g'ri deb tan olingan sabablar bilan bog'liqlarini topish asosida amalga oshiriladi.
- D. o'qituvchi muammoni qo'yadi va uning yechimini talabalar bilan birgalikda topishni amalga oshiriladi.

100. Media ta'lim bu-

- A. o'quv xonalariga matbuot, televideniye, radio, kino, video va internet olib kirilganligidir.
- B. tarbiyaviy, ta'limiy ahamiyatga ega bo'lib, bolalarni o'quv-bilish jarayonida kreativ fikrlashga o'rgatadi.
- C. kompyuter tizimida matn, tovush, videotasvir va turli animatsiyalarni mujassamlashtirish imkonini beruvchi zamonaviy axborotlar texnologiyasidir.

D. bir nechta axborot turlarning kompyuterda ishlov berish natijasida hosil qilingan va bitta diskka jamlangan axborot yig'indisidir.

